עקרונות האסלאם

מאת: אבּו אל-אַעְלָא אל-מַוְדוּדי

עקרונות האסלאם

מאת: אבּו אל-אַעְלָא אל-מַוְדוּדי

תרגום מערבית וסיכום: הארון פייסל תחאוכו.

מרצה מפקח: ד"ר מוסא איסמעיל אל-בסיט.

עריכה לשונית: ענת מנחם ריינר.

עיצוב עטיפה וספר: סטודיו בי קריאטיב.

עבודה במסגרת לימודים במכללת א-דעווה ומדעי האסלאם, אום אל-פחם.

עבודה זו נעשתה למען אללה הגדול הכול יכול. אין אדם הנקי מטעויות; לתגובות, הערות והארות:

tkhawkho@gmail.com

סיום תרגום: יום שישי 15 לחודש שוואל 1439 /29.6.2018

www.adigabisman.net

נדפס בישראל, 2018

תוכן עניינים

הקדמה 7
הקדמה של המרצה המשגיח 9
על הספר 11
כותב הספר אבו אל-אעלא אל-מודודי 13
פרק ראשון: האסלאם 19
פרק שני: האמונה והציות 27
פרק שלישי: הנבואה 33
פרק רביעי: האמונה - פירוט 49
פרק חמישי: המצוות הקשורות לעבודת האל 67
פרק שישי: הדת והחוק האלוהי 77
פרק שביעי: דיני החוק האלוהי 83

בשם אלוהים הרחמן והרחום

הקדמה

האמונה באלוהים אינה ההכרה במה שברא על האדמה ובשמיים ואין היא מתקיימת במילות התפארות וראוותנות כדי לְרַצּוֹת אנשים. האמונה באלוהים מתקיימת מתוך ודאות יציבה בלב ומתוך דיבור ראוי לשבח על הלשון, וביישום חובות במעשים הקובעים שהעבדוּת היא לבורא, יתעלה שמו ויתעלו יכולותיו, אשר אין לו שותפים במלכותו. האמונה באלוהים והעבדוּת לא יהיו כתקנן אלא ביישום הוראות הדת שהביא הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - מעִם אלוה חכם ויודע.

לאחר שהבין את המצב המצער שהגיעו אליו המוסלמים בארצו, ובארצות האסלאם בכלל, יצא כותב ספר זה בקריאה להשתחרר מן העול שדבק במוסלמים בסטייתם מדרך הישר ובקריאה לחזור לדרך הטבעית והנכונה של אלוהים ושל דרכו של הנביא הנאמן והאמין.

למעוניינים בלימוד הדת, וכדי לדרבן את הסוטים מן הדרך, המחבר מפרש בספרו זה את מהות הדתות ומטרותיהן. הוא מדבר על השליחות הנבואית של אחרון הנביאים מוחמד - עליו התפילה והשלום - ומוכיח כי הדת הראויה בעיני אלוהים לכלל האנושות בכל הזמנים היא האסלאם. המחבר קורא בספרו לחזור אל מקורות הדת על מנת שיוכל האדם לזכות לאושר של העולם הזה והעולם הבא.

ולסיום, קוראים נכבדים, חושו לִזְכּוֹת למחילה מהריבון ולרצון מלפני אלוהים בקריאתכם למי שבלִבו סטייה מדרך הישר, ואמרו: בואו ונאמר דבר בינינו אשר עליו נשתווה: רק את אלוהים נעבוד, שהיטיב ליצור אותנו ועשה אותנו ממשיכי דרך על אדמתו והעניק לנו מכל טוב.

השבח לאללה - יתעלה שמו - על חסדיו ושפע ברכותיו.

הקדמה של המרצה המשגיח

השבח לאללה ריבון העולמים. ולענייננו:
האסלאם פירושו התמסרות וציות לאללה ריבון העולמים.
הדת הזאת נוצרה בשליחות של אללה - יתעלה על האנושות כולה - והוא אשר הוריד את ספריה אל שליחיו הנביאים הנכבדים, ותמציתה שיעבדו את אלוהים בלי שיעשו לו שותפים.

והנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - הוא אחרון השליחים. משנתו, התומכת בצדקת קודמיו, הובאה לכלל האנשים ולא לערבים בלבד.

דת האסלאם יש בה הלכה עולמית-תמידית. הלכה זו מכבדת את הטבע האנושי ושומרת על כבודו ועל זכויותיו ומספקת את צרכיו. זוהי דת הצדק והשוויון, דת הרחמים והחמלה. בספר עקרונות האסלאם מציג אחד מהוגי הדעות הענקיים, אבו אל-אעלא אל-מודודי, את האסלאם בצורה בהירה וברורה.

לאור החשיבות הרבה של הספר, שתורגם לשפות רבות, הצעתי לתלמיד הארון תחאוכו לתרגמו לעברית ולהוסיף לו דברים בתמצית על-אודות חיי הכותב ועל-אודות הספר, ובעשותו כן יבורך. והנה מוגש לפניכם התרגום העברי.

אנו תקווה כי הספר יועיל, באמצעות התרגום הזה, לכל מי שיקרא אותו, וכי תתגלה לו תמונת האסלאם כהווייתו - ללא ערפול וללא עיוות.

ד"ר מוסא אל-בסיט

על הספר

בשם אללה הרחמן והרחום

כותב הספר עקרונות האסלאם, אבו אל-אעלא אל-מודודי, ניחן ביכולות ובכישרונות בלתי רגילים. הוא הספיק בחייו לכתוב כ-140 ספרים ומאות כתבים ופרסומים שונים. מגיל צעיר החליט להקדיש את חייו לאסלאם ולשאת על כתפיו תיק כבד, כפי שאמר אללה לנביאו מוחמד - עליו התפילה והשלום: "הן אנו מטילים עליך דברים כבדי משקל" (המתעטף, 5). הנה כי כן - כל מי שמקבל עליו את משימת האסלאם הריהו נושא בכובד המשקל.

ספר זה נולד בנסיבות לא שגרתיות. מחלקת החינוך והתרבות במחוז חיידראבאד שבהודו הטילה בזמנו על אל-מודודי לכתוב בעבורה תוכנית חינוכית על האסלאם. אל-מודודי, שהיה אז בן 25, לא הספיק לכתוב אף לא מילה, ומשנשלחה אליו דרישה להגיש את התוכנית בתוך שבוע ימים - הצליח להשלים את המשימה בדרך נס בזמן שנקבע.

ספר עקרונות האסלאם תורגם ל-30 שפות והודפס במיליוני עותקים בתפוצה גדולה. הוא זכה לפופולריות רבה, באירופה בעיקר, ורבים התאסלמו בעקבותיו. מזכירו של אל-מודודי, ח'ליל אחמד אל-חאמדי, מספר על אחד האנשים שהתאסלמו: הוא היה נזיר ספרדי נוצרי שקרא את הספר בספרדית, ולאחר הקריאה כתב לאל-מודודי כי הוקסם מן הספר וכי בזכותו עבר מחושך הכפירה לאור האמונה.

הספר מתמצת את חוקי השריעה הטהורה שנשלחה לכלל העולמים באמצעות הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - בלי להבדיל בין אדם לאדם.

בפרק הראשון מפרש הכותב את המונח 'אסלאם' ומסביר את האמת של האסלאם, ובפרק השני הוא מציג אחת לאחת את תובנות האמונה והציות לאל.

בפרק השלישי מדבר הכותב על הנבואה, על הצורך בנביאים והציות להם. בפרק הרביעי הוא דן בהרחבה בהשפעת אמונת הייחוד על חיי האדם, באמונה במלאכים, בספרים שהורדו מאללה ובשליחים. בפרקי הסיום הוא עומד על המצוות הקשורות בעבודת האל ועל החוק האלוהי ודיניו.

בסופו של דבר הכותב מביא לפני הקורא את המסקנה שכל מי שמאמץ את המושג "אין אלוה מבלעדי אללה ומוחמד הוא שליח אללה" מצטרף לאומה האסלאמית וכי בהצטרפותו ייהנה אדם זה מכל דבר שנהנים ממנו שאר המוסלמים. בשריעה האסלאמית אין משמעות לגזע, לשפה, לארץ הלידה ולצבע העור, ושריעה זו תמידית ונצחית היא!

חוקיה אינם מבוססים על מנהגים של אומה כזו או אחרת או על הרגלים בני הזמן, אלא הם בנויים על האמונה הדתית הטבעית שעמה נולד האדם.

אני מייחל ומתפלל לכך שעבודתי בתרגום ספר זה ובהגשתו היא כנה ונאמנה לרצונותיו של אללה, ומקווה שהספר יועיל לקוראיו. וכל השבחים והתהילה לאללה הכול יכול ריבון העולמים.

הארון תחאוכו

כותב הספר אבו אל-אעלא אל-מודודי

אבו אל-אעלא אבן סייד אחמד חסן אל-מודודי (1903-1979) היה איש דת מוסלמי-סוני, הוגה דעות ומפיץ האסלאם. משפחתו, שמקורה בחצי-האי ערב, היגרה להודו בסוף המאה התשיעית.

הוא נולד בכפר הסמוך לעיר אוראנגאבאד, במחוז חיידראבאד שבדרום הודו. במקום לשלוח אותו לבית הספר לימד אותו אביו בביתו את השפה הערבית, את הקוראן, את החדית', את חוקי האסלאם ואת השפה הפרסית.

אל-מודודי למד בנערותו בעל-פה את ספר החדית'ים אל-מווטא של האימאם מאלק אבן אנס. אביו השקיע בחינוכו ולימד אותו כללי התנהגות ונימוסים אסלאמיים, ובלילות היה מספר לו את סיפורי הנביאים וסיפורי האסלאם ואף אירועים ידועים שהתרחשו בהודו.

כבר מגיל צעיר ניכר היה שאל-מודודי ניחן בתבונה רבה. בגיל 14 תרגם מכתביו של האינטלקטואל והסופר המצרי קאסם אמין לשפת אורדו, ובזמן קצר מאוד - את ספרו האישה החדשה ('אל-מראה אל-ג'דידה'). אביו עסק בעריכת דין ולאחר שהבין את מורכבות המקצוע פרש מהתחום.

לאחר זמן הידרדר המצב הכלכלי של המשפחה והאב נאלץ לעזוב ולנדוד לעיר בהובלי. הוא השאיר את הבן עם אמו להמשך לימודיו באוראנגאבאד. אל-מודודי מתאר כי בית הספר היה מרוחק כ-15 ק"מ מביתו, וכי היה נאלץ לעבור את המרחק הזה ברגל מדי יום, וברוב הימים לא היה לו מה לאכול. לאחר כחצי שנה נודע לו שאביו לקה בשיתוק ואל-מודודי החליט לחזור עם אמו כדי לטפל באביו. האב נפטר ב-1917.

בחפשו אחר פרנסה עבר מעיר לעיר, עד שלבסוף החל לכתוב לשבועון שיצא לאור בעיר ביג'נור. העיתון היה מזוהה עם "התנועה להגנה על הח'ליפות האסלאמית". כך החל אל-מודודי לכתוב מאמרי מערכת בנושא הח'ליפות, נושא שהעסיק רבות את המוסלמים אז בהודו הבריטית. באותה תקופה כתב שניים מספריו הראשונים: ההטפה המיסיונרית בטורקיה והטבח של היוונים בסמירנה (1919). מתוך הנושאים שבחר אל-מודודי לספריו יש ללמוד על דאגותיו של הנער הזה ועל דאגות המוסלמים בהודו כלפי אחיהם בטורקיה.

מאמריו של אל-מודודי החלו לקבל הכרה, ובדלהי הכיר שניים מ"ארגון חכמי הדת בהודו" ששיתפו פעולה עם מהאטמה גנדי נגד שלטון האימפריה הבריטית[1].

---

[1] הראג' הבריטי הוא השם שניתן לשלטון הבריטי בתת-היבשת ההודית ובאזור שסביבה בשנים 1858-1947. מ-1876 נקרא שלטון זה באופן רשמי 'האימפריה ההודית', אף כי האזור שנכלל בתחומיה כולל את ארבע המדינות הודו, פקיסטן, מיאנמר ובנגלדש של ימינו. בשטחי הראג' נכללו אזורים שהיו בשליטה בריטית ישירה כמו גם נסיכויות וממלכות שהיו בחסות השלטון הבריטי, לדוגמה ממלכת מייסור, ויקיפדיה.

ב-1921 נהיה לעורכו הראשי של השבועון "מוסלם", שיצא לאור לראשונה מטעם הארגון בדלהי, וב-1924 ערך עיתון נוסף ושמו "האגודה". בעבודה זו עסק עד 1928. בתקופה זו החל אל-מודודי לבלוט בזירת הסוגיה האסלאמית וההשתחררות מעול הבריטים בזכות מאמריו וכתביו הנוקבים והענייניים.

בדלהי, שהייתה מרכז למפגש התרבויות האסלאמית והמערבית, רכש אל-מודודי מהמלומדים ידע נוסף בספרות ובלשון ערבית וכן בחדית', בחוקי האסלאם ובפרשנות הקוראן. את השפה האנגלית הוא למד על בוריה בתוך ארבעה חודשים, וכך החל להעשיר את הידע שלו על תרבות המערב והפילוסופיה המערבית.

ב-1928 פרסם אל-מודודי שני ספרים: מקור כוח המוסלמי והג'יהאד באסלאם. את הספר על הג'יהאד כתב בתגובה לאמירתו של מהאטמה גנדי ש"האסלאם התפשט בכוח החרב".

בדרשה שנשא במסגד הגדול בדלהי אמר האימאם מוחמד עלי אל-ג'והרי: הלוואי שמישהו מהמוסלמים יקום וישיב לאיש הזה (לגנדי). ואל-מודודי היה האיש שהשיב לו - הוא כתב את הספר הג'יהאד באסלאם לאחר שחקר עמוקות את הנושא ולאחר שהשווה בין מלחמות האסלאם למלחמות העמים האחרים. הפילוסוף והמשורר מוחמד איקבאל[2] ייעץ תמיד לצעירים המוסלמים לרכוש ספר זה.

כתיבת ספר הג'יהאד היוותה נקודת מפנה חשובה בחייו של אל-מודודי. לדבריו, "הספר הזה הועיל לי יותר מאשר לכל קורא אחר. התחלתי לכתוב את הספר כשאני דוגל בלאומיות שבטית וסיימתי אותו כשאני דוגל בלאומיות אסלאמית. אפילו החלטתי שלא לחזור לכתוב בעיתונות בעתיד, אלא אם כן יהיה זה אמצעי לשרת את האסלאם"[3].

ב-1932 החליט אל-מודודי להקדיש את חייו להפצת האסלאם והֵחל בהוצאתו לאור של הירחון "פרשן הקוראן", שנהפך לשופר המרכזי להכוונת המוסלמים בהודו. וכך כתב בגיליון הראשון: "את המאמץ להוצאת הירחון נוטל עבדכם הנאמן בידיים ריקות, אך עם אמונה ודאית שאללה, אשר האיר את לִבו וגרם לו לאהוב את הקריאה למענו, ינחיל לו את הניצחון, ידע בלתי מעורער, לב שלם וטוהר הנפש"[4].

[2] מוחמד איקבאל: (9 בנובמבר 1877 - 21 באפריל 1938) פילוסוף, משורר, מיסטיקאי ופוליטיקאי, שפעל בהודו הבריטית, אבי התנועה הלאומית הפקיסטנית, ואחת הדמויות המרכזיות בספרות בשפת האורדו. תרם רבות למחשבה האסלאמית בתקופה המודרנית. ספר שיריו הראשון, סודות העצמי, יצא בשפה הפרסית ב-1915. בעת לימודיו באנגליה, הצטרף לליגה המוסלמית, התנועה הלאומית המוסלמית בהודו הבריטית. הוא נחשב למשורר הלאומי של פקיסטן, תואר שהוענק לו רשמית מהממשלה. הוא הושפע רבות מאבו אל-אעלא אל-מודודי. יום הולדתו, המכונה בפקיסטן "יום איקבאל", הוא יום חג רשמי במדינה, ויקיפדיה.

[3] מוחמד אל-מג'ד'וב, מלומדים והוגי דעות שהכרתי, הוצאת דאר א-שוואף, ערב הסעודית 1992.

[4] ראו: שם.

ימים ולילות שקד על הוצאת הירחון - ככותב, כמנהל והעורך, המגיה והמחלק בדואר. המוטו של העיתון היה העלאת שמו של אללה והצגת חוקיו, והתנגדות לחוקי המערב ולפילוסופיית המערב: "הוי מוסלמים! שאו את קריאת הקוראן ורחפו מעל העולם!". עד מהרה החלו דבריו ודעותיו של אל-מודודי להגיע אל אוזנם ולחדור אל שכלם של בני דעת ברחבי תת-היבשת ההודית.

עבודתו של אל-מודודי בירחון ופרסום מאמריו תרמו להתפשטות הזרם האסלאמי בהודו. בכנס אסלאמי גדול שהתקיים ב-1937 בלקנאו הציג אל-מודודי את דעתו בנוגע למתן עצמאות למחוזות שבהם רוב מוסלמי.

בעצתו של איקבאל, אשר זיהה את הרעיונות והדעות המשותפים לו ולאל-מודודי, היגר אל-מודודי לעיר התרבויות לאהור שבמחוז פנג'אב, בצפון-מערב הודו. ואולם איקבאל לא הספיק לפעול לצד אל-מודודי ומת בשנת 1938.

בלאהור נענה אל-מודודי לבקשת מכללת "הגנת האסלאם" והעניק הרצאות לשכבות המשכילות בנושאים מגוונים (שחלקם הם כותרות של ספריו), כגון הג'יהאד לשם אללה, שיטת המהפכה האסלאמית, מציאת פתרון באמצעות האסלאם לבעיות הכלכליות של האדם, שיטה חדשה לחינוך וללמידה, האסלאם ותקופת הבערות ("הג'אהיליה").

ב-1941 הקים את תנועת "אל-ג'מאעה אל-איסלאמיה" שעודדה אנשים לדבוק ביישום הערכים האסלאמיים ולשמור על הדת. התנועה החלה את דרכה עם 75 איש, ואל-מודודי נבחר לעמוד בראשה. הצעד המרכזי הראשון שעשו חברי התנועה היה התפטרותו של כל מי מהם שעבד בשירות השלטון הבריטי, והתנגדות לכל מהלך או משפט של הבריטים שנָגדו את חוקי אלוהים. התנועה החלה בתנופה להפיץ את האסלאם במגוון שפות ברחבי הודו, וקמו לה תומכים.

במאורעות שהתרחשו ב-15 באוגוסט 1947 קיבלו הודו ופקיסטן את עצמאותן מבריטניה, והודו הבריטית חדלה להתקיים. אל-מודודי ותנועתו פעלו כדי להשתתף בכינון החוקה בפקיסטן, אלא שהממשל החדש, הצבא ושכירי החרב מטעמם יצאו נגד התנועה. עם התלהטות האירועים וההפגנות נעצר אל-מודודי, ובמשפט צבאי נגזר עליו גזר דין מוות. חברו, ח'ליל אחמד אל-חאמדי, משחזר: אל-מודודי שמע את גזר הדין בחיוך ובלב שקט ואמר: תודה לאל בכל מצב!

אל-מודודי סירב להגיש חנינה ואמר: "ענייני חיים ומוות מנוהלים מהשמיים ולא מהארץ. אם אללה קבע שגורלי למות - אף אחד לא יוכל להציל אותי, ואם קבע שגורלי לחיות - אף אחד לא יוכל להזיק לשערה ממני".

בעקבות לחץ ציבורי - מקומי ועולמי - לאור חשיבות אישיותו של אל-מודודי, נבדק עניינו שוב בבית הדין הצבאי והעונש הומר למאסר של 21 שנים.

אל-מודודי בילה בכלא 25 חודשים בלבד, ועם כינון ממשלה חדשה במדינה ניצלו זאת תומכיו והגישו לבית המשפט העליון בקשה לביטול המאסר בהציגם הוכחות לכך שנגרם לו עוול שלא בצדק.

אל חאמדי: "כאשר נכנס אל-מודודי לאולם בית המשפט העליון קמו השופטים מפאת כבודו... מחזה שלא נראה כמותו בשום אולם משפט בעולם". בדיון זה קבעו השופטים לשחרר את אל-מודודי, ולאחר שחרורו נערך לכבודו אירוע גדול שבו אמר: "לא שכחנו שהכלא הוא גם מבחן של אלוהים. איני מופתע כלל, וידעתי שיהיו מבחנים כאלה כבר לפני 22 שנים כשהחלטתי לבחור בדרכי זו"[5].

תנועתו של אל-מודודי חזרה לפעילות, ולשמחת חבריה ולשמחת הארגונים המוסלמיים במדינה - נוסדה החוקה ב-23 במרץ 1956 ופקיסטן הוכרזה כרפובליקה אסלאמית. "אנו מתחילים דרך חדשה", אמר אז אל-מודודי. אלא שפקיסטן ידעה תהפוכות רבות לאחר הקמתה, ובאוקטובר 1958 הצבא בראשות גנרל מוחמד איוב ח'אן[6] השתלט על המדינה ושלט בה במשך 10 שנים.

איוב ח'אן ואל-מודודי נפגשו ב-1960 בפגישה שבסופה אמר איוב: "הוי שיח' נכבד, אני מציע לך לעסוק בהפצת הדת רחוק ככל האפשר מענייני הפוליטיקה והרפש שלה, כך ייטב לך ולבני עמך". אלא שאל-מודודי עמד מולו איתן וענה: "אכן נכנס הרבה רפש לפוליטיקה, ולכן באתי כדי לנקות אותה מכל הזבל והלכלוך כדי שייטב לעם".

קרב חדש נפתח בין השלטון הצבאי למוסלמים. איוב הקשה בכינון חוקים הנוגדים את האסלאם וביצע מעצרים של אנשי דת ופעילים. באחד מאירועי התנועה נורתה ירייה לעבר אל-מודודי בעת שנשא נאום, אלא שהכדור פגע באדם אחר והרָגוֹ. בתקופה זו נאסרו שוב אל-מודודי וחבריו בידי הצבא בניסיון להפסיק את פעילותם, אך בית המשפט שחררם לחופשי.

---

5 שם.

6 מוחמד איוב ח'אן (14 במאי 1907 - 19 באפריל 1974) היה פוליטיקאי וגנרל צבאי פקיסטני שכיהן כנשיא פקיסטן השני מ-1958 עד שנאלץ להתפטר בעקבות התקוממות עממית במזרח פקיסטן ב-1969. הוא ייזכר בשל היותו הראשון והיחיד שמינה את עצמו לפילדמרשל, ובשל היותו השליט הצבאי הראשון של פקיסטן שנטל לעצמו את הנשיאות בכפייה, וזאת בעקבות גלותו של הנשיא איסכנדר מירזא כאשר האחרון הטיל ממשל צבאי נגד ממשלתו של פארוז ח'אן נון בשנת 1958, ויקיפדיה.

ב-1965 החל איוב ח'אן במרוץ לנשיאות כמועמד הליגה המוסלמית בפקיסטן, ונבחר לכהונה שנייה. הוא ניצב בפני הונאות אלקטורליות נרחבות, רציחות פוליטיות בעיר קראצ'י, והתנגדות רבה להסכם השלום הלא פופולרי עם הודו, אשר פקיסטנים רבים ראו בו פשרה מביכה. ב-1967 איבד מהתמיכה בו כאשר ההפגנות במדינה, בהנהגת זולפיקר עלי בהוטו, תפסו תאוצה והביאו לידי עליית מחירי המזון ומוצרי הצריכה. עם ההתקוממות העממית במזרח פקיסטן ב-1969 התפטר איוב ח'אן כדי למנוע מחאות נוספות[7].

בחייו כתב אל-מודודי כ-140 ספרים ומאות כתבים, וספרים נבחרים מהם תורגמו לכ-40 שפות. שמות של ספרים שכתב: הבסיס המוסרי לתנועה האסלאמית; מציאת פתרון באמצעות האסלאם לבעיות הכלכליות של האדם; האסלאם מול ההתגרויות העכשוויות; האסלאם ותקופת הבערות ("אל-ג'אהילייה"); האסלאם כיום; עקרונות האסלאם - הספר שבידינו; למה קורא האסלאם?; האומה האסלאמית ונושא הלאומיות; חוף מבטחים; בידי הצעירים; האתגרים המודרניים והצעירים; השליח והשליחות; זכויות הגבר והאישה; החיג'אב; האסלאם כפי שהביא אותו שליח אללה; ארבעת המונחים בקוראן; ועוד.

כותרות ספריו מוכיחות עד כמה היה מעורה במתרחש סביבו ובעניין השפעתו החזקה של המערב על המוסלמים. אללה בירך את אל-מודודי וגם בין כותלי הכלא הוא כתב כמה מספריו הנבחרים, כמו הריבית, סוגיית הבעלות על האדמה באסלאם, הבנת הקוראן.

רבים קיבלו את דעותיו וקריאותיו של אל-מודודי. ואולם גם היו שלא קיבלו את דבריו ואף אחרים שחרגו מעבר לכך והשמיצו אותו ואף קבעו שהוא כופר. חלקם היו אמנם שיח'ים מוסלמים בעלי תארים, אך אלה הוקסמו מהעולם הזה והשתייכו למרכזים שפעלו יום וליל נגד מפיצי האסלאם.

אל-מודודי עמד בראש התנועה עד 1972 ואז פרש מחמת בריאותו והחל לעסוק יותר בכתיבה.

אל-מודודי נחשב לאיש בעל השפעה רבה על ההגות האסלאמית במאה ה-20, ורבים כמו סייד קוטוב וגופים אסלאמיים הושפעו ממנו.

---

[7] ויקיפדיה.

ב-1979 הוענק לאל-מודודי הפרס הבין-לאומי על שם המלך פייסל, כהוקרה על שקידתו ומאמציו למען האסלאם. הפרס, המכונה "פרס הנובל הערבי", מוענק בחמש קטגוריות: השירות לאסלאם; לימודי אסלאם; חקר הספרות והשפה הערבית; וכן פרס למדע ופרס לרפואה.

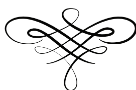
הנימוקים להענקת הפרס:

1. עיסוקו ברצינות והשקעה אינטנסיבית בעיתונות האסלאמית מצעירותו.
2. תרומתו הרבה לחידוש ההגות האסלאמית וקביעתו כתופעה דומיננטית בחיי המוסלמים בהודו.
3. מאבקו האמיץ שנעשה בחירוף נפש למען החייאת הרוח האסלאמית והנחלת הערכים האסלאמיים, והדרישה ליישם את "השריעה האסלאמית" (חוקי האסלאם) בחייהם המעשיים של המוסלמים - כל זאת באמצעות הפעילות החותרת לשינוי העולה מפרסומיו ומכתביו הרבים והחשובים, שהייתה להם השפעה על תנועות וארגונים אסלאמיים רבים והיענות מצדם.

אבו אל-אעלא אל-מודודי מת ב-22 בספטמבר 1979 בניו-יורק לאחר שאושפז בבית חולים, והובא לקבורה בהלוויה מרשימה בעיר לאהור שבפקיסטן. רחמי אללה עליו ועל כל המוסלמים.

פרק ראשון

האסלאם

מדוע כונתה הדת "אסלאם"?

כל דת, כזו ואחרת, בכל העולם, נקראת על שם אדם מסוים או על שם אומה מסוימת: שם הנצרות, למשל, נלקח במקור מישו הנוצרי; הבודהיזם נקרא על שם גאוטמה בודהה; הזורואסטריות[1] - על שם זרתוסטרה; כך גם היהדות נקראת על שם יוצאי ממלכת יהודה, וכן הלאה - חוץ מהאסלאם. דת האסלאם לא נקראה על שם אדם או אומה אלא על שם המונח "אסלאם", המכוון לתכונה מיוחדת. מהשם אסלאם עולה כי איש לא עסק בהמצאתו וכי אין הוא אופייני לאומה ספציפית, אלא שמטרתו לשוות לכל אנשי תבל את תכונת האסלאם. וכל מי שהתאפיין או יתאפיין בעתיד בתכונה זו הוא מוסלמי.

פירוש המונח אסלאם

בשפה הערבית המונח אסלאם מכוון לכניעה וציות לציוויי המְצַווה ולאיסוריו - ללא סירוב. דתנו כונתה אסלאם, שפירושו ציות לאלוהים והישמעות להוראותיו ללא סירוב וללא התנגדות.

האמת של האסלאם

ידוע שכל דבר ביקום כפוף לכלל ולחוק מסוימים. כדור הארץ, השמש, הירח והכוכבים נעים לפי כלל מסוים ואין הם חורגים ממסלולם. המים, האוויר, האור והחום כפופים לסדר מסוים. גם לצמחים ולחיות חוקים - הם אינם צומחים ולא גדלים ולא מתים ולא נובלים אלא לפיהם. אפילו אם נתבונן באדם עצמו נראה שהוא כנוע לחלוטין לחוקי האל. הוא אינו נושם ואינו מרגיש צמא או רעב ואף לא צורך באור או בחום אלא על-פי חוקי האל המנהלים את חייו. ולפי חוקים אלה פועלים גם לבו של האדם וקצב פעימותיו ושאר איברי גופו כמו המוח, הקיבה, הריאות, העצבים, השרירים, הידיים והרגליים, הלשון, העיניים, האף והאוזניים - כל האיברים הללו פועלים על-פי מה שקבע להם אלוהים בלבד.

החוק הכולל הזה שכולם כנועים לו ביקום הזה, מכוכב הלכת הגדול ביותר ועד הגרגיר הקטן שעל האדמה, נקבע על ידי מלך נשגב וכול יכול. כל היקום הכנוע מציית אפוא למלך הכול יכול הזה ונשמע לציוויו. היות שכבר הבנתם קודם לכן שאסלאם פירושו לציית לאלוהים ולהישמע להוראותיו ללא התנגדות, הרי שהאסלאם היא דת היקום.

אם כן, השמש, הירח והאדמה הם מוסלמים; האוויר, המים, האור והחושך והחום, הצמחים, האבנים והחיות מוסלמים הם. אפילו האדם שאינו מכיר את ריבונו אשר

1) זרתוסטרה היה מייסדה של הדת הנקראת על שמו: זורואסטריות (אמגושיות). דת זו הייתה הדת הרשמית של פרס ומדי מזמנה של השושלת האחמנית ועד סוף התקופה הסאסאנית במאה ה-7. כורש ודריָוש הראשון, מלכי פרס, הפיצו את דתו בקיסרותם. לאחר שכבש אלכסנדר מוקדון את פרס, החלה לשקוע דת זרתוסטרה, אך לאחר מכן חזרה לתחייה והתקיימה עד בוא האסלאם, ויקיפדיה.

מתכחש לקיומו, שמתנגד לאותותיו ועושה לו שותפים - הוא בעצם מוסלמי מטבע הבריאה. כי האדם נולד וחי ומת לפי חוקי הלידה והמוות שקבע אלוהים בלבד, וכמו כן שאר איבריו מוסלמים משום שאין הם פועלים אלא לפי החוק האלוהי. אפילו לשונו החדה, המביעה בבורותו את כפירתו, מחזיקה באסלאם. וכמוה ראשו, שהוא מסרב להרכין לאל, ולבו הפועם - אף הם על האסלאם.

כעת נביט בדברים מנקודת ראייה אחרת. חייו של אדם עשויים להתקיים בשני כיוונים שונים: האדם נולד מכוח החוק הטבעי והוא חי בכפוף לו כל ימי חייו; מנגד, היות שהאדם ניחן בשכל וביכולת תבונית - הוא מסכים לדברים מסוימים ומתנגד לדברים מסוימים - הרי שיש לו חופש בחירה.

שני הכיוונים הללו בחיי האדם מתקיימים כל אחד בנפרד. מצד אחד הוא מוסלמי מטבע הבריאה ומתוך כך הוא מחויב לאסלאם; מצד אחר, באפשרותו לבחור אם להיות מוסלמי אם לאו. והבחירה הזאת קובעת שני סוגים של אנשים:

האחד הוא אדם שמכיר בקיומו של הבורא, מאמין בו כריבון והולך אחר חוקיו מתוך בחירה - אדם זה הוא מוסלמי לעילא, שחייו הם האסלאם בהתגלמותו, שקודם לכן ציית לריבונו מבלי דעת וכעת הוא מתמסר לאלוהים במתכוון וביודעין. שכלו התפתח מספיק כדי ההבנה שאלוהים הוא שהעניק לו הכול ובתוך כך את יכולת הדיבור, וכעת הוא מכיר באל אחד והוא אללה. האדם הזה יוצר קשר של היכרות וידידות עם שאר היצורים שהתמסרו גם הם לאלוהים, ועכשיו הוא נציגו של אללה הכול יכול על פני האדמה.

האמת של הכפירה

מנגד ישנו אדם אחר, שנולד מוסלמי וחי כמוסלמי מבלי דעת, שלא הפעיל את כוח הידע והשכל כדי להבין מי ברא אותו ומי העניק לו את השמיעה ואת הראייה. הוא כפר באלוהים וסירב להכיר בקיומו, והתנגד לחוקיו ועשה לו שותפים, ולא האמין באותותיו של אלוהים המוכיחים את ייחודיותו - זהו האדם הכופר. כפירה פירושה בערבית כיסוי והסתרה. אדם כזה נחשב כופר מכיוון שכיסה את טבע בריאתו בבוּרוּת ובכסילוּת. והרי אדם כאמור נולד מוסלמי וכל חייו וסביבתו מתנהלים על-פי האסלאם, אך האדם הכופר כוּסה בבורות עד שנעשה עיוור ולא הבחין בטבע האנושי. הוא השתמש בשכלו ובדעתו נגד הטבע שעמו נולד.
אז תארו לעצמכם את חייו המסובכים של כופר כזה ועד כמה אבדה דרכו.

נזקי הכפירה ותוצאותיה ההרסניות

כפירה היא בורות ממש! היש בורות גדולה יותר מזו של מי שאינו מכיר את ריבונו? שרואה יום וליל את ההתמדה של בית החרושת הגדול של היקום ואינו מכיר בבורא? מי

צירף יחדיו פחמן, חנקן, מימן, חמצן, נתרן, סידן וחומרים אחרים שאין בהם רוח וחיים ויצר את האדם? החסרים יצורים ופלאים ביקום שנדרשות מיומנות ומומחיות בלתי רגילות, והנדסה וכימיה וחישובים... כדי ליצור אותם? האין זה מעיד על יוצרם האדיר, החכם מכול והיודע כול? אז חשבו, האם אדם שאיבד את עקרונות הידע יקבל את האמת? ובכן, ככל שיבדוק ויחקור במדע הוא לא יגיע לדרך הישר משום שהוא נתון בבורות חשוכה.

כפירה היא עוול וקיפוח! עוול פירושו קביעת דבר-מה במקום שאינו מתאים לו ובאופן שנוגד את רצונו הטבעי, והפעלתו בכפייה. וכבר נאמר שכל היצורים מעצם טבעם כנועים לאסלאם, כך גם האדם וגופו. עם זאת, אלוהים נתן לאדם חופש בחירה, וכאשר אדם זה משתמש באיברי גופו נגד טבעיותם ונגד רצונו של האל - היש עוול גדול מזה?

כפירה אינה עוול בלבד. היא גם עושק, תוקפנות, הכחשה וכפיות טובה. האם מה שיש לאדם שייך לו? שהרי מי ברא את מוחו ואת שכלו של האדם - האם הוא בעצמו או אלוהים? מי יצר את לבו, לשונו, עיניו, אוזניו, רגליו, ידיו ואת שאר איבריו של האדם - האם הוא בעצמו או אלוהים? ומי היטיב להפעיל את האיברים האלה כדי שיועילו לו - האדם או אלוהים?

תשובתכם בוודאי תהיה שאלוהים יצר הכול והיטיב לעשות עם האדם. אם כך הדבר, היש עושה עוול גדול יותר ממי שמשתמש בשכלו נגד רצון אלוהים? וממי שמפעיל את ידיו, את רגליו ולשונו במעשים הנוגדים את חוקי אלוהים?

אדם שגדל והתפרנס אצל אדונו יואשם בכפיות טובה אם לא יעשה את המוטל עליו. כך פקיד יואשם במרד ובבגידה אם ינצל את מעמדו ויצא נגד הממשל. אך מהי האמת של הכפירה, של הרשעות וההתעלמות של אדם המפר את חובתו כלפי אדם אחר שנברא כמוהו? מהיכן השיג האדם את הונו ואת רכושו בעוד הוא מתנשא מעל האחרים - האין זה אלוהים שנתן לו את הכוח הזה? הכיצד יתפאר אדם בפני אדם אחר בחסד שעשה עמו - האין זה אלוהים שהעניק לו את היכולת הזאת?
אחת החובות הגדולות ביותר של האדם היא חובתו להוריו! אך מי הוא שהשכין חמלה בלבם של ההורים כלפי ילדיהם? ומי גרם לאם שתהיה רחמנית כלפי מי שנשאה ברחמה ביגע וילדה אותו ביגע? מי גרם לאב שישקיע את כל כספו, שהרוויח בזיעת אפיו, בבנו ובכל צרכיו?

אם כן, חשבו: היש כפירה מזוויעה יותר מכפירה של מי שאינו מאמין באלוהים ושמסרב להכיר בייחודיותו ובאלוהותו ולציית לו? האם תימצא רשעות גדולה מזו?

ואל לכם לחשוב שהאדם מזיק לאלוהים בכפירתו. שהרי לאלוהים השמיים והארץ וכל אוצרותיהם, ולא יצלחו כל ניסיונות האדם לחקור את היקום הכביר הזה, בכל האמצעים. וכל היקום אינו אלא גרגיר קטן מממלכתו של אללה. האדמה, השמש, המאדים ושאר היקום - כולם סוגדים לאלוהים ואין לו שותפים. כולם זקוקים לאלוהים, והוא אינו זקוק אף לא לאחד מהם. אז איך האדם הקטן בכפירתו יזיק לאלוהים?

הכפירה היא גם מפח נפש והפסד לאדם הכופר. אדם שאינו מכיר בריבונו לא יעלה על דרך הישר. ואין ספק, בכל תחומי החיים יבחר ללכת בדרכים עקלקלות ומשובשות. אדם כזה יהיה מן התועים בדרכם, באופיים ובהתנהגותם ומן הזורעים הרס על פני האדמה. הוא ינהג זילות כלפי אחרים, ולא יהסס לפגוע בזכויותיהם ולהתיר את דמם. כל זה בחיים האלה.

ואילו באחרית הימים יעמוד הכופר למשפט הצדק של אלוהים, וייעשה עמו חשבון על כל דבר קטן כגדול. ביום הזה יסכור אלוהים את פיותיהם של הכופרים, ורק ידיהם, רגליהם, עיניהם, אוזניהם ושאר איברי גופם יעידו על אשר עוללו בחייהם. במשפט הזה וביום הזה, שבו לא ייעשו עסקות חליפין ולא ייכונו קשרי ידידות ולא תתקבל כל השתדלות, תעיד נגדו האדמה אשר צעד עליה האיש הזה בחוללו שחיתות והפקרות. הוא יישפט על הרכוש והכספים האסורים שאגר, על העוול והכפייה, ועל הכוח והכלים שהפעיל נגד האנושות. היש שופט טוב יותר מאלוהים כדי לשפוט ולהעניש את המתנשא והשחצן, וכדי לשלוח אותו מושפל ובזוי לעונש האש?

יתרונות האסלאם

כעת נראה כיצד מפצה האסלאם את מי שהעדיף לאמץ אותו לחיים מאושרים:
ראינו שכל היקום והאותות שבתוכו מעידים על ייחודיותו וריבונותו של אלוהים, ושהוא הבורא והשליט האדיר. והבנו שהאדם מטבעו מציית לאלוהים בלי שהוא שם לבו לכך, ושלא ייתכן שאדם יישאר חי אם ילך נגד חוקי הטבע.

אלוהים נתן לאדם חופש בחירה והעניק לו כישרון לצבור ידע, יכולת חשיבה ויכולת להבדיל בין טוב לרע. האדם נתון למבחן אלוהים, והבורא רואה כיצד נוהג האדם בבחירתו. האדם אינו מחויב בבחירה מסוימת, שהרי אין טעם ואין תועלת במבחן זה - ולמה הדבר דומה? לתלמיד שעומד למבחן ובו שאלת חובה עם התשובה - הכיצד יימדדו כישוריו? ובכן, כאשר יעמוד למבחן אמיתי - אם תשובתו תהיה נכונה אזי הוא יצליח במבחן ויתקדם בעתיד, ואם ייכשל תיסגר בפניו האפשרות להתקדם. כך אלוהים היטיב עם האדם והעניק לו את אפשרות הבחירה באמצעות מבחן החיים.

אדם שאינו יודע את טבע בריאתו ואת טבע היקום, אשר שוגה בהכרת אלוהים ותכונותיו הנעלות ובוחר שלא לציית לו, ואשר אינו מנצל לטובה את רצונותיו - אדם זה מועד לכישלון במבחן הבחירה. הוא מעיד על עצמו שהוא הנחות שבנחותים מכל בחינה, וסופו להיענש כפי שהוסבר לעיל.

ואילו אדם שהצליח במבחן: אדם שהפעיל את דעתו וניצל לטובה את הידע שלו, שהאמין בבורא והכיר בו - ולא מתוך כפייה. האדם הזה לא שגה בהבדלה בין הטוב לרע ובחר בטוב, אף שדבר לא מנע ממנו לבחור ברע. אז מה גרם לאיש הזה להצליח במבחן? - הפעלת השכל הישר, והבחירה הנכונה, וניצול לטובה של העיניים, האוזניים והשכל.

האם פלא שאדם כזה, שנֻיחַן בתכונות נעלות, זוכה בחייו וזוכה לחיי העולם הבא? בתחום הידע והעבודה הוא בוחר בדרך הנכונה, כי מי שמכיר את אלוהים ותכונותיו לא ימעד בדרכים המפותלות של החיים. לאדם הזה יש כושר הבחנה והוא יודע מה מטרתו. הוא בוחן את סודות היקום בכלים העומדים לרשותו ואינו נופל לתוך הספקות והחשדנות. הוא משתמש במדע כדי לגלות את האוצרות החבויים ביקום, גילויים שמציתים בו דמיון ויצירתיות, אך יראתו את אלוהים מונעת ממנו להשתמש לרעה במדע הזה לתועלתו או לכוונו נגד האנושות. שימוש לרעה יעשה המדען הכופר, ואילו המדען המוסלמי יכיר טובה ואמונתו תגבר ככל שייחשף בפניו המדע. וזוהי הכרת התודה האמיתית לאלוהים.

וכך המוסלמי לא נותר מאחורי הלא-מוסלמי בחקירתו במגוון התחומים - היסטוריה, כלכלה, פוליטיקה, חוקה ומשפט וכיו"ב. אלא שקיים הבדל בין השקפותיהם של השניים. המוסלמי בוחן בעין מכוונת לאמת אל מטרה נעלה ומגיע לידי תוצאה שלמה. בתחום ההיסטוריה, למשל, הוא בוחן את הסיבות לעלייתן ונפילתן של אומות, ומפיק תועלת מפעולותיהם של המנצחים ולומד לקח מטעויות המפסידים. בכלכלה הוא לומד לצבור משאבים ולהשקיע אותם לתועלת האנושות. בתחום הפוליטי הוא פועל להשליט ביטחון, שלום, צדק, כבוד ואצילות בעולם, ואינו נוהג שרירות לב כלפי אנשים, לא משפיל ולא משעבד אותם. ובחוקה הוא מחיל צדק ואמינות כדי שהכול יקבלו את זכויותיהם ובלי לגרום לאיש עוול.

אמת, צדק ואמינות, הימנעות מעשיית חטא, יראת אלוהים - הם מאופיו של המוסלמי. הוא חי מתוך הידיעה שהכול תחת מלכות אלוהים ושכל מה שבידי האנשים אינו אלא מאלוהים. הוא יודע שהוא עצמו ונפשו שייכים לאלוהים ולפיכך מנהל את חייו מתוך מחויבות לנאמנות ביודעו שבבוא היום יעמוד למשפט האלוהים.

חִשבו על האיש שלבו נקי מחשדות ותבונתו נקייה מכוונות רעות: השומר את עיניו ממבטים אסורים ואת אוזניו משמוע רע, והמונע את פיו מדבר לשון הרע; האיש שיעדיף למות מרעב מלאכול דבר אסור. אדם זה לא יגרע מזכויות האחרים ולא ירכין ראשו לכפירה ולא לדבר הנוגד את האמת, גם אם ייצלב וייגדע גופו. בעבורו, המטרה הנעלה היא האמת, הצדק והאמינות, והשנוא עליו מכול הוא העוול, השקר והבגידה.

איש כזה יצליח גם בחיים האלה, כי אין אדם מכובד ונעלה ממנו. הוא אינו פוחד אלא מאלוהים ואין כוח מלבד אלוהים שיצליח לעמוד מולו ולקנות את אמונתו. ואין עשיר יותר מאדם זה, שאינו רודף אחר כסף אלא מסתפק במה שיש, ואשר לא ייגע בכסף אסור גם אם מדובר בערמת כסף. זוהי ההסתפקות במועט ושלוות הלב, ולא ייתכן בעולם הון יקר יותר מהשלווה הזאת.

ואדם כזה, המקיים את המוטל עליו, הריהו מכובד ואהוב על הכול; מיטיב עם בני האדם ואינו גורע מזכויותיהם ואינו מצפה שיכירו לו תודה; אינו בוגד ואינו מרמה ביודעו שאלוהים רואה אותו בכל זמן ובכל מקום.

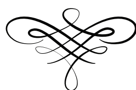
מן האמור לעיל אנו למדים כי לא ייתכן כלל שהמוסלמי יהיה נחות ובזוי בחייו; האדם המוסלמי איש מכובד הוא, וראוי לו שילך בראש מורם ובגו זקוף. לא ייתכן כוח שיכול לדכא אדם בעל תכונות ואופי כשל המוסלמי.

באחרית הימים יזכה המוסלמי לרחמי האל וייכנס לגני עדן שתחתיהם זורמים נהרות ואשר בהם כל מה שחשקה נפשו, וזה הגמול הגדול של מבחן החיים.

זהו האסלאם שהאדם נולד עמו בטבעו! האסלאם אינו אופייני ואינו שייך לעם כזה או אחר, אלא שכל מי שמכיר באלוהים ובחוקיו הריהו הולך בדרך הישר.

פרק שני

האמונה והציות

הצורך של האדם בוודאות ובידע לשם ציות לאל

האסלאם הוא כאמור ציות לדבר האלוהים. וכדי לציית, האדם צריך לדעת בוודאות שאלוהים קיים. ואם לא יֵדע זאת כיצד יציית לאלוהים ולחוקיו? כמו כן בעניין תכונותיו של אלוהים - אם האדם לא ידע, למשל, שאלוהים הוא אחד ויחיד ושאין לציית או להרכין ראש לאחר מלבדו - כיצד ירסן את עצמו? ואם לא ידע שאלוהים יודע ושומע ורואה הכול - כיצד יימנע מחטאים?

עוד על האדם לדעת כיצד לבחור דברים בחייו - לפי מה שאלוהים אוהב ולא אוהב - לכן עליו לדעת היטב את חוקי אלוהים. עליו לדעת ולהאמין שיש דין וחשבון ביום תחיית המתים, ושאם יבחר בחטא על פני מצווה הוא יישאל על כך ביום החשבון. ואל לו לשגות ולחשוב שמי שמקיים מצווה ומי שעושה חטא - גורל אחד להם לאחר המוות. מי שמאמין ביום החשבון יתמיד בעשייה למען אלוהים, ומי שמטיל ספק לא יצליח בזאת.

פירוש האמונה

כבר הצגנו שהאמונה היא הידיעה בוודאות את ייחודיותו של אלוהים. כל מי שהכיר בנפשו באמת בתכונות אללה, בחוקיו ובגמולו לעבדיו על מעשיהם ביום הדין - הוא המאמין!
וכבר נאמר שאין האדם יכול להיות מוסלמי אלא אם כן הוא מאמין! וכמו הקשר בין הגרעין לצמח, שאין הצמח יכול לצמוח ללא הגרעין - אם כי אפשר שייזרע גרעין ולא יתפתח צמח או יתפתח צמח פגום בשל אדמה צחיחה או מזג אוויר קשה - כך האדם לא יוכל להיות מוסלמי מבלי האמונה, אם כי האמונה יכולה להיות בלב בלבד ואז האמונה אינה שלמה, בשל חוסר רצון או חוסר ידע או בשל השפעה חיצונית.

בני האדם נתונים בארבעה שלבים מבחינת שני היסודות - האמונה והאסלאם:
1. המאמינים באלוהים אמונה הגורמת להם לציית לו ולחוקיו ציות מלא. אלה נמנעים מהאיסורים כפי שנמנע האדם מלהחזיק פחם בוער, וממהרים לעבודת הבורא כפי שממהר האדם לעבוד ולהרוויח כסף. אלה המאמינים באמת!
2. המאמינים באלוהים, אך אמונתם לא גורמת להם לציית לו ולחוקיו ציות מלא. ואף שאמונתם אינה שלמה, הם מוסלמים, וביום החשבון ייקבע עונשם על-פי גודל עברותיהם. אלה אמנם בדרגה של חוטאים אך הם אינם מורדים או חמדנים בשל העובדה שהם כנועים לחוקי המלך הכול יכול.
3. מי שאינם מאמינים באלוהים, אך מעשיהם כמעשי המוסלמים - אלה החמדנים והמורדים. "מעשיהם הטובים" הנראים לעין אינם לרצונותיו של אללה ולא לפי חוקיו.
4. מי שאינם מאמינים באלוהים ואשר מעשיהם נוגדים את רצונותיו ואת חוקיו - אלה הרעים ביותר והנפסדים על פני האדמה.

מכאן שזכיית האדם בחיים האלה ובעולם הבא נתמצתה בעקרון האמונה. לא יהיה אסלאם - שלם או חלקי - ללא גרעין האמונה, ואם אין אמונה יש כפירה - וזה נגד האסלאם.

האמצעי להשגת הוודאות והידע

מהו אפוא האמצעי להשגת הידע הנכון והוודאות בדבר האל ותכונותיו וחוקיו ובדבר יום הדין?

הסימנים לרחמי אלוהים ולמופלאות הבריאה פזורים ברחבי היקום, והוא המסדר והמנהל הכול. וכל מי שבוחן את הסימנים מגלה מתכונותיו של אלוהים: חוכמה, ידע, בריאה, סלחנות, נדיבות, רחמנות, ריבונות, הכנעה ועוד מתכונותיו הרבות. ולמרות כל ההוכחות שלנגד עיניהם של בני האדם, חלקם טענו כי יש אֵלים אחרים זולת אלוהים, ואחרים קבעו שלושה אלים ליקום, ואחרים עשו לעצמם אין-ספור אלים! ואחרים חילקו את האלוהות בין אלים שונים ופסקו: אל הגשם! אל האש! אל הרוח... וכך היכה האדם על ימין ועל שמאל ללא הבחנה ונרמסה חשיבתו בהבנת אלוהים ותכונותיו.

היו שבאו ושיקרו בדבר החיים ואחרית הימים באמרם שאין חיים מעֵבר לחיינו בעולם הזה, ולא עוד יעוררונו לחיים; וחלקם אמרו שחיי האדם ומותו יתחדשו כמה פעמים וכי את גמולו יקבל האדם רק בחיים האלה. החוקים אשר על-פיהם צריך האדם לנהוג הם החוק האלוהי בלבד. אז לא ייתכן שאדם שאינו מכיר את אלוהים ואת תכונותיו יקבע את החוקים בעצמו!

וכל כמה שיהיה כישרוני ומשכיל לא יצליח האדם לקבוע בנושאים האלה, אלא רק לאחר שנים של ניסיון. וגם לאחר שנים לא יוכל לטעון כי הגיע לאמת בשלמותה.

אין ספק, כדי לבחון את האדם ואת שכלו אפשר פשוט להניח לו לנהל את ענייניו באופן חופשי, ללא כל השגחה עליונה, ולהתבונן - מי יעמוד במבחן ומי ייכשל בו. אבל אלוהים, מתוך רחמנותו, לא העמיד את בני האדם למבחן כזה אלא שלח אליהם שליחים - בשר מבשרם. אותם שליחים היו בעלי ידע נאמן על אלוהים ותכונותיו, על הדרך הנכונה והישרה שהאדם צריך לנהל בה את חייו. אלוהים העניק לשליחיו ידע גם בנושא אחרית הימים והורה להם להפיץ אותו לאנושות.

אלה היו שליחי אלוהים והנביאים, ואת הידע הזה הם קיבלו דרך ההתגלות האלוהית בספר שנקרא 'ספרו של אלוהים או דבריו'. ואין כאן לאדם על כישרונותיו אפשרות בחירה אלא אמונה בשליחים ובדבריהם, ואם לא כן הוא נחשב כופר: מי שביקש ללכת אחר האמת

ולהצליח במבחן האמין בטוב, ומי שביקש להסתיר את האמת הרי שהכחיש את הטוב, סירב לקבל את האמת ונכשל במבחן.

האמונה בנסתר

כאשר איננו יודעים עניין-מה אנו פונים לאדם המתאים שידריך אותנו. למשל, כשאנחנו חולים אנו ניגשים לרופא ועושים כדבריו ונוטלים את התרופה שרשם לנו. וכך נעזרים אנו בעורך דין בענייני החוק, ובלימודים אנו מאמינים למורה שמלמד אותנו ומפנימים את הידע שהוא נותן לנו, וכשהלכנו לאיבוד בדרכים נעזרנו באדם שהראה לנו לאן ללכת. וכך גם האמונה בנסתר.

האמונה בנסתר מתקיימת כשאנו פונים בדבר שאיננו יודעים למי שכן יודע, ואנו מאמינים לדבריו. איננו יודעים על אלוהים ותכונותיו ולא כיצד לציית לו, ולא על המלאכים הפועלים בענייני היקום, ולא על אחרית הימים ומה יתרחש ביום ההוא. כדי לדעת את כל זה עלינו לפנות לאדם שאנחנו מאמינים בו ובדבריו וסומכים עליו שהוא דובר אמת בלבד. זוהי האמונה בנסתר. ומי שמבקש לציית לאלוהים ולחוקיו יפנה לשליחי האלוהים, שהם בעלי הידע הנכון והם דוברי האמת.

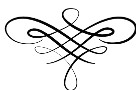
שלושה דברים כבר למדנו עד כה:

1. שהאדם זקוק לידע הנכון ולאמונה הוודאית כדי להכיר את אלוהים ותכונותיו, את דרכו וחוקיו ואת ענייני יום הדין.
2. שאלוהים לא השאיר את האדם לבדו כדי שימצא את האמת, אלא שלח אליו שליחים ונביאים כדי שיפיצו את דבריו.
3. שמה שמוטל על האדם אינו אלא לדעת מי הנביאים, להקשיב לדבריהם, להפנים ולאמץ את דבריהם כדרך חיים.

בפרק הבא נסביר מהי הנבואה ומה הדרך להכרת הנביאים.

פרק שלישי

הנבואה

אלוהים ברא לאדם את כל מה שהוא צריך בעולם הזה: עיניים לראייה, אוזניים לשמיעה, אף לנשימה ולהרחה, את חוש המישוש ואת תחושת המגע בעור, רגליים לצעידה, ידיים לעשייה, שׂכל לחשיבה, ושאר איברי הגוף.

כשהוא מתחיל את חייו בעולם הזה מגלה האדם אמצעי מחיה רבים: אוויר, מים, אור, חום, חלב אם, אהבה בלב ההורים, הקרובים ואחרים. ואז לפי קצב גדילתו הוא מגלה שכל מה שבשמיים ובארץ נברא בעבורו, לצרכיו ולשימושיו.

והאדם גדל ומתפתח ומגלה שאלוהים העניק לו יכולות, כישרון, כוח, והכול לשם עמל בעולם הזה. גם בינה, כושר הבנה ודיבור נתן לבני האדם. ואולם את כל אלה לא חילק להם שווה בשווה, כי אז האחד לא היה מתעניין באחר ולא היה זקוק לו.

אלוהים העניק לאחד יכולת כזו ולאחר יכולת אחרת. לחלק העניק כישרון או כוח פיזי או כושר חשיבה שלא העניק לאחרים וכך הלאה. היכולות והכישרונות המשתנים מאדם לאדם זוהי ברכת אלוהים, ואותה ירעיף לפי חפצו. את היכולות הללו האדם בוודאי אינו יכול להשיג לעצמו באמצעות למידה. זוהי מַתַּת-אל - מתנה שאלוהים בחוכמתו מעניק כפי שהוא חפץ למי שהוא חפץ.

בחוכמה המיוחדת רק לו, העניק אלוהים לכל אחד ואחת יכולת שונה, וזאת על-פי הצרכים של המין האנושי. כך למשל, לאנשים רבים העניק את היכולות הנדרשות לחיילים, לחקלאים ולבעלי מקצועות נפוצים אחרים. ואילו יכולות של חשיבה מבריקה, קליטת ידע, מנהיגות וכיוצא באלה העניק אלוהים למספר מועט יותר של אנשים. יכולות וכישרונות ייחודיים ונדירים העניק אך למתי מעט.

אך האם מספיק שיהיו בקרב בני האדם מומחים למקצועות השונים ומנהיגים ואנשים מבריקים? לא! יש צורך נעלה יותר מכל אלה - שיהיה מי מהאנשים שידריך את האנושות לאורח המישרים של אלוהים. שכן, כל אחד לפי כישוריו מועיל לאנשים בעולם הזה, אך יש להם צורך גדול יותר מזה - שמישהו יסביר להם מי ברא אותם, מה העניק להם בוראם ומה משביע את רצונו - עד לזכייה בחיי הנצח המאושרים! בשל צורך הכרחי זה, בחר אלוהים בכמה אנשים וחנן אותם בידע על-אודות החוקה האלוהית והלכותיה, והטיל עליהם להפיץ זאת ברבים. אלה הם שליחי אלוהים והנביאים - תפילות אללה עליהם ושלומו.

הנביא

כשם שהבולטים והמוכשרים בכל התחומים התברכו מלידתם בכישרון המיוחד להם, כך הנביאים מלידתם חוננו בטבעם המיוחד ובתכונותיהם הסגוליות. כבר מתוך שמיעה אפשר להבחין בין משורר שבורך בכישרון מלידה ובין מי שאינו מוכשר מלידה, גם אם יתאמץ להישמע כמוהו. וכמו כן קל לזהות את המרצה בעל הכישרון הטבעי, את הכותב המוכשר, את הממציא הגאון, את המנהיג בחסד עליון וכיו"ב.

וכך גם נגלה בנפש הנביא - שבמחשבתו מתרוצצים עניינים ושאלות שאין אצל אחרים. והוא מציג בפני האנשים את השאלות והנושאים כפי ששום אדם אחר אינו מסוגל לעשות. השכל הישר מקבל את דברי הנביא, וכל הסימנים שמסביב תומכים בדבריו. טבע הבריאה של הנביא נקי מכל רבב, והוא צועד בדרך הישרה בצדק וביושר. דבריו ומעשיו עולים בקנה אחד עם האמת תמיד, והוא המדריך אל הבינה. הנביא ראשון תמיד לגשת למצווה ולכל מעשה שהוא בעצמו מורה לאנשים לעשותו. לא ניתן למצוא אפילו דבר-מה בחייו המדגים סתירה בין מעשיו לדבריו. הוא מוכן לשאת בקשיים לתועלת האחרים, אך לא להקשות על האחרים לתועלתו שלו. כל חייו של הנביא צדק ואמת, אמינות וכבוד, אבירות ואצילות, וכל הסימנים מוכיחים כי הוא הצדיק שנשלח אל האנשים להדריכם ללכת בדרך הישר.

הציות לנביא

אם ידעתם שאדם מסוים הוא נביא אז עליכם לציית לדבריו ולהימנע מאיסוריו. לא מתקבל על הדעת שתכירו בנביא ובו בזמן לא תצייתו לו. אין משמעות להכרתכם בו כנביא, אלא אם כן האמנתם שאין הוא בודה מלבו ושאין הוא דובר אלא בשם אלוהים ושאין הוא עושה דבר אלא לשביעות רצון האל. כל מה שתאמרו ותעשו נגד הנביא יהיה גם נגד אלוהים, וכל מה שנוגד את אלוהים לא יכול להיות אמת לעולם.

אם כן, הדבר המתבקש מתוך האמונה בנביא הוא שיש לציית לו, גם אם מבינים את החוכמה שביסוד הדבר שהוא מבקש לעשות וגם אם לאו. אי-ההבנה של דבריו אינה נובעת מפגם במהותם אלא מקוצר ההשגה והתפיסה של המאמין.

כל תחום ותחום בעולם זקוק למומחים שיהיו בקיאים בו, וכך אדם ניגש למומחה בתחומו ומאמין לדבריו ואינו מתערב בעבודתו. שהרי לא ייתכן שכל האנשים יהיו בקיאים בכל התחומים. משחיפש ומצא מומחה במקצוע מסוים, הוא בוטח בו שיעשה את העבודה בעבורו ואף נמנע מהחוצפה להגיד לו: אני לא מאמין לך ובעבודתך.

כשיש נגדם משפט אנשים פונים לעורך דין, והוא המומחה המטפל בעניינם. האם לא יזרוק אותם ממשרדו ברגע שיתערבו בעבודתו ויאמרו לו כי אינו מבין ולא צודק? כך גם אצל רופא מומחה, וכך גם בתחום הדת - אנשים זקוקים לידע מאלוהים כדי לדעת את דרך הישר, ולכן הם מחפשים נביא מטעמו כדי להישען עליו וכדי שידריך אותם לאמת והם יצייתו לו בכל דבר.

הצורך באמונה בנביאים

ואם הנביא הוא המדריך לדרך האסלאם הישר, הרי שהאנשים זקוקים לאמונה ולציות לנביא, ומי שמתנגד לו וממציא דרך לעצמו - מבלי ספק הוא האובֵד. והתנהגותם של אנשים מוזרה בעניין זה - הם מכירים בצדקת הנביא אך אינם מאמינים ואינם מצייתים לו. אלה כופרים, ויתר על כן - השוטים שבאנשים, שהרי אי-ציות לדברי הנביא מרוקן את ההכרה בו מכל משמעות - זוהי שטות גמורה.

חלק מהאנשים אומרים: אין לנו צורך בנביא כי יש לנו כושר הבנה ושכל המדריכים אותנו לדרך הישר! זוהי כמובן טעות גדולה ואבדון. הרי למדתם במתמטיקה שבין כל שתי נקודות עובר קו ישר אחד ויחיד, וכל קו נוסף אינו ישר או אינו מקשר בין שתי הנקודות. וכך הקו המוביל המקשר בין העבד לאדונו - בין האדם לאלוהים - יכול להיות קו אחד ויחיד, וכל קו אחר אינו ישר או אינו מקשר בין העבד לאדונו.

כאמור, קיימת דרך אחת בלבד המובילה לאלוהים, היא דרכם של הנביאים. ואילו האנשים שיחפשו דרכים אחרות נחלקים לשני סוגים: אלה שלא ימצאו את הדרך לאלוהים כלל, וסופם אבדון; ואלה שימצאו דרך ארוכה ומפותלת, ודרכם רצופה סטייה מדרך הישר ותעייה. אפילו חיה הרוצה להגיע למקום מסוים הולכת אליו בקו ישר. כל שכן האדם, שאלוהים נתן לו שכל ושלח אליו שליחים להדרכתו - הכיצד יפנה להם עורף ויאמר: לא אלך בדרככם, אמצא את דרכי לבדי!?

מי שאינו הולך אחר הנביא לא ימצא לעולם את הדרך לאלוהים. אין ספק ששכלו של אדם כזה נפגע וכי הוא מסרב לאמת - ואם כך הוא חסר הבנה או מתנשא! או שהוא הולך כעיוור בדרך שהלכו בה אבותיו, או שעשה לו אלוהים כאוות נפשו. ומי שחף מכל זה, אי אפשר שלא יציית לשליח של אלוהים.

צריך אפוא לדעת שנביא נשלח על ידי אלוהים, ומי שמורד בנביא ואינו מציית לו - הוא מורד גם באלוהים! הדבר דומה למחויבותו של אדם לציית לשליט שהמדינה מינתה עליו - ואם יסרב לְדבר השליט אז הוא סירב למדינתו! כניעתו למדינה והתנגדותו לשליט הם שני דברים מנוגדים שאינם מתיישבים לעולם. כך גם הנביא ששלח אלוהים, ואלוהים הוא

המלך הבלבדי של כולם. הוא שלח נביא להדרכת האנשים והם מחויבים לציית לנביאו, וכל מי שמורד בו נחשב כופר, אם הוא מאמין באלוהים ואם לאו.

קיצור תולדות הנביאים

כעת נתאר כיצד החלה שרשרת שליחת הנביאים וכיצד התקדמה עד שהסתיימה בנבואת נביא נשגב וחותם הנביאים. אלוהים ברא את האנושות מתוך נפש יחידה; מתוכה הוא ברא בת-זוג והפיץ משניהם אנשים ונשים ששוכנים כיום על פני כדור הארץ, והמחולקים לעמים ולשבטים. המדע לא הוכיח שאנשים בודדים חיו מפוזרים ברחבי העולם ומהם התרבו האנשים, ורוב המדענים תמימי דעים בעניין האדם הראשון שממנו צמחה האנושות.

נפש יחידה זו, שממנה צמחה האנושות, היא האדם בשפתנו, וממנה באה המילה "בן אדם". זהו השליח הראשון של אלוהים על פני האדמה. אלוהים הורה לו ללמד את צאצאיו את האסלאם ושאין לאנושות וליקום כולו אלא אלוהים אחד ויחיד; והורה ללמדם לעבוד ולסגוד ולציית לאלוהים בלבד: המצייתים יתוגמלו, והסרבנים ייענשו.

הישרים דבקו במשנת אבותיהם והלכו בדרך הישר, ואילו הסרבנים לא הסכימו לציית לאבותיהם ועשו כאוות נפשם. הם חטאו, וחלקם החלו לסגוד לשמש, לירח, לכוכבים, וחלקם עשו להם אלים בדמות עצים או אבנים או חיות כמו פרות או עכברים. ומהם היו שחשבו כי יש אלים מיוחדים למים, לאש, לחולי ולבריאות, ולכל דבר שיש בו כוח טבעי. האנשים חשבו שיש לעבוד את האלים הללו כדי לקבל מהם את כל הטוב.

וכך סטו האנשים מדרכו של אביהם הנביא אדם, וצמחה הבורות והתפתחה עשיית השותפים לאלוהים והתרבתה עבודת האלילים, וקמו דתות חדשות ודעות מגוונות על פני האדמה, והאנשים שגו בהבדלה שבין הטוב לרע.

כדי להחזיר את האנושות לדרך הישרה החל אלוהים לשלוח שליחים ונביאים לכל אומה ואומה. הנביאים הזכירו לאנשים את מה ששכחו - את דרכו של אדם - הם אסרו עליהם לעשות שותפים לאלוהים והדריכו אותם ללכת בדרך הישרה. הנביאים נשלחו לכל פינה, מהודו וסין במזרח דרך מצרים ואפריקה ועד אירופה במערב. כל הנביאים היו אמונים על דת אחת שנקראת "האסלאם"[2], ודרכיהם נבדלו רק באופן ההדרכה לאנשים ובחוקים השונים, על-פי סוג הבורות הנפוץ בקרב האנשים שאליהם נשלחו. אך המסר האלוהי מכל הנביאים היה אחד: ייחוד האל, אמינות, כנות במעשים, ואמונה בעולם הבא.

[2] קיימת הבנה שגויה בקרב האנשים, ואפילו בקרב מלומדים, שהאסלאם החל בבואו של הנביא מוחמד - תפילות אללה עליו ושלומו - וזו כמובן טעות גסה שיש להימנע ממנה. כל אחד חייב לדעת שהאסלאם הוא הדת האמיתית היחידה לאנושות מאז בריאתה. וכל שליח ונביא - בכל זמן נתון - הפיץ את האסלאם.

ומוזר מאוד היה יחסם של האנשים לנביאים שבאו אליהם: הם פגעו בהם, העלילו עליהם, לא צייתו להם והתנשאו מעל לחוק האלוהי. חלק מהנביאים נרצחו, ואחרים גורשו מבתיהם. בסופו של דבר אנשים מועטים בלבד האמינו והלכו אחר הנביאים והשליחים שהקדישו את חייהם בקריאת האנשים לאלוהים.

ואולם הנביאים הללו, עזי הרוח - מטובי האנשים שבחר אלוהים - לא רפו ידיהם ולא נכנעו, ואחריהם הלכו מגדולי האומות. אלא שכאן החלה הסטייה מהדרך ועיצובה של תבנית אחרת, ותורת הנביאים הוחלפה לאחר מותם והוכנסו אליה שקרים והמצאות ודרכים חדשות לעבודת האל.

האנשים החלו לקדש את הנביאים ולעבוד אותם; חלקם טענו שאלוהים ירד אל האדמה בדמות נביא, אחרים טענו שהנביא הוא בנו של אלוהים, ואחרים קבעו שאלוהים והנביא שותפים לייחודיות האלוהית.

כך בקלות דעת המציאו דברי הבל והקימו פסלים ואלילים, וערבבו את קדושת הפסלים בתורת הנביאים המקורית עד שלא ניתן היה להבחין באמת[3]. ולמרות הכול דרכם של הנביאים לא הייתה לשווא ולא בת-חלוף, אלא נשארו צדיקים בכל אומה ואומה שהלכו בדרך הנכונה, אך אלה היו מפוזרים ברחבי המדינות והעמים.

הבהרנו עד כה שהנביאים היו נשלחים לכל אומה על-פי מצבה ואופייה ועל-פי טבע הבורות ששרר בקרבה. כל אומה התקיימה לעצמה, בנפרד, ולה דעותיה ובעיותיה, ולכלל האומות לא הייתה דת אחת יחידה ולא מחשבה משותפת. לפיכך לא הייתה ברירה אלא לשלוח לכל אומה נביא או שליח לתיקון המצב ולהחזרתה למסלול הישר.

רק אלוהים יודע כמה אלפי שנים נדרשו כדי לחנך מחדש את האומות. ועם הזמן התפתחה האנושות מבחינת תקשורת, מסחר וכלכלה, ואנשים החלו לנסוע בדרך היבשה והים מארצות יפן וסין אל אפריקה ואירופה הרחוקות. תרבות הכתיבה והידע התפתחו, והרעיונות והתיאוריות הופצו מארץ לארץ. עמים הקימו צבאות חזקים ופלשו למדינות שכנות והקימו ממלכות גדולות שכללו את מגוון העמים שחיו בהן, וכך נוצרו ישויות של מגוון עמים תחת משטר פוליטי אחד. במצב כזה אפשר היה להנחיל את האסלאם כדת כוללנית ויחידה בקרב האנשים.

[3] כך החליפו העמים השונים את הדת האמיתית - האסלאם - בדתות אחרות שהמציאו. כך דת האסלאם שהביא הנביא עיסא (ישו) עליו השלום שונתה בידי מי שבאו אחריו לדת חדשה שנקראת כיום הנצרות.

הבודהיזם למשל לא היה דת כוללת, ועם זאת רווח בסין, ביפן ובמונגוליה מצד אחד, ובאפגניסטאן ובוכרה מצד אחר. לאחר מכן הופיע ישו, ואין ספק שהוא לימד את עקרונות האסלאם הטהורים, אלא שהבאים אחריו שינו כטוב בעיניהם את עקרונות הדת וכינו אותה "נצרות".

ולמרות זאת נפוצה הנצרות בארצות פרס, אפריקה ואירופה. ואין זה אלא סימן שהעולם בזמנו היה צמא לדת עולמית כוללת, צמא כל כך עד שקיבל עליו דתות שלקו בחסר והאמין בהן והפיץ אותן.

נבואת מוחמד בן עבדאללה - עליו התפילה והשלום

בתוך הזמן המתואר לעיל שלח אלוהים מארץ ערב אל כלל העולמים את נביאנו מוחמד בן עבדאללה - עליו התפילה והשלום - להביא את דרך הישר ואת דת האמת והחוק הכולל כדי שישליטם על כל הדתות.

מבחינה גיאוגרפית, חצי-האי ערב היה המקום המתאים ביותר לשליחות העולמית, כי הוא שוכן בין היבשות אירופה, אסיה ואפריקה. ואם נקרא בהיסטוריה של התקופה, נבין שהאומה הערבית הייתה המתאימה ביותר לשאת את השליחות הזאת. שאר האומות, ובייחוד החזקות והגדולות שבהן, היו נתונות בחולשה ובהתפרקות מוסרית. האומה הערבית הייתה כשרה לשאת את השליחות מכיוון שניחנה בנפש רחבה, באומץ לב ובקנאות שבטית.

גידול האוכלוסייה, התפתחות התרבות המודרנית והתפשטות חיי המותרות והבזבזנות פגעו בתכונות העמים האחרים, במנהגיהם ובקווי האופי שלהם. ואילו האומה הערבית, במאה השישית לספירה, לא התאפיינה בתרבות נחותה ולא הייתה שקועה במעשי התועבה, הגאווה והפזרנות שרווחו אצל העמים האחרים. הערבים היו בעלי תכונות ואופי אנושיים ואציליים כמו אומץ לב וגבורה, נדיבות והושטת יד לעזרה, עמידה בהסכמים, אהבת החופש ומתן עצמאות וחופש הביטוי והדעות.

אין ספק, אצל הערבים היו גם הרבה מנהגים בלתי ראויים ואסורים והתנהגויות מגונות, אלא שהמעשים הרעים הללו נבעו מהיעדרו של נביא שליח אללה בקרבם זה 2500 שנה[4].

[4] תקופת הנביאים אברהים ואיסמעיל הייתה 2500 שנה לפני שליחותו של מוחמד - עליו התפילה והשלום, ובמשך הזמן הארוך הזה לא נשלח לערבים שליח מאת אללה יתעלה שמו.

ולא קם בקרבם מנהיג שידריך אותם וילמדם נימוסים ודרך ישרה, וכך חיו חיי פרא במדבר במשך דורות, ולא היה מי שיחנכם ויוציאם מחשכת הבהמיות לאור האנושיות. עם זאת היו הערבים ראויים לשאת את השליחות ולחולל שינוי בעולם אם רק יופיע לפניהם אדם ראוי ופיקח שישכנעם ללכת בעקבותיו. השליחות נזקקה לאומה אמיצה ונועזת כזאת שתפיץ את דברה בכל קצווי תבל.

ואם נביט בשפה הערבית נגלה שאין שפה עשירה וראויה יותר ממנה להגשת רעיונות נעלים ודעות, ולהגשת המסר האלוהי בצורה ברורה. בערבית אפשר להגיש נושאים נרחבים במשפטים קצרים, ולשפה כזאת הזדקקו משמעויות הקוראן הנכבד.

אם כן, בחוכמתו האדירה בחר אלוהים באדמת הערבים להפצת הנבואה העולמית. הבה נגלה מה חולל האיש הזה שבחר אלוהים לשליחות העולמית.

אמיתות נבואת מוחמד - עליו התפילה והשלום

לפני 1400 שנה לא היה טלגרף ולא טלפונים, לא רכבת ולא מכוניות, לא דפוס או עיתונים ולא הפצת ספרים. האנשים שיצאו למסעות לא הייתה להם נוחות כפי שיש לנו היום. כל מי שרצה לצאת למסע ממקום למקום היה עליו לנדוד חודשים שלמים.

מדינת ערב, במצב הזה, הייתה מנותקת משאר המדינות. אמנם היא הייתה מוקפת בפרס, באימפריה הרומית ובמצרים, אך ההרים הגבוהים והרחבים שסבבו את ממלכת ערב הפרידו אותה משאר המדינות.

הערבים אכן יצאו למסחר בארצות הרחוקות על גבי גמלים, אך המסעות הללו הסתכמו בקנייה ומכירה בלבד. ואילו על אדמת ערב לא היה בית ספר ולא ספרייה, לא הופץ בה ידע ולא לימדו את האנשים, ואלו שידעו קרוא וכתוב היו מעטים. לא היה לערבים שלטון מרכזי או חוקה שהתאגדו סביבה, וכל שבט ניהל את ענייניו באופן עצמאי. השבטים לחמו זה בזה במלחמות מתמשכות ולא ראו ערך לחיי אדם - איש הורג את אויבו ומשתלט על רכושו וכספו ועושה בו כאוות נפשו.

גם תרבות מוגדרת לא הייתה לערבים. והדברים המגונים, היין וההימורים נפוצו אצלם, והיו פושטים את בגדיהם זה מול זה מבלי כל בושה! ומה הפלא, אפילו הנשים היו מקיפות את הַכַּעְבָּה[5] כשהן ערומות. הערבים לא ידעו מה אסור ומה מותר. בעוד המתירנות וההפקרות

---

[5] הכעבה: מבנה הקובייה שנמצא בלב המסגד של מכה (אל-מסג'יד אל-חראם) ונחשב למקום הקדוש ביותר באסלאם. הכעבה היא ה"קִבְּלָה" (כיוון התפילה) לכל המוסלמים בעולם. מתוך: מילון ערבי-עברי, מנחם מילסון (מיוסד על מילון איילון-שנער).

שולטות בקרבם סירבו הערבים להיות כפופים לשליט כזה או אחר. הוסף על כך את הבורות ששררה בקרבם ואת העובדה שהיו עובדי אלילים וכשיצאו למסעות אספו אבנים ועבדו אותן וסגדו להן. הכיצד אנשים שסירבו להיות כפופים לשליט כלשהו התמסרו לאבנים קטנות שמצאו בדרכם וחשבו שהאבנים הללו ממלאות את צרכיהם!?
בתוך האווירה העכורה הזאת נולד תינוק שאביו נפטר טרם לידתו ולאחר מכן נפטרה גם אמו, ולא הייתה לו ילדות כפי שהייתה לכולם. כשנעשה לנער היה רועה צאן לצד בני גילו, וכשהתבגר החל לעסוק במסחר. קרוא וכתוב הוא לא ידע, אך אופיו, התנהגותו ודעותיו ייחדו אותו מבני עמו הערבים. הוא דיבר אמת ולא הזיק לאחרים בידיו או בלשונו, היה נעים הליכות ודיבר בנועם, וכל מי שהכיר אותו או ישב לצדו - אהב אותו.

הוא לא עשק איש ולא נטל משום אדם דבר-מה, גם לא הדבר הכי פעוט. אדם צנוע היה ונשמר מחטאים, ויושר ונאמנות היו נר לרגלו. מרוב נאמנותו היו בני עמו מפקידים אצלו את הונם ואת רכושם יקר הערך, והוא היה שומר עליו כפי ששמר על נפשו. כולם בטחו בו וסמכו עליו וכינו אותו "הנאמן". הוא לא חשף את גופו בפני אחרים והיה אהוב על כולם.

כאמור, אף כי גדל והתחנך בחברה עושקת ורעה היה האיש ישר לב, בעל נימוסים והליכות והתרחק ממעשי התועבה ומכל רע. ובראותו בלב כואב איש מבני עמו מתיר את דמו של רעהו - היה פועל להשכין שלום ביניהם. הושיט עזרה לכל נזקק ונצרך ולכל יתום, ונתן מזון לרעבים ואירח עוברי דרך. בהיותו איש פיקח ואיש סגולה, סלד מעבודת האלילים של בני עמו ומעולם לא הרכין ראשו ליצור על פני האדמה. נדמה כי מטבעו ידע שאין שום דבר בעולם אשר ראוי לסגוד לו, ושאלוהים אחד הוא ואין לו שותפים. האיש הזה הבהיק בקרב בני עמו הבורים כפי שאבן טובה מבהיקה מכל שאר האבנים, וכפי שהנורה מאירה בחושך.

בהגיעו לגיל 40 לא יכול היה לשאת עוד את הכאוס החברתי ששרר בבני עמו, בְּכָאבוֹ את ההתפרקות המוסרית החשוכה שראה לנגד עיניו ואת עבודת האלילים. משלא מצא דבר התואם את אמונתו הטבעית, החל לצאת ממכה, הרחק מן הפסלים, לעולם ההתבודדות, לטהר את הנפש ולהעמיק את האמונה בלילות ארוכים. והיה מהרהר ומבקש אור לחשכת בני עמו ומקווה לתיקון הרוע בקרבם, השחיתות והאנרכיה.

ואז הפציע האור שחיפש - המסר האלוהי והנבואה - והוא יצא מן המערה אל בני עמו וקרא להם: עזבו את הפסלים אשר דבקתם בהם, שאינם מועילים ואינם מזיקים. אלוהים הוא אחד ויחיד! הוא ברא את השמיים ואת הארץ, את השמש ואת הירח, וברא אתכם, והוא מפרנסכם, והוא ימית ויחיה אתכם. ואל לכם לעבוד אלוהים אחרים ואל תִּפנו לאלוהים אחרים. והימנעו מכל מעשי התועבה, הגנבה והביזה, הזימה והניאוף, שתיית היין ומשחקי ההימורים.

הֱיו ישרים במעשיכם ובדעותיכם, עשו צדק ונהגו שוויון, ואל תהרגו את הנפש אשר אסר עליכם אלוהים להרגה אלא במשפט צדק, ואל תעשקו את האנשים בכספם, ואל תיקחו דבר ואל תתנו אלא בצדק, כולכם בני אדם, ובני האדם שווים. ואין הכבוד והיתרון נקנים בייחוס משפחתי או בצבע העור או בלבוש או במעמד או בעושר, אלא ביראת שמיים, ביושר, במידות טובות ובמעשים טובים. מי שהוא מהטובים ונמנע מלעשות רע - יזכה לכבוד ולמעמד, ומי שאינו מהטובים ולא מבעלי הכבוד והמעמד - אין לו סיכוי באחרית הימים.

ביום הדין, לאחר חייכם, כולכם תיאספו אל ריבונכם, וביום הזה, במשפטו של אלוהים, לא יעזרו לכם עסקות חליפין ולא ייפּונו קשרי ידידות, ולא תתקבל כל השתדלות ולא שוחד. לא תישאלו ביום הזה על מעמדכם הרם, והדבר היחיד שיועיל לכם הוא אמונתכם ומעשיכם הטובים: מי שהיה מאמין ועשה מעשים טובים ייכנס לגן עדן, וחסרי האמונה והמעשים יפסידו הכול וייכנסו לאש הגיהינום.

ואולם בני עמו של האיש הזה עמדו בדרכו, וניסו למנוע ממנו להפיץ את קריאתו רק בשל דרישתו מהם להימנע מסגידה לאלילים ולאמץ את דת אלוהים האחד והיחיד. הם קיללו אותו, פגעו בו, השפילו אותו, חנקו אותו וניסו לרצוח אותו. ולא הצליחו בכך, עד שלאחר 13 שנים יצא מעירו מכה והיגר לאל-מדינה. אך גם לשם הגיעו בני עמו והמשיכו לרדוף אותו.

מדוע נשא האיש הזה את כל הסבל והרדיפה מבני עמו? - על מנת להדריכם ללכת בדרך הישר והאמת. בני עמו הציעו לו להיות מלך, והציעו הון ונשים רק כדי שיניח להם מקריאתו לאלוהים, אך הוא סירב והמשיך בקריאתו. היש אדם ישר יותר מהאיש הזה? האיש שסבל מכל הפגיעות למען בני עמו בעוד הם רוגמים אותו באבנים, בסופו של דבר נושא תפילה לאלוהים שייטיב עם בני עמו.

ושימו לב לשינוי הגדול שחל לאחר שיצא מן המערה: השפה שדיבר בה האיש הזה עם האנשים הייתה טהורה ולשונו צחה והיה לו כושר ביטוי שבני עמו לא הכירו, לא לפניו ולא אחריו. הערבים התגאו אז בשירה הערבית והאיש הזה אמר להם: אם יש בכם ספק באשר לדברי אלוהים הֵביאו ולוּ דבר אחד כמותם. ואלה שהתנגדו לו היו ככלי ריק ולא הצליחו לעמוד מול דבריו.

האיש הנאמן, שלא ידע קרוא וכתוב, נשא בפניהם דרשות וחוכמות שאיש לא הצליח לחקות. אפילו ממנו לא שמעו מילים כאלה עד הגיעו לגיל 40. האיש הזה הניח חוקים חברתיים נעלים עד ששום אדם, אפילו מהמלומדים ביותר, לא הצליח לנחש מה החוכמות

שעומדות ביסוד דבריו. זה נמשך עד היום, והחוקים שהניח לא ניתנים לשינוי או להחלפה או לניסוח מחדש, וזאת לעומת חוקים אחרים שקבעו האנשים ואשר נתונים לשינוי ולהחלפה בכל זמן.

ובתקופה קצרה של 23 שנים שבהן קרא האיש לדת אלוהים, רבים מאויביו שפגעו בו וניסו לרצוח אותו נהפכו לחבריו והקריבו את נפשם ורוחם לדת הזאת. הם עשו כן בזכות אופיו הנשגב והייחודי ובזכות דרכו הלימודית הגבוהה. קמו מולו כוחות גדולים שנשברו לבסוף בנחיתותם, ולאחר שגבר עליהם לא נקם בהם ואף נהג בהם נדיבות. הוא מחל למי שהרגו את דודו ואת אחיו, חמזה בן עבד אל-מוטלב, וביקעו את בטנו ולעסו את כבדו. הוא הפגין רחמנות כלפי מי שרגמו אותו באבנים והוציאוהו ממקום מושבו.

הוא לא חרש מזימות ולא הונה איש, לא הפר הסכמים ולא תקף שום צבא בהפתעה, ולכן לא יכלו להאשימו בבגידה או ברמאות. משום כך נטו ליבותיהם של הערבים אחר האיש הזה, שהוציאם בלימודיו ובהדרכתו מחשכת הבורות אל אור הידע. הוא גמל אותם מן הברבריות והכניסם אל הסדר והמשמעת.

הערבים, שלא חיו מעולם לפי מערכת חוקים ושלטון, הצליחו בזכות האיש הזה להיות אומה המונעת על ידי מערכת של סדר וחוקים שלא הייתה כמותה בתולדות האנושות. הם, שלא הסכימו לציית לשום שליט, נעשו בהשפעת האיש הזה מדינה גדולה ועצמאית שהיו מוכנים להקריב בעבורה את נפשם ואת כספם. גם את אופיים של הערבים שינה האיש הזה, ואפשר לקרוא את סיפוריהם בספרי ההיסטוריה.

הערבים, שהיו הנחותים והחלשים על פני האדמה, הצליחו בהשפעת האיש הזה לקחת לידיהם את האימפריות הפרסית והרומית ואת אדמת מצרים. הם לימדו את אוכלוסיית המדינות הללו כבוד, תרבות, נימוסים ואנושיות והתפזרו כדי להפיץ את ידע הדת ברחבי אסיה, אפריקה ואירופה הרחוקה.

זה אפוא החותם שטבע הנביא שלא ידע קרוא וכתוב בנפשות הערבים. ולמרבה הפלא השפעתו בקרב שאר האומות גדולה אף יותר; הוא גרם למהפכה גדולה בדעות, במנהגים ובחוקים. אם נביט במי שהתנגדו לו ובמי שהלכו אחריו, הרי שאלה וגם אלה לא יכלו למנוע מעצמם את השפעתו של האיש הזה.

היות ששכח העולם את דבר ייחודו של האל, הגיע האיש הזה להזכירו לעולם, ואפילו עובדי האלילים ועושי השותפים לאלוהים אין להם היום אלא להאמין באל אחד. כך גם העקרונות של כללי ההתנהגות והאתיקה שלימד היו חזקים ומשפיעים, ועד היום ניכרת

השפעתם בכל יושבי הארץ. כמוהם היו נכונים וצודקים העקרונות של החוקים, של הפוליטיקה, התרבות והחברה שהניח, ואף אויביו ומתנגדיו שאלו ואפילו גנבו מן העקרונות הללו, וזה קורה עד היום.

כאמור, האיש הזה נולד וגדל על תכונותיו הטבעיות בתוך עם שהיה שקוע בבורות וברבריות, ועסק ברעיית צאן ובמסחר עד גיל 40. אם לא רכש ידע כלשהו הכיצד בבת אחת, בגיל 40, הופיע בחזות מושלמת? מניַין כל הידע וההכרה? ומאין הגיע כל הכוח הבלתי רגיל הזה? ובכן, האיש נתגלה כמפקד לדוגמה ומנהיג למופת, שופט מיומן ופילוסוף גדול, מְתקן ורפורמטור - מפייס ומפשר, ופוליטיקאי מבריק ומנוסה בעת ובעונה אחת.

והנה האיש הזה עובד את ריבונו שעות רבות בלילה, חרף עיסוקיו הרבים ביום. והנה הוא ממלא את חובותיו כלפי נשותיו, ילדיו ומשפחתו, ומשרת את המסכנים ומסייע למוכי גורל וליתומים. והוא חי חיים פשוטים ואינו נוהג גינוני שררה: ישן על מחצלת קש, לבושו צנוע, אוכל בשר ממולח ומיובש, ואף עוברים עליו ימים בלי שיאכל.

ולוּ היה אומר לאנשים, אחרי כל הדברים הללו: אני אינני כמוכם, יש לי כוח על-טבעי ואני על-אנושי - אף לא אחד היה מעז להשיב לו. אך הוא לא אמר זאת ולא טען שהיכולות הללו מעצמו, אלא התמיד לומר שכל מה שיש לו וכל יכולותיו מאלוהים. ואמר: המילים הללו שהבאתי לכם לא ממני ולא ממחשבתי הן, אלא דברי אלוהים האחד והיחיד ואין לו שותפים. איני עושה דבר ואיני פועל אלא על סמך הוראותיו של אלוהים. ואחרי כל זה מדוע איננו מאמינים באיש הצדיק הזה, ומדוע לא נשלים עם כך שהוא שליח מטעם אללה?

הביטו בכישוריו וביכולותיו מצד אחר: האנושות לא הכירה איש כזה על צדקתו ואמינותו, ובכל זאת - הוא לא התגאה בעצמו בשל מעשיו ולא ביקש דברי שבח ורק אמר שהכול מנדיבותו של אלוהים. ולמה לנו שלא לקבל את דבריו אחרי כל זה? ומדוע אנו אומרים: 'הוא המציא ובדה הכול מליבו'; 'הוא מכשף שקרן'. האיש הזה לא ייחס את מעלותיו לעצמו. היש אדם אמין וישר יותר מהאיש הזה?

והאיש הזה הוא אדוננו ומורנו מוחמד בן עבדאללה - עליו התפילה והשלום. יושרו וצדקתו הם ההוכחה לנביאותו. כל מעשיו הנעלים ואופיו הנשגב ותכונותיו היפות הריהם כתובים בספרי ההיסטוריה, וכל מי שיקרא אותם בלב שלם, בחיפוש אחר האמת, יעיד בליבו שהאיש הוא בלי ספק נביא מאלוהים. ויעיד שהמילים שקרא הנביא בפני עמו הן הקוראן המבורך. וכל מי שיקרא אותו ברוחב לב ויבין את הפירושים - יכיר בוודאות כי זה הספר

שירד מאלוהים, וגם אם יעשו בני האנוש והשדים יד אחת כדי להביא עוד כגון הקוראן הזה לא יוכלו להביא כמוהו, גם אם יסייעו זה לזה.

חותָם הנבואה

דעו שאין דרך לידיעת הדרך הישרה של האסלאם ללא הדרכת הנביא והקוראן, וכן שמוחמד הוא השליח לכלל האנושות. בנבואתו נחתמה שרשרת שליחת הנביאים, ואללה שלח לאנשים באמצעות מוחמד - עליו התפילה והשלום - את כל האור וההדרכה לדרך הישר שרצה למסור. כל מי שתר אחר האמת עליו להאמין שמוחמד הוא חותם הנביאים, ועליו לציית לו ולהאמין בדרכו ובכל הראיות שהביא.

ההוכחות להיותו של מוחמד חותם הנבואה

לא בכל יום נולד נביא ולא הכרחי שיהיה נביא לכל עם בכל זמן. כל נביא בחייו מדריך לדרך הישר, והנביא חי כל עוד חיה דרכו. דרכם של הנביאים הקודמים לא חיה עוד מכיוון שהאנשים שינו וסילפו אותה, והוסיפו והחסירו כטוב בעיניהם. כיום לא ניתן למצוא ספר מקורי מספרי הנביאים, ואיש אינו יכול לטעון כי בידיו הספר המקורי שירד אל נביא כזה ואחר. כמו כן נשכחו הפרטים על-אודות אורח חייהם של הנביאים ולא ידוע מתי נולדו וכיצד עברו עליהם חייהם. ובכך למעשה מתה תורתם של כל הנביאים.

ואולם נביאנו מוחמד - עליו התפילה והשלום - חי וקיים הוא, כי דרכו ותורתו קיימות, ובידינו כיום הקוראן המבורך שהורד מאללה מילה במילה, ללא שינוי מילה, אות או תנועה. ובידינו גם תולדות חייו, מלידתו ועד מותו, וכל מעשיו ודבריו ופרטי האירועים בחייו, והכול מתועד בספרים למרות המרחק בזמן.

היום כולנו חיים ונושמים את דמותו של מוחמד ורואים אותו בעינינו ושומעים את דבריו. אין אדם בעולם שחייו תועדו בפרטי פרטים כפי שתועדו חיי הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. לאור זאת נוכל ללמוד עליו, על דרכו, על תורתו ועקרונותיו ולעשותו דוגמה ומופת בחיינו, וזוהי ההוכחה שאין עוד צורך בנביא מאלוהים אחרי מוחמד.

לא יישלח עוד נביא מאלוהים, אלא אם כן תתקיים אחת משלוש הסיבות האלה:

1. תורתו של הנביא הקודם נכחדה ונמחקה, ויש צורך להציגה שוב בפני האנשים.
2. משימתו של הנביא הקודם לא הסתיימה וקיים צורך להשלימה.
3. נבואתו של הנביא הקודם הוגבלה לאומה מסוימת, ויש צורך לשלוח נביא לאומות האחרות[6].

---

[6] יכולה להיות סיבה רביעית, שיתלווה אל הנביא נביא אחר שיתמוך בו. לא הזכרנו זאת מכיוון שיש בקוראן רק שתי דוגמאות בהקשר זה, ולא ניתן להסיק מכך שאלוהים שולח עם הנביאים נביאים אחרים שיתמכו בהם בנושא עיקרון כללי.

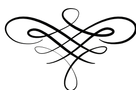
כל אחת משלוש הסיבות שהצגנו כבר אינה מתקיימת כיום:

1. תורת הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - לא נכחדה והיא נתונה בידינו כיום, לפרטיה, ולכן אין צורך בחידושה ובהצגתה מחדש בפני האנשים.
2. משימתו של מוחמד הושלמה, והאסלאם ידוע במלואו, ולכן אין צורך בתוספות ולא בהשלמות.
3. נבואתו של מוחמד לא הייתה מוגבלת לאומתו אלא יועדה לכלל האנושות, ולכן אין צורך בשליחות חדשה לאומות האחרות.

לפיכך נאמר על מוחמד - עליו התפילה והשלום - "חותם הנביאים", כלומר אחרון הנביאים שנשלח. ואין כיום, ולא לעולם, צורך בנביא אחר. אך יש צורך באנשים שילכו אחר הנביא ויקראו לאנשים אחרים ללכת בדרכו, שילמדו את תורתו ויקיימו את חוקי האלוהים שהביא.

פרק רביעי

האמונה - פירוט

נסכם את מה שקראנו עד כה:

1. האסלאם כשלעצמו הוא ציות לאללה וקיום מצוותיו. ואולם אין דרך להגיע לאללה ולהכיר את תכונותיו, את דרכו ואת כל רצונותיו אלא באמצעות נביא שנשלח מטעמו. לפיכך, ההגדרה הנכונה לאסלאם היא אמונה בדרך הנביא ועבודת אלוהים בהדרכת הנביא. כל מי שמתנגד לכך ואינו צועד בדרך להכרת חוקיו אינו מוסלמי, גם אם יטען שהוא מציית לחוקים של אללה.
2. הנביאים היו נשלחים לכל אומה בנפרד, ולפעמים נשלחו כמה נביאים לאותה אומה בזה אחרי זה. דת כל הנביאים הללו הייתה האסלאם, אך החוקים נבדלו אלה מאלה לפי האומה. לאומה כלשהי לא היה צורך ללכת אחר אומה אחרת, אם כי על כולם היה להאמין בכל הנביאים.
3. כשנשלח מוחמד השלים אללה באמצעותו את לימודי האסלאם שהוריד לאנשים כדי שתהיה להם דת אחת. שליחותו של מוחמד יועדה לכולם ולא לאומה ספציפית, ובשליחות זו מחק אללה את שאר החוקים ואת שליחויות הנביאים שקדמו למוחמד. לכן לא יבוא שליח נוסף ולא חוקה אחרת אחרי מוחמד עד ליום הדין. והאסלאם כיום הוא ההכרה והאמונה בדרכו של מוחמד, ולא יבוא אחריו נביא, וכל אדם שאינו מאמין בו נחשב כופר.

נסביר מה הדברים שציווה אותנו הנביא להאמין בהם:

האמונה באללה

הדבר הראשון שציווה לנו הנביא הוא ש"אין אלוה מבלעדי אללה". זוהי האמונה שעליה מבוסס האסלאם. והיא המבדילה בין המוסלמי לכופר, המשתף, האתאיסט, והיא המבדילה בין המאמין למתנגד. המאמינים יזכו לחיי נצח ואושר, זכייה וקדמה בחיי העולם הזה והעולם הבא, והמתנגדים ינחלו הפסד, חרפה וקלון בעולם הזה ובעולם הבא.

ההבדל העצום בין המאמין ובין המתנגד אינו מתבטא בהגייתו בלבד של המשפט "אין אלוה מבלעדי אללה". חולה במלריה לא יחלים ממחלתו גם אם יהגה את המילה "כינין"[7] מיליון פעמים. הוא יחלים רק אם ייטול את התרופה. כך לא יועיל לאיש אם יאמר "אין אלוה מבלעדי אללה" בלי שירגיש אותו ובלי שידע מה האחריות הגדולה שעליו לשאת.

ההבדל העצום הזה לא יתקיים אלא אם כן המשמעות של המשפט האמור תחדור עמוק אל נבכי לבבכם ותאמינו בו אמונה שלמה. האמונה שלכם במשפט הזה צריכה להיות כפי

[7] כִּינִין היא תרכובת ארומטית המופקת מקליפת עץ הצ'ינצ'אה, עץ הכינין. חומר זה משמש בעיקר תרופה לטיפול בקדחת הביצות - מלריה, ויקיפדיה.

שאתם מאמינים שהאש שורפת ושסם הורג. כשם שהאמונה שלכם בתכונות האש מונעת מכם לשלוח יד לתוכה, כך האמונה שלכם ב"אין אלוה מבלעדי אללה" מונעת מכם את הכפירה בעיקר האמונה ואת הכפירה במעשים, עשיית שותפים לאלוהים, אתאיזם.

פירוש הביטוי "אין אלוה מבלעדי אללה"

נפרש תחילה את המונח אלוה. במובן המילולי אלוה פירושו 'הראוי לעבודת פולחן', כלומר מי שמבחינת גדולתו ושלטון מלכותו היה ראוי שהאנשים יעבדו וירכינו ראשיהם לפניו. פירושים נוספים: אלוה הוא מי שמחזיק בכוח עצום ועליון שהבנתו מסובכת למוח האנושי; אלוה הוא מי שאינו זקוק לאף אחד וכולם זקוקים לו בכל צורכי חייהם; וגם - מי שנסתר ולא נראה בעיני האנשים. המילים "חֻדָא" בפרסית, "דיוטא" בהינדית ו"גוֹד" באנגלית הן מילים נרדפות לאלוה, והמילה קיימת גם בשפות אחרות.

אללה הוא שמו של אלוהים הנעלה והנשגב. והביטוי "אין אלוה מבלעדי אללה" פירושו שאין ביקום מי שראוי שיעבדו אותו ויסגדו לו בצייתנות ובהכנעה, מלבד אללה. ואין מולֵך ולא שופט מלבד אללה וכל הבריות זקוקים לו ונאלצים להסתייע בו. אללה הוא מעבר לכל החושים, ואת מהותו אין המוח האנושי מסוגל להשיג.

האמת של הביטוי "אין אלוה מבלעדי אללה"

למדנו מחיי האנושות בכל הדורות, מימי קדם ועד היום, שבכל פרק זמן בתולדותיו עשה האדם לעצמו אלוה ועבד אותו. זוהי ההוכחה שהמושג אלוה מבוסס בנפש האדם ושקיים דבר-מה המכריח אותו לבחור לעצמו אלוה מהאלים ולעבוד אותו. מה הסיבה לכך? מבט בעצמך ובאנשים עשוי להבהיר זאת.

האדם נברא עבד, והוא עני, חלש ונזקק מטבעו. קיימים דברים מועילים שהאדם צריך למחייתו, אך הם אינם נמצאים בידיו. מדי פעם יש ביכולתו להשיגם ומדי פעם אין ידו משגת. וכך גם דברים המזיקים לו, כמו צרות ומחלות, שלפעמים הוא מצליח להימנע מהם ולפעמים לא! כל זה מוכיח שהשגת הדברים או הימנעות מהם אינן ביכולתו ואינן בשליטתו של האדם.

קיימים דברים ותופעות הממלאים את האדם פחד ואימה: הוא רואה הרים גבוהים ועצומים, חיות טרף אימתניות, סערות ורוחות קטלניות, שיטפונות ורעידות אדמה, מחזות של רעמים וברקים ועננים שחורים משחור. האדם רואה את עצמו חלש וחסר אונים אל מול העוצמה הזאת. וכך צומחת בליבו ההכרה בקטנותו ובחולשתו ובהזדקקותו לעזרה. צומחת בו ההכרה שישנו כוח עצום ומרהיב המולך על כל אלה. וצומחת בו ההכרה שהכוח המולך הזה ראוי לצייתנות ולסגידה של האדם ולהרכנת ראשו לפניו. הוא מרגיש צורך לפנות אל הכוח הזה בבקשת עזרה ומחסה מאימתם של האותות העוצמתיים הללו.

האדם, בבורות מוחלטת, חושב שהדברים העוצמתיים האלה הם אלים. והוא מתחיל לסגוד לחיות, לנהרות ולהרים, ועושה לו לאֵלים את הרעמים, הברקים, הגשם, הרוחות, השמש, הירח, הכוכבים. אך כשהבורות מתפוגגת במעט והוא פוקח את עיניו, הוא מבין שכל הדברים הללו חלשים כמוהו: החיה הכי גדולה ומפחידה סופה למות כמו החיה הכי קטנה, והנהרות הגדולים יכולים להתייבש, והאדם חוצב בתים בהרים; והאדמה אינה יכולה להצמיח דבר לבדה אלא היא זקוקה למים, ובלעדיהם היא תיהפך לצחיחה; והמים אינם יורדים מאליהם מהשמיים אלא האוויר הוא שמביא איתו עננים. וכך רואה האדם שהשמש והירח כנועים לכוח עליון, ושהשמש לא תוכל להדביק את הירח והלילה לא יקדים את היום. כאן האדם מבין שישנו כוח נסתר כל יכול השולט על הכול. ומכאן גם צומחת באמונת האדם שותפות האלים - הוא משער כי לאור, לרוח, למים, לחולי ולבריאות, ליופי ולכיעור יש אלים מיוחדים, והוא מתחיל לסגוד להם.

לאחר שנצבר אצלו עוד מאור הידע, האדם קולט שביקום חוקים איתנים וקבועים: הוא רואה כיצד נושבת הרוח ויורד גשם, ורואה התחלפות עונות השנה ותנועת כוכבי הלכת, ורואה הבשלת פירות העונה בסדר מופתי, ורואה כיצד משתלבים יחד הכוחות השונים בתוך סדר היקום. הוא גם רואה את הביצוע המושלם של הסדר הזה, ושלכל דבר מוגדרים זמן ותנאים מדויקים שאינם ניתנים לשינוי.

נוכח המראות האלה נאלץ המשתף (עושה השותפים לאללה) להכיר בעובדה שיש אל שהוא הגדול באלים והוא השולט והמנהל הכול, ולוּ היו כל האלים שולטים כל אחד לחוד - היו נשחתים השמיים והארץ. והוא מכנה את האל הגדול "אללה" או "ברמישור" או "חדאי חדאיקאן", ומשתף את שאר האלים הקטנים בעבודתו של האל הגדול. הוא חושב שהאלוהות מתנהלת כמנהג המלכים בעולם, המחזיקים שרים ויועצים העוזרים למלך לנהל את שלטונו. וכך הוא עושה אלים שותפים לאל הגדול, וחושב שלא ניתן להגיע לאל הגדול או להתקרב אליו. הוא נשען על שאר האלים ומסתייע בהם ופורש את ידיו בבקשת טובה והצלחה, וזובח ומקריב להם קורבנות.

אחר כך, כשהאדם מתקדם בתפיסתו, הוא מתחיל לברור את האלים ולקלוט שהם אינם אלים אלא עבדים לאל כשאר העבדים ואף נחותים מהם. אז עוזב האדם את האלים הללו, ולבסוף הוא מגיע למצב שבו הוא עובד אל אחד! אלא שהוא בבורותו ממשיך להתייחס לאל האחד הזה כהבנתו: חלק מהאנשים חושבים שיש לאללה גוף כגופנו ושהוא יושב בפינה ורואה את האנשים סוגדים לו, וחלקם חושבים שיש לו אישה וילדים ושהם מתרבים כמו האנשים.

יש טוענים כי אללה יורד לכדור הארץ בדמות אדם, ויש טוענים כי אללה פרש מענייני היקום אחרי שברא אותו ושהוא נח כעת במקום מסוים. יש המאמצים את האנשים הטובים או רוחות של קדושים ומתקרבים באמצעותם לאללה, ויש מי שמצייר או מפסל את דמותו של אלוהים ומניח אותה מולו בזמן עבודתו את אללה. וכך בדמיונות שווא ודעות שגויות ממשיך האדם בדרך זו וחושב שהוא מייחד את האל, אלא שבדרך זו הוא עושה שותפים לאלוהים וכופר בו, וזו התוצאה של הבורות.

השלב האחרון של דרגות האמונה שהצגנו היא האמונה ש"אין אלוה מבלעדי אללה", וזהו הידע שנתן אללה לשליחיו ולנביאיו אל האנושות בכל מקום וזמן. הראשון היה אדם - עליו השלום - ולאחריו נוח, איברהים, מוסא ונביאים אחרים, ואחרון הנביאים הוא מוחמד - תפילות אללה עליו ושלומו ועל כל הנביאים. וזהו הידע הטהור והמוחלט - נטול כל ספק ופגם. וכל אדם שהתנסה במעשי הכפירה והשותפות הרי זה בגלל התנגדותו לידע הנביאים ולתורתם ובשל הסתמכותו על תאוותו ועל שכלו.

נציג כמה עובדות:
1. ראשית לכול, נושא האלוהות. היקום הזה - על כל היצורים שחיים בו - אין השכל האנושי מסוגל להבין היכן תחילתו וסופו; יקום שבכל יום מתחדש ומתגלים בו דברים חדשים; אין ספק שעומד מאחוריו אל כל יכול שאין לו חסרונות. אל שאינו צריך אף אחד; חכם שאינו טועה, ודבר לא נסתר מפניו. כל יצור מקבל מהאל הזה את מחייתו ופרנסתו, ואין אחד המתערב בענייניו.
2. אין ספק שהתכונות האלוהיות מתקבצות בישות אחת ולא בקרב שתיים. לא ייתכן ששניים יַחְלְקוּ אלוהות ורק אחד יהיה אל שליט; ולא ייתכן שהאלוהות תתחלק בין אלים שונים - זה אל שופט וזה אל מלומד ואחר אל מפרנס - ושאם לא ישתפו פעולה ביניהם אז סופו של העולם להיחרב; ולא ייתכן שכל התכונות יעברו מאל לאל - הכיצד אל שאינו יכול לשמור על תכונותיו האלוהיות יעניק חיים לאחרים? המסקנה: ככל שהאדם צובר ידע כך גוברת הוודאות שבהנחתו כי האלוהות יכולה להיאסף בישות אחת בלבד.
3. האל כאמור אינו צריך אף אחד. כעת, הביטו וראו מסביבכם את כל היצורים - כל אחד וצרכיו. כל יצור אינו יכול לעשות הכול לבדו כדי להתקיים, והוא צריך את עזרתו של יצור אחר. האחד תלוי באחר. ושום יצור אינו יכול לצאת ממעגל החיים שחל עליו, ואין לו שמץ של סמכויות ויכולות אלוהיות לשנות את טבעו. וזהו המושג הקרוי "אין אלוה".
4. אם ביקום הזה אין לשום יצור יכולות ותכונות אלוהיות אזי אין ספק שיש ישות עליונה אחת מעל לכולם! וזהו המובן של "אין אלוה מבלעדי אללה".

זהו יסוד הידע. ואם תכחישו את התובנה הזאת ואת האמת הברורה, אזי בחיפושיכם אחר הוודאות יתברר לכם שאין שום משמעות לשום דבר אחר ביקום הזה.

השפעת אמונת הייחוד על חיי האדם

נציג כיצד משפיעה ההכרה בייחוד האל על חיי האדם, ומדוע נגזר כישלון ותעייה על מי שאינו מאמין בייחוד האל:

1. לא ייתכן שהמאמין יהיה קצר ראייה. שהרי שום דבר מכל מה שהוא רואה ואשר הוא נחשף אליו ביקום אינו מוזר לו, וזאת לאחר שהכריז על אמונתו.

2. האמונה יוצרת באדם המאמין גאווה וכבוד עצמי, והוא מבין שאללה הוא המולך האמיתי לבדו ואין לו שותפים. לעומתו, מי שאינו מאמין חסר את ההכרה הזאת ואינו מוכן להרכין את ראשו לאללה.

3. עם הגאווה צומחת במאמין הצניעות, ולא ייתכן שהאדם המאמין יהיה יהיר ומתנשא. הוא מפתח חסינות מפני השטן. מנגד, המכחיש אמונה זו הוא מתנשא, בחשבו שכל הטוב המורעף עליו הוא בזכות עצמו ומאמציו.

4. המאמין באללה יודע בוודאות שאין הצלחה אלא בטיהור הנפש ובמעשים טובים. הוא מאמין באל המרעיף שהכול זקוקים לו, האל עושה הצדק והשוויון, אשר אין אחד המתערב בענייניו. ואילו הכופרים והמשתפים מעבירים את חייהם באשליות ובשקרים. הם אומרים: בנו של האל מכפר על חטאינו, או: אנו בני אלוהים ואהוביו והוא לא יעניש אותנו, או: מנהיגינו וצדיקינו יהיו לנו מליצי יושר לפני אלוהים. ויש הזובחים זבחים לאלילים ובכך נותנים לעצמם אישור לנהוג כאוות נפשם.

כל האמונות הבטלות שהזכרנו גורמות לאנשיהן להישאר בדרך האבדון בהסתמכם על האמונות הללו. האתיאיסטים, המכחישים את קיומה של ישות אלוהית עליונה, נוהגים כחופשיים על הארץ, שאינם כפופים לחוק כלשהו, אך הם עבדים לתאוות הנפש.

5. המאמין ב"אין אלוה מבלעדי אללה" לא יגיע לְעולם לידי ייאוש, שהרי הוא מאמין במי שמלכות השמיים והארץ בידיו ובמי שאין קצה לכוחו וליכולותיו. אמונה זו משרה בלב המאמין שקט נפשי ושלווה מיוחדת במינה, ואם ייקלע לקשיים בחייו עד דלות מוחלטת - לא יישבר, כי הוא נשען רק על אללה. שלוות הלב והנפש אינה מושגת אלא באמונה בייחוד האל. ובשל העובדה שהכופרים, המשתפים והאתיאיסטים נשענים על כוח מוגבל, הם מגיעים לידי ייאוש במהרה, נשברים בעת מצוקה, ולעתים מגיעים לידי התאבדות.

6. האמונה ב"אין אלוה מבלעדי אללה" מחנכת את האדם לנחישות גדולה, לתעוזה, לסובלנות, להתמדה, להיסמכות על אלוהים בכל ענייניו למען רצון אלוהים. הוא יודע בוודאות שמלך השמיים והארץ עומד לימינוֹ ואוחז בידו בכל צעד בחייו. אמונת המאמין וכושר עמידתו יציבים לא פחות מהתקבעות של הר, ולכן אין דבר שימנע מן המאמין או שיעצור בעדו מליישם החלטה נחושה. ומניַין לכופרים, למשתפים ולמכחישים נחישות כזו?

7. האמונה מעודדת את האדם לאומץ לב ולתעוזה. קיימות שתי סיבות המחלישות את תעוזת האדם: אהבתו את נפשו, את הונו ואת משפחתו; ואמונתו בישות אחרת המסוגלת

להמיתו, והמחשבה שהוא יכול להתגונן מפני המוות בתחבולות. האמונה באללה מסירה מלב האדם את שתי הסיבות הללו: את הראשונה, מתוך ביטחונו באללה שהוא המחזיק בנפשו ובהונו ולכן המאמין יקריב הכול כדי לרצותו; ואת הסיבה השנייה, מתוך שהוא יודע בנפשו שאין אדם, חיה, פצצה, חרב או אבן המסוגלים לקחת ממנו את חייו, כי אלוהים בלבד מסוגל לכך ואלוהים בלבד קבע את הזמן שבו ימות האדם ואין כוח בעולם המסוגל לזרז ולדחוף אותו אל זמן מותו. לפיכך אין אמיץ יותר מהמאמין מול כל דבר בעולם. ומניין אומץ כזה לכופרים, למשתפים ולמכחישים, המחשיבים את נפשם לכוח האדיר שיש בידיהם?

8. האמונה באללה מעלה את כבוד האדם ומטמיעה בו גאווה, שביעות רצון והסתפקות במועט. האמונה גם מנקה מליבו תכונות שליליות ומונעת אותו מחמדנות, מרעבתנות, מקנאה וצרות עין, מנבזות ומקמצנות. הוא לא יעלה על דעתו לחפש דרכים בלתי כשרות להשגת מטרותיו, כי הוא יודע בוודאות שפרנסתו בידי אללה בלבד. הוא יודע בוודאות שהכוח, התהילה וההשפעה בידי אללה בלבד. ואללה מעניק כל דבר כרצונו ובחוכמתו. על האדם לעשות את המוטל עליו בלבד בדרכים המקובלות והכשרות. וכל תוצאה שישיג - החסד חוזר לאללה. ואילו הכופרים, המשתפים והמכחישים מייחסים את הישגיהם לעצמם ולכוחם, הם עבדים לחמדנות ולתאוות הבצע. הם לא יהססו להשיג את מטרותיהם בכל דרך אפשרית, כשרה ובלתי כשרה, בשוחד ובחנופה ובכל דרך אחרת שאינה ראויה. בקנאתם יתקעו ציפורניהם ביריביהם על הצלחתם, וישתמשו בכל דרך שפלה כדי להפילם.

9. והדבר הכי חשוב: האמונה קושרת את המאמין לחוקי האל, והמאמין שומר על החוקים הללו. מתוך אמונה זו יודע המאמין שאללה יודע הכול וכי אללה קרוב אליו יותר מווריד הצוואר והוא רואה כל דבר-מה שהמאמין עושה, אפילו בחושך מוחלט. המאמין יודע שהוא יכול להסתיר את כל מחשבותיו ומעשיו מפני האנשים - אך לא מפני אללה. הוא יודע שהוא יכול לחמוק מכל עונש - אך לא מעונשו של אללה. וככל שאמונה זו איתנה בלב המאמין - כך ישמור על חוקי אללה. הוא לא יתקרב לדבר שאסר אללה, וימהר תמיד למעשים הטובים. המאמין יודע שהוא בהשגחתו של אללה תמיד, כאילו הוא נתון למעקב המשטרה 24 שעות ביממה, ובית המשפט העליון של אללה עומד תמיד לנגד עיניו. לפיכך האמונה ב"אין אלוה מבלעדי אללה" היא התנאי הראשון שעל המוסלמי לעמוד בו. ולא ייתכן שהאדם יהיה צייתן לאללה בלי שיאמין בליבו שאין אלוה מבלעדי אללה.

האמונה ב"אין אלוה מבלעדי אללה" היא העומדת ביסוד שליחותו של הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. וכל מקורות האסלאם, הסברות, הדעות והחוקים נעים סביב אמונה זו. ולא יישאר דבר מן האסלאם אם לא ייכלל בו הבסיס - שאין אלוה מבלעדי אללה.

האמונה במלאכים של אללה

הדבר השני אחרי אללה שהורה לנו הנביא - עליו התפילה והשלום - להאמין בו, הם המלאכים.

מן האמור לעיל עולה שהמשתפים עשו להם שני סוגים של שותפים לאללה: סוג ראשון, של יצורים ממשיים וגלויים לעין כמו שמש, ירח, אש; וסוג שני, של יצורים הנעלמים מן העין, המנהלים את ענייני היקום "מאחורי הקלעים", כמו אלה ששולחים אוויר ורוחות ואלה המובילים את העננים ומורידים גשם.

ניתן לבטל את האלוהות של היצורים מן הסוג הראשון באמירת "אין אלוה מבלעדי אללה". ואילו היצורים מן הסוג השני, שאינם נראים לעין, נהפכו לאלילים בידי המשתפים, שסגדו להם והקריבו להם קורבנות והעניקו להם תארים כמו צאצאי אלוהים. לגבי האמונה בשותפים מסוג זה, היצורים הבלתי נראים, הבהיר האסלאם:
הנביא - עליו התפילה והשלום - הבהיר שאותם יצורים שנתפסו כאלים בעיני המשתפים עשויים מאור ושהם המלאכים של אלוהים. אין למלאכים התערבות באלוהותו של אללה. הם מצייתים לאללה ואינם מפרים את פקודותיו. ויעשו כל אשר יורה להם לעשות. אללה מנהל את מלכותו באמצעות המלאכים המצייתים לפקודותיו, והם אינם יכולים להציע דבר-מה לאללה מעצמם ולא להשתדל בעבור מישהו אצל אללה. לאדם, זו עליבות - לסגוד למלאכים של האל. הרי אללה הורה למלאכים להשתחוות לאדם הראשון ביום שנברא ולימד את האדם הראשון מה שלא לימד את המלאכים ושׂם את האדם ממלא מקום על הארץ. האין זו נחיתות האדם לסגוד למלאכים שהשתחוו לו קודם לכן?

הנביא אסר עלינו לעבוד את המלאכים ולעשותם שותפים לאללה. מנגד, המלאכים הם מעבדיו המובחרים של אללה, נקיים מכל דופי ומכל חטא, ממלאים את הוראותיו של אללה ומסורים תמיד לעבודת האל. אללה בחר במלאך מן המובחר ושמו גִ'בְּרִיל (גבריאל) והפקידוֹ על העברת ההתגלות האלוהית לנביאים ולשליחים. ג'בריל הוא שהוריד את הקוראן אל הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום.

יש מן המלאכים שתפקידם ללוות את האנשים בכל שעה ולתעד כל פעולה טובה ורעה שהם עושים, וכל דיבור טוב ורע, ולרשום הכול בספר. ביום הדין ייפתח ספר זה במשפטו של אללה והאנשים יישפטו על המעשים שתועדו בו.

ואילו באשר לאמת של המלאכים וכיצד נבראו לא ידוע לנו דבר. צוּוֵינו להאמין בקיומם, ואל לנו לעסוק בשאלה כיצד נבראו או מהי דמותם. מי שמכחיש את קיום המלאכים נחשב כופר, ואנו מאמינים במלאכים כי הנביא, שהוא דובר האמת, הורה לנו להאמין בהם.

האמונה בספרים שהוריד אללה

הדבר השלישי שהורה לנו הנביא - עליו התפילה והשלום - להאמין בו, הם ספרי ההתגלות שהורדו אל השליחים.

כשם שאללה הוריד את הקוראן על מוחמד, כך - לפני כן - הוריד את ספריו על הנביאים הקודמים: גווילֵי איברהים (אברהם) - עליו השלום, התורה שניתנה למוסא (משה) - עליו השלום, ספר הזַבּוּר שהורד לדאוד (דוד) - עליו השלום, האֶוונגֶליון[8] שהורד לעיסא (ישו) - עליו השלום. ואילו שאר הספרים שהורדו לנביאים לא ידועים לנו שמותיהם, אך אנו מאמינים שכל ספר שהוריד אללה אמת הוא.

ספרים אלו לא נשאר מהם זכר: גווילי איברהים אינם קיימים כיום כלל. ואילו התורה, הזבור והאוונגליון, גם אם קיימים בידי היהודים והנוצרים, הרי הם סולפו, מילים וחוקים הושמטו מהם, מילים הוחלפו ואחרות הועברו ממקומן - עד שאפילו היהודים והנוצרים מכירים בזאת כיום שאין בידיהם הספרים המקוריים שהורדו אל מוסא, עיסא ודאוד - עליהם השלום. מה שנשאר בידיהם במשך דורות אינו אלא תוצר עריכתם של אותם ספרים, שלא היו חסינים כמובן מפני סילוף, השמטה, שכתוב, הוספה ומחיקה של מילים.

רק מעצם הקריאה בתוכנם של הספרים הללו ניתן להבין שאינם מאלוהים. לכן, הספרים האלה שמצויים כיום על פני האדמה, לא הם הספרים שהורדו אל הנביאים. בספרים אלו התערבבו דברי האל בדברי האנשים עד שאין ביכולתו של מישהו להבדיל בין שניהם. לא נתבקשנו להאמין באותם ספרים עצמם, אלא להאמין שאללה הוריד אותם לשליחיו; אחריהם הורד הקוראן, כדי להחיות מחדש את ההדרכה שניתנה מלכתחילה בספרים הקודמים, שכאמור שונו וסולפו והוחלפו בהם דברי האל בדברי האנשים.

הקוראן הוא הספר האחרון שהורד מאלוהים, וקיימים הבדלים בינו לבין הספרים הקודמים מכמה היבטים:

1. כל הספרים הקודמים שהורדו אבדו או שונו וסולפו כאמור. לעומתם, הקוראן נשאר כפי שהוא מילה במילה, אות באות, כפי שהורד מאללה, ולא שונתה בו אף לא תנועה אחת.
2. לספרים הקודמים הוכנסו דברי האנשים. ובספר אחד מובאים היסטוריה לאומית, תולדות חיי הגיבורים, סיפורי נביאים, חוקי הלכה... ולא ניתן להבדיל בין הנכתב בידי האדם לדברי אלוהים. ואילו הקוראן נשמר כמות שהוא, ללא כל שינוי, סילוף או שרבוב. וכל מה שכתבו המוסלמים, כמו פרשנות לקוראן (בערבית: "תַפְסִיר") חדית'ים[9], חוקי המשפט המוסלמי, ביוגרפיית הנביא, ביוגרפיית חבריו, היסטוריה אסלאמית - כל אלה שמורים בספרים נפרדים מן הקוראן.

[8] בערבית: "אל-אינג'יל".
[9] חדית': אמרה או התנהגות של הנביא מוחמד עליו השלום והברכה.

3. אשר לכל אחד מן הספרים הקודמים, אין ביסוס לכך שהספר הורד לאותו נביא שמשויך אליו - להפך, ישנם ספרים שלא ידוע מתי הורדו ובאילו נסיבות.
ואשר לקוראן, כל המובאות והציטטות המבוססות על אירועים שקרו לאורך ההיסטוריה מוכיחות שזהו הקוראן שהורד אל הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - ללא כל צל של ספק. יתר על כן, על כל פסוק ופסוק בקוראן ידוע מתי הורד ובאילו נסיבות.
4. הספרים הקודמים שהורדו נכתבו בשפות עתיקות שכבר אינן קיימות, ולוּ היו הספרים המקוריים בין ידינו כיום, אז מעטים מאוד היו יכולים להבין אותם. ואילו הקוראן הורד כשהוא כתוב בשפה הערבית שמדברים בה כיום מיליוני אנשים, וניתן ללמוד אותה בקלות. ולמי שאינו יכול ללמוד ערבית, נמכרים כיום בכל פינה ספרים להבנה ולפירוש של חוקי הקוראן.
5. כל הספרים הקודמים פונים אל אומה מסוימת משאר האומות. מי שקורא בספרים הללו רואה כי תוכנם מכוון לזמן מסוים ולנסיבות מסוימות, וכיום אין לאנשים צורך בספרים כאלה ולא ניתן ליישם את הכתוב בהם. נראה אפוא כי ספרים אלו לא היו מכוונים לכלל העולמים. אך אם נבדוק בקוראן נראה שהשיח הקוראני מכוון לכלל העולמים לנצח נצחים. לא ניתן להסיק מפסוקי הקוראן כי הוא מכוון לאומה מסוימת. כמו כן ניתן ליישם את חוקי הקוראן בכל ארץ ובכל זמן.
6. הספרים הקודמים, אף שהדריכו לדרך הישר, לא הקיפו את כל הנושא של המידות הטובות, היושר וההגינות במלואו. הקוראן נבדל מהם בכך שהקיף במלואו את כל נושא המעלות והמידות הטובות שהובא בספרים הללו, ואף הציג מעלות נוספות שלא צוינו בהם.
7. כיוון שהאדם ערבב ושינה ושכתב בספרים הקודמים, נכנסו לספרים הללו דברים שאינם מתקבלים על הדעת המביאים לידי התפרקות מוסרית. בספרים הללו הובאו אף דברי תועבה ופריצות וסיפורים מגונים. ואילו בקוראן לא מובא דבר הנוגד את השכל הישר והעלול להביא את האדם לידי הרס ופריצות, וודאי שלא דברי תועבה. בקוראן כתובים דברי חוכמה, דרשות הקוראות לטוב, ליושר ולצדק, דברי הדרכה לדרך הישר וחוקים ודינים ראויים.

אלה היתרונות והתכונות הייחודיות אשר לשמם נקראו תושבי הארץ להאמין בקוראן, ולא בשאר הספרים, וללכת בדרכו. הקוראן כיסה במלואו - בלי לגרוע ובלי להוסיף - את נושא ההדרכה לדרך הנכונה והישרה לשביעות רצון אלוהים. לכן אין לאדם צורך בספר כלשהו לאחר שהופיע הקוראן.

לסיכום, ראינו את ההבדלים בין הקוראן לשאר הספרים ואת ההבדל בין האמונה בספרים הקודמים לבין האמונה בקוראן. האמונה בספרים הקודמים מתמצָה בהיותם ספרי אמת שהוריד אללה אשר הדריכו לדרך הישר.

האמונה בשליחים של אללה

אחרי האמונה בספרים הורה לנו הנביא להאמין בשליחים של אללה.

בפרק הקודם הראינו שלכל האנשים נשלחו נביאים ושליחים שקראו להם להאמין בדת האסלאם, והאחרון שבהם היה הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. הנביאים נשלחו עם אותו רעיון, ומי שכפר באחד מהם כפר בנביאים כולם; ומי שהאמין באחד מהם לא היה מן הנמנע שיאמין בשאר הנביאים. הדבר דומה למקרה שבו עשרה אנשים אומרים את אותו הדבר - אם האמנתם לאחד מהם אז האמנתם לכל השאר, ואם לא האמנתם לאחד מהם אז לא האמנתם לכולם. לפיכך מי שמאמין בחלק מהנביאים ולא בנביאים האחרים הוא כופר בָאמת.

הנביא הבהיר לנו ש-124 אלף נביאים בסך הכול נשלחו לאומות העולם. בהתחשב בגיל של העולם אין מדובר במספר רב. כל נביא שהוזכר בקוראן עלינו להאמין בו בכנות, וכל נביא שלא הוזכר בקוראן נתבקשנו להאמין בו שהוא נשלח מאללה והדריך את האנשים לדרך הישר. אם כך, אנחנו מאמינים בכל מי שנשלח מאללה אל הודו, למשל, או אל סין, איראן, מצרים, אפריקה, אירופה ושאר האזורים. ואולם איננו יכולים לקבוע שפלוני היה נביא או שלא היה נביא, מכיוון שלא נמסר לנו דבר על-אודותיו. גם אסור לנו לדבר בגנות אדם כזה ואחר שאנשים הולכים בדרכו, כי לא ידוע לנו אם הוא מהנביאים אם לאו. אבל להביע דעה ולומר בנימוס שהאנשים שינו את דתו אחריו, כפי ששינו את דת מוסא ועיסא - זאת מותר לנו, אך אל לנו להוציא דיבתו של אדם אשר דבר נביאותו אינו ידוע לאשורו.

הנביא מוחמד כמו שאר הנביאים - עליהם התפילה והשלום - כולם הדריכו לדרך הישר, ונתבקשנו להאמין בכולם. ובכל זאת, קיימים כמה הבדלים בינו לבינם:

1. כל הנביאים נשלחו לאומות ולתקופות מסוימות, ואילו מוחמד נשלח לכלל העולמים ושליחותו קיימת עד ליום הדין, כפי שכבר נאמר בפרקים קודמים.
2. תורתם של כל הנביאים נכחדה לחלוטין, או לא נשתמרה ככתבה וכלשונה. גם

הביוגרפיה והסיפורים על-אודות הנביאים אינם קיימים, ומה שקיים התערבב עם סיפורים שהומצאו עליהם. לכן לא ניתן לחקות וללכת אחר אותם נביאים. ואילו כל ביוגרפיית הנביא מוחמד ותולדות חייו, כמו מעשים, אמירות, נימוסים, הכול שמור בספרים. מכאן שרק הנביא מוחמד חי בינינו בתורתו ורק אחריו יכולים האנשים ללכת.

3. עקרונות האסלאם שלימדו הנביאים הקודמים לא היו שלמים, ותמיד הגיע נביא שהשלים את מה שהשאיר קודמו. לפיכך, אללה לא שימר את עקרונות הנביאים הקודמים משום שלא ראה צורך לשמר דבר חסר אם יבוא אחריו אחר כדי לחדֵש. ולבסוף בא מוחמד - עליו התפילה והשלום - והביא דת שעקרונותיה שלמים. ואין זה הגיוני ללכת אחר דבר חסר בשעה שהשלם נמצא. מוחמד הביא עקרונות הכוללים גם את כל העקרונות שהיו בדתות הנביאים הקודמים. ומי שהולך בדרכו של נביא אחר לא יקבל את כל הטוב שלא נמצא בעקרונות הישנים.

לפיכך, אין לאנושות מנוס אלא באמונה בנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. ועליה ללכת אחר עקרונותיו, משלושה היבטים:

1. שהוא שליח דובר אמת ונאמן שנשלח על ידי אללה.
2. שתורתו שלמה, שלא נגרע ממנה דבר, שאין בה טעות.
3. שהוא אחרון הנביאים שנשלח לכל אומה באשר היא עד ליום הדין, והאמונה בנביא הזה היא תנאי לאסלאם.

האמונה ביום הדין

הדבר החמישי שנתבקשנו להאמין בו הוא יום הדין. ובעניין היום הזה עלינו להאמין כי:

1. אללה ישמיד את העולם הזה ואת כל הברואים שעליו ביום שנקרא יום הדין או היום האחרון.
2. לאחר מכן יְחַיה אללה את המתים ויאסוף את כל הברואים מקברם ויכַנֵס אותם ביום הכינוס - יום תחיית המתים.
3. לאחר מכן יתקדם כל אחד למשפט של אללה, כדי לתת את הדין על מעשיו הטובים והרעים - בלי לגרוע מהם ובלי להוסיף עליהם.
4. אללה ישקול לכל אחד את מעשיו הטובים ואת מעשיו הרעים במאזני צדק: מי שמעשיו הטובים הכריעו את כף המאזניים - אללה ירחם עליו, ומי שהכריעו מעשיו הרעים - אללה יענישו.
5. מי שאללה ירחם עליו ייכנס לגן העדן, ומי שאללה יענישו ייכנס לאש הגיהינום.

הצורך באמונה ביום הדין

הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - כמו כל הנביאים שהיו לפניו הציג את עיקר האמונה באחרית הימים. אמונה זו הייתה ותישאר התנאי לאסלאם בכל זמן, ואין משמעות לשום אמונה באללה ובשליחיו ובספריו מבלעדי האמונה הזאת. למשל, כאשר מבקשים מכם לעשות דבר-מה, אתם שואלים את עצמכם איזו תועלת תצמח לכם מקיומו של הדבר הזה, ואיזה נזק ייגרם לכם אם לא תקיימו אותו. מדוע שאלתם שאלה זו? כי באופן טבעי האדם מצפה לתמורה או לתועלת ממעשה שהוא מתבקש לעשות.

לכן האדם לא יעשה מעשה אם הוא יודע שלא יקבל דבר תמורתו, ולא יתרחק ממעשה אם הוא יודע שלא ייגרם לו נזק בגינו. וזהו הספק: אם יש לכם ספק בנוגע למעשה כלשהו הרי שלא תרצו לעשותו. ילדים למשל שולחים יד לתוך האש מבלי היסוס, וזאת מדוע? כי אינם יודעים בוודאות שהאש שורפת. ומדוע הם בורחים מלימודים? כי עניין התועלת שבלימודים שהוריהם מנסים להסביר להם - לא מתקבל בנפשם של הילדים.

כמו כן האדם שאינו מאמין באחרית הימים: הוא רואה בציות לאללה ולהוראותיו דבר חסר משמעות - שלא תצמח לו תועלת מקיומו, ושלא ייגרם לו נזק מאי-קיומו. ובכן, האפשר לצפות מאדם כזה שיכריח את עצמו לציית לאללה, לשליחיו ולספריו? וגם אם הוא מאמין באללה אין משמעות לאמונתו משום שאינו הולך בדרך שאללה אוהב ורוצה.

יש להוסיף ולומר: להכרתו של האדם באחרית הימים או להתכחשותו לה יש השפעה ארוכת-טווח על חייו. כאמור, האדם מטבעו עושה מעשה או נמנע ממעשה רק אם הוא יודע מה התועלת שיפיק בעשייתו ומה הנזק שייגרם לו מאי-עשייתו.

יש אדם שכל פעולותיו והשקפותיו מסתכמות בעולם הזה, ויש אדם שכל פעולותיו והשקפותיו לעולם הבא. ראה את ההבדל העצום בין שני האנשים האלה: אצל הראשון, כל הטוב מבחינתו הוא מה שהרוויח בעולם הזה כמו עושר והון, אדמה, שם טוב, והנאה המספקת את צרכיו. וכל הרע מבחינתו של האיש הזה הוא כל הפסד שנגרם לו בעולם הזה כאבדות ברכוש, בנפש וביבול, שם רע, סנקציות מהמדינה, עצבות, עצבנות.

ואילו בעיניו של האדם השני כל הטוב הוא מה שנעשה לשביעות רצון אללה, והרע - מה שאללה אינו מרוצה ממנו. האדם הזה רואה שהטוב נחשב טוב בכל זמן ומקום, גם אם הוא אישית לא נהנה משום תועלת. הוא יודע בוודאות שאללה יעניק לו תועלת וגמול נצחיים באחרית הימים. ואצל אדם זה הרע נחשב רע בכל זמן ומקום, גם אם אינו חש את הצרה על בשרו. איש זה יודע שאם הצליח לחמוק בעולם הזה מעונש על מעשיו הרעים - הוא לא יצליח לחמוק משום עונש בעולם הבא.

האדם בוחר את דרכו על-פי אחת משתי ההשקפות. מי שאינו מאמין באחרית הימים אינו יכול לצעוד בדרך האסלאם, משום שאם יאמר לו האסלאם: שלם צדקה מכספך לעניים לשביעות רצון אללה, הוא יענה: הצדקה מחסירה מכספי, אני מעדיף להלוות בריבית ולעקל את רכוש האנשים שהלוויתי להם.

ואם יאמר לו האסלאם: דבר אמת והימנע מהשקר גם אם האמת כואבת והשקר מועיל, הוא יענה: לא אדבר אמת אם היא כואבת, ולא אמנע מהשקר אם יש בכך תועלת.

אם יעבור אדם זה בדרך לא מאוכלסת וימצא דבר יקר ערך, יאמר לו האסלאם: מה שמצאת אינו שייך לך - אל תיקח אותו. והוא יענה: מדוע לי לעזוב דבר שבא לי בקלות ובלי מאמץ? אין מסביבי אדם שרואה אותי או שיפנה למשטרה או יעיד נגדי במשפט או יפגע בשמי הטוב. דבר לא יקרה אם אשתמש בדבר היקר הזה שמצאתי.

היה שאדם אחד נפטר ולפני מותו הפקיד כסף בנאמנות אצל אדם זה. אומר לו האסלאם: אל תפר את הנאמנות והשב את הכסף למשפחת המת. הוא יענה בשאלה: האם מישהו מהמשפחה יודע שהאדם הזה הפקיד בידיי כסף? האם יורשיו יודעים זאת? אם אוכל להשתמש בכסף זה בלי שאף אחד יגיש נגדי תביעה למשפט - מדוע שלא אעשה זאת? ובכן, האסלאם מדריך את האיש הזה ללכת בדרך הישר בכל צעדי חייו, אך הוא בוחר שוב ושוב להתנגד ולפעול כאוות נפשו ויצריו. בעוד ערכו של כל דבר באסלאם כפוף לתוצאות הנצחיות של אחרית הימים, השקפתו של האיש הזה מסתכמת בתוצאות שהוא משיג בעולם הזה בלבד. מכאן אפשר להבין מדוע אדם אינו יכול להיות מוסלמי בלי שיאמין באחרית הימים. יתרה מזו, התכחשותו של האדם לאחרית הימים מורידה אותו מן האנושיות אל שפל המדרגה והבהמיות.

צדקת האמונה באחרית הימים

הבהרנו את עיקר האמונה באחרית הימים ואת הצורך של האדם באמונה זו והתועלת שבה. כעת נבהיר שהאמונה באחרית הימים שהציג הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - היא האמת גם מבחינה הגיונית. אנו מאמינים באמונה זו בהסתמך על דברי הנביא, בלי לערב את ההיגיון, אך למעשה אם נחשוב נבין שאמונה זו הכי קרובה להיגיון בנושא אחרית הימים.

בעולם קיימות שלוש אמונות על אחרית הימים:

1. יש האומרים: אין חיים מעֵבר לחיינו בעולם הזה, ולא עוד יעוררונו לחיים. ואלה האתיאיסטים הדוחים את דבר קיומו של אללה.

2. יש האומרים: האדם חי כמה פעמים בעולם הזה כדי שיקבל גמול על מעשיו. אם מעשיו היו רעים בחייו הראשונים אז בחייו הבאים יחזור בדמות חיה כמו קוף או כלב, או בדמות עץ או בדמות אדם נחות. ואם מעשיו היו טובים בחייו הראשונים - בחייו הבאים יהיה לו מעמד גבוה יותר. ובאמונה זו אוחזים אנשים שחשיבתם הדתית טרם הבשילה.
3. ויש המאמינים ביום הדין וביום הכינוס בפני אללה ובו הדין והחשבון - איש איש וגמולו לפי מעשיו. וזוהי האמונה שאליה קראו הנביאים.

נביט בשלוש האמונות הללו:
האוחזים באמונה הראשונה לא ראו מעולם אדם קם לתחייה לאחר מותו, אלא שהמת נאכל ונרקב באדמה לאחר מותו, והם שואלים: היכן ההוכחה לתחיית המתים?? ואנו אומרים: אין לכם בסיס לטענה שאין חיים לאחר המוות. הדבר דומה לאדם מהכפר שלא ראה מטוס מימיו: הוא יכול לומר שהוא אינו יודע מה זה מטוס, אך אם יאמר 'אני יודע שאין בעולם מי שיודע מה זה מטוס' ילעגו לו כולם, שהרי אם לא ראית דבר-מה אין זה אומר שהוא אינו קיים. יתרה מזו, גם אם כל האנשים בעולם יטענו שהם לא ראו דבר מסוים אין זה אומר שדבר זה אינו קיים.

לפי האמונה השנייה אפשר לומר על יצור כלשהו, שהוא אדם בחייו העכשוויים משום שעשה מעשים טובים בחייו הראשונים כשהיה חיה, וגם להפך: שהחיה היא חיה בחייו העכשוויים כי הוא עשה מעשים רעים בחייו הראשונים כאדם. במילים אחרות: היותם של האדם אדם, והחיה חיה, והעץ עץ הם תוצאה של מעשים טובים או מעשים רעים בחיים הראשונים, וכך הוא חי ומת לסירוגין בחיים האלה.

לפיכך עולה השאלה באיזו דמות נברא תחילה. אם כעת הוא אדם, מן ההכרח שהיה חיה או צמח בחייו הקודמים, שכן בזכות מעשיו הטובים התגלגל לדמות אדם. ואם כעת הוא חיה או צמח אז בוודאי היה אדם קודם לכן, שכן בגלל מעשיו הרעים התגלגל לדמות חיה או צמח. הטוענים לאמונה זו אינם יכולים לקבוע מתי החלה הבריאה של היצורים. ואין זה מתקבל על הדעת מבחינת שרשרת הדורות, שהרי כל דור בא על בסיס מעשי הדור שקדם לו.

כעת לאמונה השלישית: הדבר הראשון שנכלל בה הוא קביעתו של אללה יום מסוים שבו ייחרב היקום הזה. ביום ההוא תוחלף הארץ ותהיה ארץ אחרת והשמיים יוחלפו אף הם. ועל כך לא יטיל ספק כל בר דעת. וככל שהאדם יחשוב על מפעל היקום הזה - יבין שלא לעד זה יישאר וכי כל מה שביקום הזה קיים לזמן מוגבל בלבד. גם מדענים סבורים[10] כי השמש תמות ביום מן הימים ואורה יכבה והכוכבים ימותו וכדור הארץ יושמד.

10 "מחקר: זהו העתיד הזוהר שצפוי לשמש לאחר מותה", ynet.

הדבר השני שנכלל באמונה זו הוא תחיית המתים. האדם יקום לתחייה לחיים נוספים. הייתכן? ודאי. שהרי כיצד זכה האדם לחיות בחיים האלה? אין ספק שאללה, שברא את האדם לחיים האלה, מסוגל להחזירו לחיים נוספים לאחר מותו.

הדבר השלישי שנכלל באמונה זו הוא הדין וחשבון. מעשיו של האדם - הטובים והרעים - נרשמים, וביום הדין יפרשו בפניו את מעשיו כדי שייתן עליהם דין וחשבון.

בעבר סברו כי הקול היוצא מפינו נטמע באוויר ומתפוגג בו בהשפעת תנועות גליות. אחר כך גילו שכל קול משאיר עקבות מסביבו ושניתן לקלוט את הקול הזה ולשחזרו, ובהתבסס על עיקרון זה המציא האדם את הגְּרָמוֹפוֹן (פטיפון). למעשה, כל תנועה שאנו עושים בעולם הזה מתועדת בצורה כלשהי. ואם אנו יודעים זאת, אנו יודעים בוודאות שכל מעשינו בעולם הזה נרשמים ומקובצים, וניתן לשחזרם בעתיד.

הדבר הרביעי שנכלל באמונה זו הוא הגמול. אללה יגמול בצדק לעבדיו על מעשיהם הטובים והרעים ביום הדין. מי יכול לומר שהדבר בלתי אפשרי או בלתי הגיוני? אדרבה, השכל אומר שאללה יאסוף את עבדיו ביום הדין ויבוא עימם חשבון. לעתים אנו רואים אדם שעושה מעשים טובים ואינו מקבל את שכרו בעולם הזה, או אדם שעושה מעשים רעים שאינו נענש על מעשיו. אנו אף רואים כי הצדיקים הם אלה שנפגעים בשעה שהרשעים חיים חיי רווחה ונוחיות. לאור זאת השכל הישר מבין שהאדם יקבל את גמולו בשני המקרים: על מעשיו הטובים ועל מעשיו הרעים.

הדבר החמישי והאחרון שנציין באמונה זו הם גן עדן וגיהינום. ולא ניתן לומר שקיומם בלתי אפשרי. אם אללה מסוגל לברוא את השמש, את הירח, את מאדים ואת הארץ, מדוע לא יוכל לברוא את גן העדן והגיהינום? אם אללה ישפוט את האנשים ביום הדין מן הראוי שיעניק לנשכרים מקום של תפארת וכבוד, הנאה ונחת, ולמוענשים ייתן מקום של נחיתות ושפל, עונש וכאב.

חִשבו על כל הדברים האלה וּרְאו: עיקר האמונה בדבר החיים שלאחר המוות הוא הכי קרוב להיגיון השכל מבין כל האמונות הקיימות בעולם. ואין באמונה זו דבר שאי אפשר שיתקיים.

אז אם אמונה זו נמסרה לנו מידי הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - הצדיק והאמין כפי שאנו כבר יודעים, אז השכל וההיגיון מכוונים אותנו להאמין בו, ולא להטיל בו ספק מבלי הוכחה ומבלי ראיה.

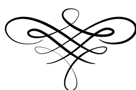
אלה אפוא חמשת[11] עיקרי האמונה שעליהם נבנה האסלאם, והם מסתכמים במשפט אחד: אין אלוה מבלעדי אללה ומוחמד הוא שליח אללה. ואם הצהרתם שאין אלוה מבלעדי אללה הרי שהכרתם בעבדותכם לאללה האחד, שאין לו שותפים. ואם הצהרתם שמוחמד הוא שליח אללה הרי שהכרתם בשליחותו מאללה לאנושות, והדבר מצריך אתכם להכיר בתורתו ולהאמין בכל מה שהציג על אללה ותכונותיו, על המלאכים, על הספרים ועל הנביאים, על אחרית הימים ועל ציות לדרכו ומשנתו והוראותיו וחוקיו.

---

[11] הזכרנו כאן חמישה עיקרים שיש להאמין בהם, והם לקוחים מהפסוק הקוראני: [השליח מאמין באשר הוּרַד אליו ממרומים מעם ריבונו, וכן גם המאמינים. הכול מאמינים באללה ובמלאכיו ובספריו ובשליחיו ואומרים, לא נַפלֶה איש משליחיו. הם אומרים, נשמע ונעשׂה; מייחלים אנו למחילתךָ, ריבוננו, וסוף כולם לשוב אליךָ] (הפרה, 285); וגם מהפסוק: [הוי המאמינים, הַאמינו באללה ובשליחו ובספר אשר הוריד אל שליחו ממרומים, ובספרים אשר הוריד לפָנים. כל הכופר באללה ובמלאכיו ובספריו ובשליחיו וביום האחרון, מרחיק לתעות] (הנשים, 136). מתוך: הקוראן, תרגם מערבית אורי רובין, הוצאת אוניברסיטת תל אביב, תל אביב 2005.
ואין ספק שהנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - הזכיר את הטוב ואת הרע שבגזרת הגורל, ושיש להאמין בה, אך האמונה בגזרת הגורל היא חלק מסעיפי האמונה באללה. על כן הזכיר הקוראן את נושא גזרת הגורל בתוך ייחוד האל. כך גם נושא גן העדן, הגיהינום, הגשר שמעל הגיהינום, המאזניים - כל אלה הופיעו בחדית' כנושא נפרד, אך למעשה הם כלולים בתוך נושא האמונה באחרית הימים.

פרק חמישי

המצוות הקשורות לעבודת האל

הצגנו בפרק הקודם שהנביא הורה לנו להאמין:

1. באללה לבדו ושאין לו שותפים.
2. במלאכים.
3. בספרים שהוריד, ובקוראן במיוחד.
4. בנביאים ובשליחים, ובאחרון הנביאים מוחמד - עליו התפילה והשלום.
5. בחיי העולם הבא.

האמונה בבסיס זה של האסלאם מכניסה את המאמין לקבוצת המוסלמים, אך התאסלמותו אינה שלמה אלא לאחר שיציית לחוקים ולמצוות שהביא מוחמד מאללה. הציות, אחרי האמונה, הוא האסלאם. כבר הכרנו באללה ושאנו עבדיו המצייתים להוראותיו ונמנעים מאיסוריו, ובהפרתנו את הוראותיו של אדוננו אנו עוברים עברה. וכבר הכרנו בקוראן כספר האמת מאללה וזה אומר שאנו מצייתים ומאמינים בכל מה שכתוב בו. וכבר הכרנו במוחמד כנביא מטעם אללה וזה אומר שאנו מחויבים לכל הוראותיו ואיסוריו. לכן, התאסלמותנו לא תהיה שלמה אלא במידה שמעשינו יהיו כמידת אמונתנו. אם לאו, גודל החֶסר באמונתנו יהיה כגודל החסר במעשינו.

כעת נציג את הדרך שבה הורה לנו הנביא ללכת בה לשביעות רצון אללה. בראש ובראשונה נציין את המצוות הכתובות:

עבודת אלוהים

עבודת אלוהים פירושה להיות עבד לאדון, וכל מצווה שיעשה העבד כציות לאדונו היא עבודת אלוהים. למשל, אם אדם מדבר עם האנשים ונמנע מדְּבר רכילות, שקרים, גסות רוח, ניבול פה משום שאללה לא אוהב את הדברים האלה, ומנגד הוא מדבר אמת וצדק ומילים טובות משום אללה אוהב את הדברים האלה - אז כל הדיבור שלו נחשב עבודת אלוהים, גם אם הוא בענייני העולם הזה.

כמוהו האדם שנוהג לפי הכללים של אללה בקנייה ובמכירה, ביחסיו עם הוריו ומשפחתו, עם קרוביו וחבריו - האדם הזה מציית לאללה ומעשיו הם עבודת אלוהים. וכך גם יחסו למסכנים ולנזקקים, לרעבים ולחסרי כול - אם נהג כלפיהם כפי שאללה רוצה אז זוהי עבודת אלוהים. ואדם שעבד ביושר והרוויח כסף מותר והתרחק מכסף אסור - עבודתו תיחשב לו עבודת אלוהים אף שעבד כדי להרוויח כסף לעצמו.

כללו של דבר, יראת אלוהים בכל תחומי החיים היא עבודת אלוהים. וכך כל החיים מתחילתם ועד סופם. אז גם האכילה והשתייה של האדם ירא האלוהים, ושנתו ויקיצתו, עמידתו וישיבתו וצעידתו, דיבורו והשקט שלו - הכול חלק מעבודת האלוהים.

זוהי עבודת אלוהים וזהו פירושה האמיתי. ממטרות האסלאם שהאדם יעבוד את אללה בכל זמן וזמן, ולשם כך הטיל עליו אוסף של מצוות שהן בבחינת חינוך וטיפוח לעבדו של אללה. וכל מי שמקיים את המצוות כהלכתן עושה עבודת אלוהים ראויה בדרך אל המטרה המבוקשת. לפיכך המצוות הללו הן בסיס החובות באסלאם, ונאמר עליהן שהן היסודות והעמודים שעליהם נבנה האסלאם. וכשם שמבנה עומד על כמה יסודות כך החיים האסלאמיים עומדים על היסודות הללו. ומי שהרס את היסודות הרס את הבית של האסלאם.

התפילה

הראשון שביסודות האסלאם הוא יסוד התפילה. התפילה היא למעשה חזרה של האדם בלשונו ובמעשיו חמש פעמים ביום על מה שכבר האמין בו. עם התעוררותו בבוקר הוא נעמד בפני אללה טהור ונקי ומתפלל, עוד בטרם התחיל לעסוק בדבר אחר ביומו. בעבדותו לאללה הוא עומד לפניו, כורע וסוגד ונשען עליו ומסתמך רק עליו ומחדש את מה שבינו לבינו. הוא מזכיר את שמו של אללה ומבקש את חסותו ולומד את ספרו. הוא מאמין בצדקת שליחו, וזוכר את היום שבו יעמוד למשפט כדי להשיב על השאלות בדבר מעשיו.

לאחר שהאדם התחיל את יומו אללה קורא לו באמצע היום לתפילה, לחידוש הקשר איתו, כדי שלא תוסח דעתו. הוא קם ממקומו ומחדש את אמונתו וחוזר לחייו ולעבודתו. לאחר כמה שעות קורא לו המואזין בפעם השלישית לתפילת אחר הצהריים. לאחר שתם היום, בזמן השקיעה, הוא נקרא לתפילת בין הערביים, וברדת הלילה - לתפילה החמישית והיא תפילת הלילה. האדם מסיים את יומו בשעות השקט כפי שהתחיל אותו - בהזכרת שמו של אללה. וזהו זמן שֶקט ומרגוע ושלווה, דבר שלא חווה בהמולת היום שהיה.

התפילה היא שמחזיקה את האדם המאמין על הבסיס האסלאמי שלו חמש פעמים ביום. והיא שמחזיקה אותו באמונתו ובכללה טיהור נפשו, רוחניותו, נימוסיו והתנהגותו הראויים. הרי מדוע הוא עושה את רחצת ההיטהרות כפי שלימד אותנו הנביא - עליו התפילה והשלום? ומדוע הוא קורא בתפילתו את מה שלימדנו הנביא? ואם יקרא מילים אחרות שלא מהקוראן האם מישהו ישמע אותו? ממי הוא חושש? ובכן, המתפלל קורא מהקוראן כי הוא יודע שאללה רואה ושומע אותו. הוא מכיר באללה ומאמין בו ויודע שהוא שומע ורואה הכול.

ומי הוא שמעיר את האדם בכל בוקר והוא קם ומתפלל בלי שאיש יראה אותו? האין זה בגלל אמונתו באללה שרואה אותו? ומי קורא לו לעזוב הכול באמצע היום וללכת לתפילה? האין זה משום שאללה הטיל עליו את חובת התפילה? ומי מקים אותו לתפילה בבוקר החורפי הקר, ובצהרי הקיץ הלוהטים? האין זה משום שהוא מחויב לכך?

ומה בדבר חששו מכך שלא התפלל, או שמא טעה בתפילתו בכוונה? היש לזה סיבה אחרת מלבד חששו מאללה שיבוא עמו חשבון ביום הדין?

ואחר כל זאת, היש למוסלמי חינוך וטיפוח ראויים יותר מן התפילה? היש דרך טובה יותר, חמש פעמים בכל יום, לחידוש היראה והאמונה לקראת המעמד ביום הדין? המאמין מצוּוה שיהיה תמיד חושש מפני מעשיו והתנהגותו לאחר שהוא מסיים את התפילה וחוזר לעיסוקיו. עליו להיזהר מכל מכשול ופיתוי שמציב בפניו השטן, ולזכור שאללה משגיח ורואה. ואם האדם אינו חושש מאללה ואינו מפסיק לחטוא ולפעול נגד חוקי אללה, גם לאחר החינוך והטיפוח שהזכרנו, אין זה פגם ביסוד שיטת החינוך אלא רוע, פריצות והפקרות בנפש האדם.

נוסף על כך, אללה הדגיש כי על המוסלמים להתפלל תפילה בציבור (תפילה בקבוצה) והטיל עליהם את חובת התפילה ביום שישי. תפילה בקבוצה מולידה אחדות, חיבה ואחווה בקרב המוסלמים, וכאשר הם כורעים וסוגדים יחדיו לאללה ליבותיהם מתאחדים והם מרגישים אחים זה לזה.

תפילה בקבוצה מולידה גם תרגול של התנהלות בלוח זמנים מסודר מתוך שיתוף פעולה, חיבור ועזרה הדדית. בתפילה בקבוצה אין הבדל בין עשיר לעני, בין מנהל לעובד ובין מבוגר לצעיר - כולם עומדים זה לצד זה כנועים לאללה האחד.

עד כה הצגנו מעט בלבד מן התועלת של התפילה למאמין. אללה הטיל על המאמינים את התפילה כדי שיועילו לעצמם. התועלת אינה חוזרת לאללה ואין הוא זקוק לה. ואם אינכם מקיימים את התפילה וגורמים עוול לעצמכם - התדעו מה רב כעסו של אללה? כל הטוב הזה והתועלת מוענקים רק לכם - ואתם מתנגדים? אוי לבּושה! הצהרתם על הכרתכם בייחוד האל ובציות לשליחו ואחר כך אינכם מקיימים את החובה הכי גדולה שהטיל עליכם ריבונכם? - מצבכם אינו אלא אחד משניים: או שאתם מכחישים שהתפילה היא חובה מאלוהים, או שאתם מכירים בחובת התפילה אך מסרבים להתפלל. אם אתם מכחישים, אז אתם מפריכים את הקוראן ומתכחשים לשליחו של אללה ואף משקרים. ואם אינכם מקיימים את התפילה, למרות הכרתכם בחובתה, די בכך שאללה יסיר מליבותיהם של האנשים את האמון בכם, שהרי אם אתם בוגדים בחובתכם כלפי אללה, בוודאי אין לבטוח בכם שלא תבגדו בחובתכם כלפי האנשים.

הצום

היסוד השני של האסלאם הוא הצום. האם ביכולתנו לדעת מה הטעם במצוות הצום? ובכן, כשם שאנו למדים מן התפילה חמש פעמים ביום - כך למדים אנו מן הצום מדי יום במהלך

חודש שלם בכל שנה. ומתי שמגיע רמדאן[12] לא אוכלים ולא שותים מעלות השחר ועד השקיעה. ובזמן שאוכלים עולה השחר ואיתו נשמע האד'אן[13] ומפסיקים לאכול ולשתות בבת אחת. וגם אם חשים רעב וצמא במהלך היום - אין נוגעים לא במזון ולא במשקה עד השקיעה. וכך עושים לא רק בחברת אנשים אלא גם כשאנו לבד - לא אוכלים ולא שותים עד הערב.

הצום אינו לזמן בלתי מוגבל אלא עד השקיעה, וכשהערב יורד ממהרים לשתות ולאכול. ובלילה מתפללים תפילות וגם אוכלים ושותים. שיהיה לבריאות. חשבו רגע! מה בעצם אנחנו עושים? אין ספק, בבסיס כל זה ישנו חשש ויראה מאללה, וודאות שאללה מכיר את מעשׂי ברואיו לְפנַי ולִפנים ומבחין בהם, ואמונה באחרית הימים ויום הדין, וציות לקוראן ולשליח אללה, ומחויבות עמוקה, וסבלנות נרכשת, ויכולת להתגבר על תאוות הנפש והתיאבון. הרמדאן מגיע לחודש מדי שנה כדי לחנך אותנו על דרך זו עד שנהיה מוסלמים מושלמים באמת, שמיישמים היטב וככל האפשר את עבודת האלוהים בכל רגע בחיינו.

אללה הטיל את הצום על כלל המוסלמים בחודש מסוים כדי שיצומו יחדיו ולא איש איש לעצמו. יש בכך הרבה תועלת, כי כשמגיע רמדאן נוצרת בחברה המוסלמית אווירה של רוחניות, טהרה, אמונה, מזג נוח ונהירה למעשים טובים. המעשים הרעים חדלים והמעשים הטובים פורחים, הכול מתאחדים לשיתוף פעולה - העשירים מסייעים לעניים בכספם ויש תחושה כללית של אחדות.

כל התועלת מהצום חוזרת אלינו ולא לאללה, שאינו זקוק לה. ואין לאללה רווח כלשהו מהרעבתנו. את חובת צום הרמדאן הטיל עלינו רק לטובתנו. כל מי שאינו צם ברמדאן גורם לעצמו עוול, וכל האוכלים והשותים בפרהסיה באמצע הרמדאן כאילו אומרים: אנחנו איננו מקבוצת המוסלמים ולא מעניינים אותנו חוקיהם, ואף לא קשה לנו לנטוש את קבוצת המוסלמים. לאנשים האלה אין בושה לצאת נגד אלוהים שברא אותם ואשר מפרנס אותם ואף לצאת נגד מנהיגם הגדול - עליו התפילה והשלום. וכי אפשר לצפות מאנשים כאלה שלא יפרו כל הבטחה? שלא יבגדו באמינות? שישמרו על החוק?

הזַכָּאת

היסוד השלישי של האסלאם - הזַכָּאת. אללה הטיל מס צדקה על כל מוסלמי שגדל כספו ועבר את שיעור ההון המינימלי שעליו חייבים לשלם זכאת, ועברה שנה שלמה על הסכום הזה. על המוסלמי לשלם את צדקת הזכאת רק לעניים ולנזקקים, או להֵלך בדרכים[14],

[12] רמדאן הוא החודש התשיעי בלוח השנה המוסלמי.
[13] אד'אן הוא הקריאה לתפילה אצל המוסלמים.
[14] הלך בדרכים - מי שנותר בלא מזומנים הרחק מעירו.

ולאשר יש לְקָרֵב את ליבו[15], ולכורעים תחת נטל חובות, ולמען אללה[16]. כך ציווה אללה, ואללה יודע וחכם.

אללה קבע שהעשירים מקבוצת המאמינים יקצו חלק מוגדר מרכושם לעניים. ומי שיוסיף יתרה מכך יקבל גמול רב יותר. אללה אינו צריך את החלק הזה של כסף הזכאת אלא שהוא אומר למאמינים: אם שילמתם מתוך רצון ובלב שלם צדקה לאחיכם העני והמסכן למעני - כאילו שילמתם לי צדקה. אך אל לכם להמעיט בערכו של העני ואל לכם לבקש ממנו גמול או תודה. ואל תפעלו כדי שהאנשים ידעו על הצדקה ששילמתם ויצביעו לעברכם ויאמרו: הנה פלוני ששילם צדקה לעני! אני קבעתי לעניים חלק מוגדר מכספכם, ולכם נתתי מעושרי חלק אשר לא יִכְלֶה.

אללה הטיל עלינו את חובת הזכאת כמו את חובת התפילה והצום כי בזכותן ניחנים המוסלמים בתכונות כמו הקרבה ואהבת הזולת למען אללה, והן מסירות מליבותיהם תכונות של אנוכיות, אהבה עצמית, צרות לב ועבדות למען הכסף. האסלאם אינו זקוק לקמצנים ולא לכאלה הרודפים בלהיטות אחר הכסף ואוגרים אותו לעצמם, וכל הכסף הזה גם לא יועיל להם. מי שילך בדרך הישר ויעלה על הדרך הנכונה של האסלאם הוא מי שיקריב מכספו שהרוויח בזיעת אפיו כשאללה יצווה עליו דבר-מה. הזכאת מכשיר את המוסלמי להקרבה הזאת, לעזור לזולת, מכל הלב, כדי שלא יקשה עליו להוציא מכספו ושלא יהיו ידיו קפוצות.

מיתרונותיו של הזכאת: המוסלמים תומכים איש ברעהו בלי שיישאר נזקק; בעלי ההון אינם מבזבזים כספים שלא לצורך ביודעם שיש חלק מוגדר מכספם המיועד למסכנים, ליתומים, לנזקקים, לזקנים ולזקנות, מבני אומתם. כל עשיר שאינו מכיר בחובותיו ובסכום המוגדר שהוא נדרש להוציא מכספו - חוטא ועושק. האין זה עוול שאדם עשיר "מתגלגל" עם כספו והונו, שאין לו קצה, וחי בנעימות בבתים מפוארים ונוהג במכוניות יוקרתיות, בעוד אלפי מסכנים מבני אומתו אינם מוצאים פת לחם לאכול? האסלאם אינו מעריך אנשים עשירים אנוכיים כאלה, שכל רצונם להמשיך ולאגור כסף, ומייחס להם תכונות של כופרים. לעומתם, המוסלמי לומד שאם אללה העניק לו פרנסה מבורכת אז אל לו לשכוח את העניים, והוא הולך למלא את צרכיהם ולהעניק להם מההון שאללה העניק לו.

---

[15] אשר יש לקרב את ליבו - כל מי שיש עניין לעודדו להתאסלם או לחזק את אמונתו. יש אומרים כי מענקים לכגון אלה בוטלו עם התחזקות האסלאם.

[16] למען אללה - למימון הוצאות מלחמה.

החַג'

היסוד הרביעי של האסלאם - החג' (העלייה לרגל). האסלאם הטיל את החג' כחובה פעם אחת בחיים רק על מי שיכול, מבחינה גופנית וכלכלית, לצאת לדרך אל הבית הקדוש במכה. את הכעבה בנה הנביא איברהים - עליו השלום - בהוראת אללה. וכדי שהאנשים יעבדו אותו הורה אללה לאנשים לבקר את הכעבה פעם בחיים, וזאת כפי שאיברהים הנביא היה עושה. אללה גם הורה למי שמתכוון לצאת לחג': לטהר את כוונותיו, לרסן את תאוותיו, להימנע מפריצות, מוויכוחים, מניבולי פה, משפיכות דמים, ולהגיע לבית הקדוש כפי שמצופה ממי שמתכוון לעמוד בפני אללה הגדול הכול יכול בכבוד, בנימוס ובענווה. ואם עבדיו של אללה יקיימו את החג' בכניעה ומתוך תחנונים, יראת שמים, מסירות ונאמנות - הם יזכו לגמול עצום.

מזווית אחרת נראה כי החג' הוא מצווה ועבודת אלוהים עצומה. הרי מדוע עוזב האדם את עבודתו, את משפחתו וחבריו ויוצא לחג' עם כל תלאות המסע הארוך? הוא לא היה עושה זאת אילולא היה ליבו מלא באהבה לאללה. מצבו של אדם שיוצא לחג' ולבית הקדוש של אללה אינו דומה כלל למצבו ביציאתו לכל טיול אחר. ביציאה לחג' כל כוונותיו של האדם מופנות כלפי אללה והוא משתוקק ומתרגש לקראת הביקור במסגד הקדוש.

וככל שמתקדם האדם במסעו ומתקרב אל הכעבה, ליבו מתחיל להתרוקן מכל החטאים והוא מבקש מחילה על כל חטאיו הקודמים. הוא נושא תפילה לאללה שידריך אותו ויקל עליו את המצוות שעליו עוד לקיים בחייו, ומתחיל לטעום טעם אחֵר בעבודתו את אלוהים. הוא סוגד סגידות ארוכות ואינו רוצה להרים את ראשו מהן. וכך גם בקריאתו את הקוראן הוא מרגיש הנאה ותענוג שלא הרגיש קודם לכן. וכשהוא צם עולה בו תחושת מתיקות שלא ידע כמוה.

אחר כך, כשהוא דורך על אדמת החִגַ'אז[17] הוא מתחיל לדמיין את מהלך ההיסטוריה האסלאמית ואת שרשרת האירועים שהשתתפו בהם הנביא - עליו התפילה והשלום - וחבריו. הוא רואה בעיני רוחו כיצד אלה הקריבו את כל רכושם ונפשם למען האסלאם כפי שמעיד כל גרגיר וגרגיר של חול וחצץ שעל אדמה זו. הוא מעלה בדמיונו כיצד מאדמה קדושה זו החל האסלאם ובקע ממנה האור והתרומם והתהדר שמו של האסלאם. כך ממלא המוסלמי את ליבו בימי החג'. ולאחר שובו לביתו הוא חש בליבו עקבות וסימנים שנשארים אצלו עד סוף ימיו.

---

[17] חִגַ'אז: אזור במערב חצי האי ערב, אשר בו שוכנות הערים מכה ומדינה.

ולחג' יש יתרונות רבים הקשורים לעולם הזה: העיר מכה נעשית למרכז האסלאם העולמי שנוהרים אליו מוסלמים מכל הזרמים והעדות מכל קצווי תבל. כולם מרגישים אחים זה לזה ומלוכדים כאומה אחת. החג' הוא מצד אחד מצווה ומצד אחר כנס עולמי שנתי האוסף אליו מוסלמים מן העולם. החג' הוא הדרך הטובה ביותר לחינוך לאחדות אסלאמית עולמית, לחיבה ולשיתוף פעולה.

הגנה על האסלאם

החובה האחרונה שהטיל אללה על המאמינים היא "ההגנה על האסלאם". הגנה זו, גם אם אינה מחמשת יסודות האסלאם, היא חובה חשובה, והיא מוזכרת בכמה מקומות בקוראן ובמסורת הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום.

אז מהי ההגנה על האסלאם, ומדוע היא חובה? הנה דוגמה כדי שנבין במה מדובר: נניח שאדם טוען שהוא חברכם ואוהבכם, אך בכל צרה שפוקדת אתכם מעשיו מעידים ההפך: שהוא אינו אוהב אתכם, שלא מעניין אותו מה מצבכם ולא מה מועיל לכם ומה מזיק לכם; הוא אינו מהסס לפעול להשגת תועלת אישית על חשבון נזק וקושי שייגרם לכם; הוא אינו עושה דבר בכל מקרה שיש בו תועלת בעבורכם אם לא מצא בכך תועלת לעצמו; הוא אינו מושיט לכם את ידו לעזרה בזמן שאתם בצרה, להפך - הוא מעודד את מי שמכפישים אתכם, או שותק ואינו פועל כדי למנוע מהם לפגוע בכם. הוא עוזר לאויביכם המערימים עליכם או לכל הפחות אינו מנסה למנוע מהם לפעול נגדכם.

האם תחשבו שהאיש הזה הוא חבר ואוהב? לא! פיו ולבו אינם שווים - הוא רק אומר שהוא חברכם, אך אינו אוהב אתכם בליבו - הוא צבוע ושקרן. חברות פירושה שהאדם יאהב את חברו בליבו, שיהיה נאמן לו, שיעזור לו ויתמוך בו, שיהיה שותפו בשעת שמחה ובשעת צער, שיגן עליו מפני אויביו, ושלא יסכים לשמוע איש המדבר רעות על חברו.

עכשיו השוו עם הדוגמה שהבאנו את חובתכם כמוסלמים. הקריאה הזאת לאסלאם פירושה שתהיה בכם התלהבות לאסלאם וקנאה לאמונה ואהבה לדת: מתן עצה כנה לאחיכם המוסלמים, ושתהיה טובת המוסלמים לנגד עיניכם, ושלא תעשו מעשה הנוגד את האסלאם ואת חוקיו מתוך מטרה להשיג תועלת בעבור עצמכם או כדי להסתיר פגם המצוי בכם. כך גם עליכם להיות שותפים בנפשכם ובכספכם לכל מעשה שיש בו תועלת לאסלאם ולמוסלמים, ולהתרחק מכל מעשה המזיק לאסלאם ולמוסלמים.

הַחְשיבו את גאוותכם וכבודכם עם גאוות האסלאם והמוסלמים. אל תסכימו לסבול כל ביזוי כלפי האסלאם והמוסלמים כפי שלא הייתם מסכימים לכל ביזוי נגדכם. אל תסייעו לאויבי האסלאם והמוסלמים כפי שלא הייתם מסייעים לאויביכם. היו מוכנים לכל סוג של

הקרבה בנפשכם ובכספכם כדי להגן על האסלאם ועל ציבור המוסלמים, כפי שהייתם מקריבים להגנת עצמכם. כל מי שמצהיר "אני מוסלמי" מן הראוי שיתאפיין בתכונות הללו, שאם לא כן ישתייך לקבוצת הצבועים והמתחסדים, ומעשיו השקריים יעידו על כך.

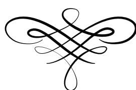
סעיף נוסף בנושא "ההגנה על האסלאם" הוא הג'יהאד למען אללה (מלחמת קודש), ובתרגום מילולי: מאמץ למען אלוהים. ג'יהאד פירושו השקעת כל המאמצים ומיצוי כל הכוחות בכל נושא שהוא. כל מי שפועל בנפשו, בכספו, בלשונו ובכתיבתו כדי שאִמרת אללה תהיה העליונה - נחשב למי שעושה ג'יהאד למען אללה. ג'יהאד מכוּון גם ובעיקר למלחמה בין חיילי צבא האסלאם לבין אויביהם שנעשית למען אלוהים ("לשם שמיים") כשהם חופשיים ומשוחררים מכל רצונותיהם האישיים.

מצוות הג'יהאד נחשבת חובה דתית קיבוצית, כלומר מצווה המוטלת על העדה המוסלמית בכללותה ולא על כל פרט לבדו, ודי שמספר מספיק של מוסלמים יקיימוה. אלא שאם אויבים יתקיפו אזור מוסלמי אז הג'יהאד נהפך לחובה על כל פרט כמו התפילה והצום. ואם הם אינם יכולים להגן על עצמם אז חובת ההגנה והסיוע, בנפש ובכסף, חלה על האזורים האסלאמיים האחרים. ואם גם אלה לא יצליחו לסייע מספיק - חובת ההגנה והסיוע חלה על כל מוסלמי בעולם, ומי שיסרב ויתרשל מלתת עזרה ייחשב חוטא.

הג'יהאד נחשב למבחן גדול באסלאם, כי מי שאינו תומך במוסלמים בשעת מצוקתם אמונתו מוטלת בספק, ומה יועילו לו תפילתו או צומו? ומוסלמי שפעל נגד האסלאם ועזר לאויבי האסלאם - אין ספק שהוא מהצבועים. ומי שכופר באמונה לא יצלחו תפילותיו, צומותיו, צדקותיו, ועלייתו לרגל.

פרק שישי

הדת והחוק האלוהי

כל מה שהבאנו בפרקים הקודמים היה חלק מהדת. כעת נציג את החוק האלוהי (בערבית: "שריעה"). אך לפני כן יש לדעת את ההבדל בין הדת לחוק האלוהי.

ההבדל בין הדת לחוק האלוהי

הבהרנו קודם כי הנביאים נשלחו כדי שילמדו את האנשים את האסלאם, והוא האמונה באללה ובתכונותיו ובייחודו - ללא עשיית שותפים, האמונה ביום הדין ובספרים שהוריד אללה, והאמונה בדרכם של הנביאים.

לאחר מכן בא החוק האלוהי - "השריעה האסלאמית", וניתן לכנותו "ההלכה האסלאמית" או "חוקי האסלאם". החוק האלוהי הוא הדרכים לקיום ויישום של המצוות והעקרונות של החיים והחברה, ההלכות הקשורות ליחסים שבין אדם לחברו (דיני חוזים, נזיקין, משפחה, משפט וכו'), והגבולות בין הדברים המותרים לאסורים.

תחילה שלח אללה את הנביאים והשליחים עם חוקי שריעה שונים, לכל אומה בנפרד, בהתחשב במצב האומות והזמנים. לאחר שנשלחו כל הנביאים, נשלח האחרון שבהם הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - ועִמו החוק האלוהי הכוללני והמקיף, אשר ערכּו נשאר כפי שעוצב עד לאחרית הימים. והדת בעת הזאת היא אותה דת שלימדו הנביאים הקודמים, אלא שחוקיהם ההלכתיים בוטלו והוחלפו בחוקים חדשים שאינם עתידים להשתנות בין האנשים עד ליום הדין.

האמצעים לידיעת חוקי האסלאם

בידינו שני אמצעים לידיעת עקרונות ההלכה האסלאמית וחוקיה: הקוראן ו"הסונה" (הנוהג או המסורת של הנביא מוחמד). אשר לקוראן אנו כבר יודעים שהוא דבר אלוהים. ואילו הסונה הן המסורות שהגיעו אלינו על-אודות הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. כל חיי הנביא, מתחילתם ועד סופם, היו פירוש לקוראן. הנביא, כל עוד ההתגלות האלוהית באה אליו, לא הפסיק ללמד את האנשים במשך 23 שנים ולהדריכם לדרך הישר לשביעות רצון אללה.

ובתקופה לא ארוכה זו, היו חבריו של הנביא - גברים ונשים - ובני משפחתו ונשותיו מקשיבים לדבריו בתשומת לב רבה ועוקבים אחר מעשיו, ומבקשים ממנו תשובות הלכתיות בנוגע לאורח חייהם היומיומי; פעם הורה להם הנביא לעשות דבר-מה ופעם אסר עליהם.

וכך היו חבריו לומדים ממנו והיו מעבירים הלאה את הידע לאלה שלא היו נוכחים. וכך היו לומדים מהנביא על מעשה מסוים שהוא מסכים לו כאשר היה שותק, או שאינו מסכים לו כאשר דיבר בגנותו.

חבריו של הנביא הצטיינו בלימודם בעל-פה את כל מה שלמדו מהנביא - עליו התפילה והשלום. ובני הדור הבא שהלכו אחרי חבריו של הנביא למדו ושימרו היטב את מה שלמדו על-אודות הנביא, והעלו על הכתב את החדית'ים של הנביא בהזכרת שמותיהם של האנשים שסיפרו אותם. וכך היו בידי האנשים חדית'ים של הנביא - עליו התפילה והשלום - והחדית'ים נאספו. מהאוספים הידועים והמהימנים שבהם היו האימאם המלומד אל-בוכארי, האימאם מוסלם, האימאם מאלכּ, א-תרמד'י, אבו דאוד, אבן מאג'ה והאימאם א-נסאא'י.

תורת המשפט המוסלמי

קבוצה מהמלומדים המוסלמים הגדולים בחנה ולמדה את דיני הקוראן והסונה של הנביא. חברי הקבוצה ערכו וסידרו אותם, ובנו לפיהם את חוקי האסלאם המפורטים בספרים. מטרתם הייתה להקל על המוני העם. החוקים הללו נקראים "תורת המשפט המוסלמי" או "חוקי ההלכה של האסלאם הסוני".

לא כל מוסלמי יכול להסיק ולהוציא חוקים מן הקוראן אם אין לו הידע המתאים. אין ספק שהמוסלמים היום, ככלל, נהנים מלימוד חוקי האסלאם בקלות יתרה, וזאת בזכות מאמציהם האדירים של המלומדים הגדולים שערכו את יסודות החוקים ושורשיהם ואת הענפים השונים.

את תורת המשפט המוסלמי ערכו וכתבו רבים מהמלומדים הגדולים, אך בסופו של דבר נשארו ארבע אסכולות (שיטות) שרוב המוסלמים דבקים בהן ונוהגים לפיהן:

1. האסכולה החנפית: מייסדה הוא האימאם אבו חניפה בסיוע תלמידיו וחבריו כמו אבו יוסוף, מוחמד אִבּן אל-חסן, זופר ומלומדים גדולים אחרים מהאסכולה.
2. האסכולה המאליכּית: מייסדה הוא האימאם מאלכּ אִבּן אנס.
3. האסכולה השאפיעית: מייסדה הוא האימאם מוחמד אִבּן אדריס א-שאפיעי.
4. האסכולה החנבלית: מייסדה הוא האימאם אחמד אִבּן חנבל.

ארבע האסכולות התהוו בשתי המאות שלאחר מות הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום. השוני הקיים בין האסכולות אך טבעי הוא. שהרי אם כמה וכמה מלומדים גדולים ניגשים כדי להבין חוקיות של נושא מסוים, קרוב לוודאי שיתקבלו דעות שונות, מה עוד שההבדלים בין הדעות אינם גדולים. היות שכל המלומדים הללו נחשבים אמינים וישרים - כלל המוסלמים שמים בהם את מבטחם ונותנים את אמונם באסכולות המבוססות על אמת ויושר.

רוב המלומדים תמימי דעים כי על המוסלמי לדבוק באחת מארבע האסכולות, וזאת המציאות כיום. אלא שקבוצה של מלומדים אחרים אומרת שאין צורך לדבוק באסכולות, ושכל מי שרכש ידע מתאים ומספיק יכול להסיק חוקים מן הקוראן ומן הסונה; ואילו מי שאינם בעלי הידע הראוי אינם רשאים להסיק חוקים ומסקנות מן הקוראן ומן הסונה, אלא עליהם לדבוק במי מהמלומדים שהם בוטחים בהם וסומכים על הידע שלהם ועל יושרם וצדקתם.

צוּפִיּוּת (רוחניות)
תורת המשפט המוסלמי וחוקי האסלאם חלים על מעשיו החיצוניים והגלויים בלבד של האדם, ורק בוחנים אם האדם קיים את המעשה כפי שמתבקש ממנו לעשותו. ואילו מה שנוגע לנושא הלב ואופן תפקודו במהלך המעשה הוא הצוּפִיּוּת - הרוחניות. בתורת המשפט המוסלמי בודקים את כשירות התפילה של האדם באמצעות רחצת ההיטהרות שקִיים - האם בוצעה כמתבקש? וכן האם הוא כיוון בתפילתו לכיוון הנכון? והאם קרא כראוי את מה שמתבקש לקרוא בתפילה? אם הוא קיים את כל הדברים כמתבקש אז מבחינת החוקים תפילתו כשרה.

ואילו הצופיות שואלת: כיצד היה מצב ליבו של האדם בזמן התפילה, האם קשר את ליבו עם ריבונו, או לא? והאם בזמן התפילה ליבו ניתָק מטרדות העולם ומדאגות היום-יום? האם תפילה זו הוסיפה ליראתו? ועד כמה הושפעה רוח נפשו מן התפילה? האם המעשה שקִיים השפיע במעט על אופיו ונימוסיו? - ובמידה שכל העניינים הללו משפיעים עליו, בה במידה ישיג את מטרתה העיקרית של התפילה; וככל שתפילתו לוקה בחסר בנוגע לכל מה שהזכרנו כך לא תהיה מושלמת מבחינה צופית ורוחנית.

וכך בכל התחומים באסלאם: תורת החוקים ההלכתיים עניינה באופן הביצוע בלבד מבחינה חיצונית - האם התקיימו כל המהלכים הדרושים. ואילו הצופיות תרה אחר הלב ומסירותו וכנותו, וטוהר הכוונה והיושר והציות בקיום המצווה.

נסביר את ההבדל בין הצופיות לבין תורת חוקי האסלאם באמצעות דוגמה: אנשים בוחנים זה את זה בשני היבטים. בהיבט הראשון, האם האדם מושלם בגופו ואין בו פגמים? האם הוא יפה או מכוער? האם בגדיו בלויים או מהודרים? ובהיבט השני, מהם נימוסיו של האדם הזה? מהם מנהגיו, תכונותיו, רמת הידע שלו, אופן חשיבתו, יושרו? ההיבט הראשון נוגע לתורת החוקים, וההיבט השני לצופיות-רוחניות.

כך גם כשאנחנו עושים לנו חבר - אנו מקווים מצד אחד שמראהו החיצוני יהיה מטופח, ומצד אחר שיהיה לו יופי פנימי. וכך גם באסלאם מתקיימים החוקים האלוהיים מבחינה

חיצונית ופנימית. למשל מוסלמי שנראה מבחוץ כי הוא מקיים את האסלאם כראוי אך חסרה לו הרוח הפנימית האמיתית, למה הוא דומה? - לבעל גוף חטוב ופנים יפות שהרוח נטשה אותו. ואילו מוסלמי שמבחינה חיצונית נראה כי הוא רודף אחר המותרות ותאוות הבצע אך רוחניותו על העליונה - הוא כמו אדם טוב אשר פניו לא יפות וגופו פגום.

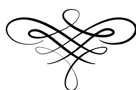
כיום, מצער את הלב שעם הידרדרות הדורות וחוסר הידע וקלקול המידות הטובות, הוכנסו לצופיות שיטות ומנהגים לא אסלאמיים שנלקחו מעמים אחרים. אומצו תורות שונות ואידיאולוגיות שאינן קשורות לקוראן ולסונה של הנביא.

והגרוע ביותר, שהמנהגים שהוכנסו למושג הצופיות גרמו לאנשים להתנתק מהגבלות האסלאם ולאמץ את הצופיות החדשה. האנשים האלה החלו לטעון שאין קשר בין הצופיות לבין חוקי השריעה. וזוהי הבורות האמיתית. אין כל שחר ומקור לרעיונות החדשים שנולדו בתוך הצופיות ואין זה תקין שהצופי יתנער מן התפילה, החג׳ והזכאת. ואין זכות לאדם הצופי לפעול נגד החוקים שקבעו אללה ושליחו מוחמד. אין זה מעשה ראוי של מי שהולך אחר אללה ואוהב את שליחו מוחמד.

הצופיות האמיתית היא אהבת אללה ונביאו - עליו התפילה והשלום - ואסור לצופי הרוחני להתרחק ולו במילימטר אחד מחוקי השריעה.

פרק שביעי

דיני החוק האלוהי

בפרק זה - האחרון - נבהיר את עקרונות דיני החוק האלוהי החשובים, ללמדכם שהחוק האלוהי הופך את חיי האדם למוגבלים בכללים ובחוקים מושלמים העשויים כהלכה, וגם ללמדכם שבתוך הכללים הללו יש דברי חוכמה ותועלת.

עקרונות דיני החוק האלוהי

האדם ניחן ביכולות ובתכונות רבות בשכלו ובגופו, והדבר מחייב אותו להשתמש בכל יכולת ויכולת בלי להזניח אף לא אחת מהן. יש לו שכל, נחישות, רצון, ראייה, שמיעה, כוח בידיים וברגליים. יש בו רגשות שאינם בשליטתו, יש בו כעס, געגועים, אהבה, פחד, חמדנות, תאוות בצע, שאיפה. ושום תכונה שבו אינה משוללת תועלת - כל תכונה ויכולת קיימת בשביל צורך מסוים. הצלחתו בעולם הזה תלויה במידה שישתמש במה שטבעו דורש ממנו, ואין זה אפשרי אלא אם כן ישתמש ביכולת שניחן בה.

אנו גם יודעים שהוענקו לאדם אמצעים כדי שינצל ויממש את היכולות שניחן בהן. בראש ובראשונה גופו של האדם, שבו כל האיברים הנחוצים למימוש יכולותיו. אחר כך כל העולם הזה אשר סביבו, שיש בו כלים ואמצעים רבים לשימושו: האנשים שהוא יכול להיעזר בהם, החיות, הצמחים, הדוממים, האדמה, המים, האוויר, החום, האור, ועוד אין-ספור דוגמאות. אללה ברא את כל אלה לשימוש האדם בחייו.

נביט בדברים מזווית אחרת: כל היכולות הללו הוענקו לאדם לטובתו ולא לרעתו, ולפיכך הצורה שבה עליו להשתמש ביכולות הללו צריכה לשרת מטרה מועילה ולא מזיקה, מטרה חיובית ולא שלילית. אם למשל יעשה מעשה שיש בו נזק לעצמו, או לאחרים או ליכולותיו - הרי הוא שוגה! שכן, שכלו אומר לו שעליו להתרחק מכל נזק שעלול להיגרם לו או לסביבתו.

ניתן אפוא לסווג את האנשים בעולם לשני סוגים: אלה המשתמשים בכוחם וביכולותיהם בכוונה תחילה וגורמים נזק לעצמם ולאחרים; ואלה המשתמשים בכוחם וביכולותיהם וגורמים נזק לעצמם ולאחרים, אך עושים זאת שלא במתכוון. האנשים מן הסוג הראשון הם רשעים, וצריך בעבורם חוק נוקשה שירסן אותם. האנשים מן הסוג השני הם בורים גמורים, וצריך להקנות להם ידע שיבהיר להם כיצד להשתמש ביכולותיהם.

השריעה האסלאמית באה למלא את הצורך הזה כדי שהאדם יממש את המטרה המועילה בלי שיזניח יכולת מיכולותיו ובלי שיתכחש לרגשותיו. השריעה אינה אומרת לאדם: עזוב את החיים האלה והעבר את חייך במערות, בהרים וביערות, והקשה על עצמך ומנע מעצמך את הטוב שיש בעולם. לא! זוהי שריעה שאללה - בורא האנשים - דאג לשלמותה כשקבע אותה, אז איך יסכים לפגיעה בשריעה ולהריסתה?

אללה לא ברא לשווא כל יכולת שבגוף האדם בלי שהאדם יצטרך ליכולת הזאת. וכך לא ברא לשווא את השמיים ואת הארץ אלא כדי שהיקום ימשיך להתקיים לטובת האדם ולשימושו. ואולם האדם צריך להשתמש בכל האמצעים שבעולם בלי לגרום נזק לעצמו או לאחרים. לשם כך הניח אללה את חוקי השריעה והכללים. כך השריעה אוסרת על האדם דברים הגורמים לו נזק, ומתירה דברים המועילים לו ושאינם מזיקים לאחרים.

העיקרון שהונח בבסיס בנייתם של חוקי האסלאם - השריעה - הוא: לאדם יש זכות למלא את צרכיו האישיים ורצונותיו, ולפעול להשגתם. עם זאת, בזמן שהוא נהנה מזכות זו, חובה עליו לעשות זאת בלי לפגוע בזכויותיהם של אנשים אחרים מתוך בורות ואטימות או רשעות - אדרבה, עליו לעזור ולהושיט להם יד ככל יכולתו. אשר לנושאים שיש בהם היבט חיובי וגם היבט שלילי קבעה השריעה: על האדם לשאת בנזק קל שעלול להיגרם לו על מנת להרוויח תועלת גדולה, ועליו לוותר על תועלת שולית ונחותה על מנת להימנע מנזק כבד.

כל אדם, בכל זמן, אינו יכול לדעת איזו תועלת או נזק יש בכל דבר ובכל מעשה. לשם כך הניח למענו אללה, והוא היודע הכול ומכיר, סדר נכון ומושלם, אלא שהאנשים בדורות הקודמים לא השכילו להבין מה התועלת בסדר האלוהי הזה. כיום, עם ההתקדמות ועם התפתחות הידע נחשפו דברים חדשים על הסדר הזה, שלא נודעו קודם לכן, ובכל זאת האנשים עדיין בורים בכל הנוגע לסדר האלוהי ואינם יודעים הרבה.

ואלה שסמכו על הידע שלהם, שלא היה שלם, ועל שכלם הפגיע, לא היה להם מנוס בסופו של דבר אלא בבחירת עיקרון מעקרונות השריעה, וזאת לאחר שזזו ונדו ושוטטו במשך דורות מבלי מטרה, ובחשכת הבורות והאבדון היכו על ימין ועל שמאל בלא הבחנה. ואילו מי שבחרו ללכת אחר שליחו של אללה היו מוגנים מפני תוצאות הבורות ונזקיה. אלה הלכו אחר עקרונות שהונחו על בסיס של ידע נכון - בין שידעו מה התועלת שתצמח מזה ובין שלא ידעו.

ארבע הזכויות

מכוח תקפותם של חוקי אלוהים והשריעה האסלאמית, חובה על כל אדם להכיר את הזכויות הקיימות:

1. זכויות אלוהים.
2. זכויות הנפש.
3. זכויות בני האדם.
4. זכויות שאר היצורים.

חובה על כל מוסלמי יְשר דרך להכיר את ארבע הזכויות האלה, ולקיים אותן בכנות ובנאמנות. חוקי האסלאם הבהירו את הדרכים למלא זכויות אלה כהלכתן.

זכויות אלוהים

החובה הראשונה כלפי אללה היא להאמין בו ולא לעשות לו שותפים, ולא לאמץ אלוה או ריבון אחר מלבדו. חובה זו מיושמת במושג "אין אלוה מבלעדי אללה", כפי שהבהרנו קודם.

החובה השנייה היא ציות מלא לכל אמת והדרכה מאללה. חובה זו מיושמת במושג "מוחמד הוא שליח אללה", כפי שהבהרנו קודם.

החובה השלישית היא להישמע ולציית לאללה ביישום הקוראן ודרכו של הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום, כפי שהבהרנו קודם.

החובה הרביעית כלפי אללה היא העמל או קיום המצוות, ולשם כך נצטווה המאמין לקיים חובות שהזכרנו בפרק החמישי. היות שחובה זו ראויה ביותר, על המאמין להקריב יותר כדי לעשותה, למשל אם המאמין מתכוון לקיים את מצוות התפילה או הצום עליו להקריב מעצמו ולקום מוקדם בבוקר, לקיים רחצת היטהרות במים קרים, לעזוב את עיסוקיו ביום וגם בלילה כדי לקיים את התפילה. כמו כן, הוא יניח למזון ולמשקה וירסן את יצרו במשך חודש שלם כדי לצום. הוא יעדיף את אהבתו לאללה על-פני אהבתו לכסף וישלם זכאת. הוא יסבול את תלאות המסע וייתן צדקה בזמן החג', ויקריב את נפשו ואת כספו למען הג'יהאד. הוא יקריב מחובותיו כלפי האנשים כדי למלא את חובתו כלפי אלוהים, במידה כזו ואחרת.

בתפילה למשל הוא מפסיק לשרת את אדונו כדי לקיים את חובתו כלפי אדונו הגדול - אללה. ובחג' הוא נוטש את משפחתו ועבודתו, את המסחר שהוא עוסק בו, ויוצא לעלייה לרגל למכה. וכך גם בג'יהאד, המאמין נלחם לשביעות רצונו של אללה בלבד. במילוי חובותיו כלפי אללה מקריב המאמין יותר ממה שיש ברשותו, כמו הקרבת בעלי חיים ונתינת כסף.

אללה הגדיר את תחומי החובות שיש למלא כלפיו. למשל בתפילה, אללה אינו רוצה להקשות אלא להקל על המתפלל: אם אינו מוצא מים או שהוא חולה - ביכולתו להיטהר בעפר או בחול לפני התפילה[18]. אם נסע למרחק יקַצר בתפילה, ואם הוא חולה יתפלל בישיבה או בשכיבה. בתפילתכם תוכלו לקרוא ארוכות אם ברשותכם זמן, אך בתפילות היום תקראו בקצרה ולא תאריכו בהן בשל עיסוקיכם. אללה אוהב תוספות בעבודה למענו,

[18] על-פי הפסוק מהקוראן: [ואם חולים אתם, או נוסעים בדרך, או שבים מעשׂיי הצרכים, או ממגע עִם אישה, ואינכם מוצאים מים, בַּקשו לכם חול נקי, והעבירוהו על פניכם ועל ידיכם. אללה חָנוּן ומוחל] (פרק הנשים, 43). מתוך: הקוראן (לעיל הערה 11).

אך לא תוכלו, למשל, להאריך את תפילתכם באמצע היום מחשש שתפגעו בחובותיכם כלפי האחרים.

אללה מאפשר למאמיניו גם לצום, אך צום החובה חל ברמדאן ונמשך חודש בלבד. במקרה של מחלה או בנסיעה למרחק ניתן לצום בימים אחרים. זמן הצום ידוע, מעלות השחר עד השקיעה, ואין להאריך אותו אפילו בדקה. אללה אוהב את צום המאמין גם במשך השנה, אך אם יצום כל השנה ובשל כך ייתכנו פגיעה ונזק לגופו - אללה לא ירשה זאת. כל דבר צריך שיתקיים במועד המתאים.

כמו כן בעניין הזכאת. אללה הטיל חובה זו על בעלי ההון המינימלי שקבע שיש לשלם עליו את מס הזכאת. אללה אוהב את מי שמוסיף על הזכאת ותורם עוד מכספו, אך במידה המתאימה. אללה אינו מבקש ממאמיניו שיתרמו הכול בלי להשאיר כסף לכיסוי חובותיהם כלפי נפשם ומשפחתם. עליהם לנהוג איזון מושכל בכספם.

כך גם החג׳. אללה הטיל חובה זו על מי שיש להם צידה לדרך ואשר הם מסוגלים לשאת את תלאות המסע והקשיים. יתרה מזו, המוסלמי חייב במילוי מצוות החג׳ פעם בחיים בלבד. לפיכך, אם נחסמה דרכו לחג׳ או שלא השלים אותה מפאת מחלה וכדומה תהיה לו הזדמנות לכפר על זה בעתיד. כמו כן חשובה שביעות רצון הוריו של עולה הרגל ואישורם שיוכל לצאת לחג׳, כדי שלא ייפגעו בהיעדרו בשל גילם.

אם כן, אללה התחשב רבות באנשים כאשר הטיל עליהם חובות כלפיו. ההקרבה הגדולה ביותר של האדם באה לידי ביטוי בג׳יהאד, במסרו את נפשו ואת כספו למען אללה. וכבר הזכרנו קודם כי מיסודות האסלאם מוטב לשאת בנזק המועט על מנת להישמר מפני נזק גדול יותר. לדוגמה, מצב שבו מוסלמים יקריבו את נפשם וייהרגו בקרב ייחשב לנזק קל יותר ממצב שבו ישררו בארץ אנרכיה, אובדן דרך והפקרות מוסרית.

וכדי להישמר מפני הנזק הגדול הזה הורה אללה למאמיניו לשאת בנזק הקל והוא הפגיעה בנפשם ובכספם. עם זאת הורה להם בזמן המלחמה שלא יפגעו אלא במי שראוי לפגוע בו ואלה הלוחמים בלבד. אללה הורה שאין לפגוע בזקנים, נשים וטף, בפצועים ובחולים. אללה גם הורה למאמינים שלא יגרמו לשחיתות, להפקרות ולנזק על אדמת האויב, ושאם יגברו עליו אז ינהגו שוויון בכולם ויעמדו בכל ההסכמים. ובכן, כדי שהמאמין ימלא את חובתו כלפי אללה מותר לו לפעול בתחום שאללה הגדיר לו בלבד.

זכויות הנפש

בקיומן של זכויות הנפש על האדם למלא את החובות כלפי נפשו. אין להתפלא כי האדם גורם עוול לנפשו יותר משהוא גורם עוול לאחרים!!! כל אחד אוהב את נפשו יותר מכל דבר אחר, ולא נראה שיש אדם שיאמר שהוא אויב לעצמו! אך אם נבדוק מעט את הנושא תתברר לנו האמת:

אחת מחולשותיו של האדם מתבטאת כאשר גוברות עליו תאוותיו והוא נעשה כנוע לגמרי! עד שלא מעניין אותו מה הנזק שייגרם לו. דוגמאות: אדם שנכנע לתשוקתו לסוכר - הוא מוכן לגרום אסון כבד לגופו, ביודעין או שלא ביודעין, ומוכן לשלם מכספו רק כדי לקבל את הסוכר הזה; אדם שאוהב לזלול כל דבר מאכל, אם זה מועיל לו אם לאו, וכך גורם נזק לגופו; אדם שעושה כל מה שחשקה בו נפשו ובכך גורם נזק לעצמו; ואדם שכל עניינו להציל את עצמו - הוא מתנתק מכל דבר ואף הולך לגור ביערות או במערות בהיותו סבור כי העולם לא נברא בשבילו.

אלו רק דוגמאות אחדות לקיצוניותו של האדם בעולם הזה, ויש עוד דוגמאות רבות למקרים קיצוניים שאנו רואים מדי יום ביומו.

היות שהאסלאם רוצה בטובתו של האדם כדי לשמור עליו, הוא מזכיר לו: יש לך חובות כלפי עצמך! חוקי האסלאם אוסרים על האדם לשתות אלכוהול, ליטול סמים, לאכול נבלה וחזיר וחיות טרף טמאות אחרות. לדברים האלה יש השפעה שלילית על האדם מבחינה גופנית, שכלית ורוחנית. לכן האסלאם מביא לאדם תחליפים טובים לדברים האלה ואומר לו: אל תמנע מעצמך את ההנאות האלה, ויש לך חובות כלפי עצמך!

חוקי האסלאם אוסרים על האדם להתפשט מבגדיו ומורים לו לכסות את האיברים שחשיפתם היא בגדר חוצפה. האסלאם מורה לאדם לצאת ולהתפרנס, ולא לשכב בבית בחוסר מעש ולבקש את עזרת האנשים אלא להשתמש בכוח שאללה נתן לו כדי לעבוד. האסלאם מורה לאדם לרסן את יצריו, אך במידה, והוא מורה לו להתחתן כדי לשלוט ביצריו.

האסלאם אוסר על האדם להתנזר מהחיים ואומר לו: אם רצונך ברוחניות, ואתה רוצה להתקרב לאלוהים ולהינצל מאש הגיהינום - אין צורך שתתנתק מן העולם. הזכרת שמו של אללה, ובה בעת התענגות מכל הטוב שבחיים, התרחקות מחטאים והיצמדות למעשים טובים, וציות לחוקי אלוהים ולדתו - הם האמצעים הטובים ביותר להצלחה ולשמחה בעולם הזה ובעולם הבא.

האסלאם אוסר על האדם לשלוח יד בנפשו, ואומר לו: נפשך שייכת לאללה והיא ניתנה לך לפיקדון. לפיכך עליך לשמור עליה עד למועד המתאים, הוא יום תחיית המתים, כדי לתת עליה דין וחשבון.

זכויות בני האדם

המאמין התבקש להעניק לנפשו את זכויותיה במלואן. בה בעת התבקש שלא לפגוע בזכויות האחרים, שאם יעשה זאת - יפגע בעצמו ובאחרים. לשם כך אסרה השריעה את הגנבה, הביזה, השוד, השוחד, הבגידה, הזיוף, לקיחת ריבית, כי אדם המשיג את רווחיו בדרכים אלו גורם נזק לאחרים.

על המאמין נאסר גם לשקר, לרכל, להעליל, להשמיץ, להוציא דיבה, כי כל אלה גורמים נזק לאחרים. כמו כן נאסרו עליו משחקי מזל, הימורים, הגרלות לוטו, ונאסרו עליו עשיית עסקאות מרמה והונאה וניהול ענייני כספים אסורים, שבהם לצד אחד מהצדדים ייגרם נזק. נאסר עליו גם להרוג, לפגוע ולפצוע ולחולל מהומות, ואין לשום אדם היתר להרוג אדם אחר או לפגוע בו כדי ליטול ממנו את כספו או רכושו. על המאמין נאסרו הזנות וההומוסקסואליות, כי המעשים הללו פוגעים בגופו וגורמים להתפשטות המתירנות, ההפקרות וההוללות ואף להפצת מחלות נוראיות.

אלה ההגבלות שהטיל האסלאם על האדם כדי שלא ייטול מזכויותיו של האחר, וזאת בצד חובותיו כלפי נפשו. ואולם כל אלה אינם מספיקים להתפתחות התרבות האנושית, וזו מצריכה גם יחסים תקינים בין האנשים, שיתוף פעולה ועזרה הדדית בקרבם. עליהם לפעול למען קידום האינטרסים הציבוריים באופן כללי. והאסלאם הניח כללים לגבי המטרה הזאת:

היחסים בין האנשים מתחילים בבית ובמשפחה. המשפחה היא כל מה שאוסף את ההורים וילדיהם. האסלאם קובע כי מחובתו של האיש הבעל לפרנס את המשפחה, לדאוג לצרכיה ולהגן על בני המשפחה. חובתה של האישה לנהל את ענייני הבית, באמצעות פרנסת הבעל, ולהשרות שלווה ונוחות בבית למען בעלה וילדיה. על האישה לחנך את ילדיה, ועל הילדים החובה לציית להוריהם, להעריך ולכבד אותם ולמלא את צרכיהם בזקנתם.

על מנת שענייני המשפחה יתנהלו כשורה קבע האסלאם שני דברים: דבר ראשון, נקבע שהבעל יהיה המנהל הכללי של הבית בכל תחומיו. כשם שעיר אינה יכולה להתנהל ללא ראש עירייה וכשם שבית ספר אינו יכול להתנהל ללא מנהל, כך גם הבית. אם לכל צד במשפחה תהיה דעה משלו ואם לא יהיה לכל אחד תפקיד מוגדר, אין ספק שישרור

אי-סדר ולא יהיה שקט ומנוחה בבית. סילוק כל המכשולים הללו מחייב שיהיה מי שממונה על הבית ומופקד על ענייניו. בתפקיד הזה - הנהגת התרבות הכללית בבית, פרנסה והגנה - יכול לשאת הבעל.

הדבר השני: לאחר שהאחריות הוטלה על גבו של הבעל, הורה האסלאם לאישה להישאר בבית ולא לצאת אלא לצרכים מסוימים. לכן אין עליה לדאוג לעניינים הקשורים מחוץ לבית. עליה לדאוג לניהול העניינים בתוך הבית ולחינוך הילדים. אך אין זה אומר שהאישה אינה יכולה לצאת מן הבית כלל, אלא שמותר לה לצאת לפי הצורך. השריעה קבעה כאן שהאחריות האמיתית שלה אמורה בענייני הבית הפנימיים וכי עליה לנצל את הידע והכוח שלה לטובת הבית.

יחסי קרובים:

1. השריעה אסרה[19] יחסי אישות בין: האם לבין בנה, האב לבין בתו, בן זוגה של האם לבין בתו החורגת, בת זוגו של האב לבין בן האב, האח לבין אחותו לרחם או ליניקה, הדוד לבין בת אחיו, הדודה לבין בן אחיה, הדוד (מצד האם) לבין בת אחותו, הדודה (מצד האם) לבין בן אחותה, אם האישה לבין בעלה של בתה, אבי הבעל לבין אשת בנו. התועלת שבאיסורים שהוזכרו: יחסים נקיים וטהורים בין הגברים לנשים במשפחה, באהבה ובכנות מבלי כל טרחה וחשדנות.

2. לאחר האיסורים שהוזכרו כיבד האסלאם יחסי נישואין בין בני המשפחה האחרים, שיתקרבו ויכירו יותר זה את זה. אלה שמכירים זה את זה יחסיהם יהיו תקינים יותר מיחסיהם של בני זוג שלא הכירו לפני כן. יחסי נישואין בין זרים נכשלים הרבה. ולפיכך העדיף האסלאם את קרובי המשפחה הכשירים והמתאימים לנישואין על פני האחרים.

3. בתוך המשפחה יש עשירים ועניים. האסלאם קבע שהחובה הגדולה של המאמין כלפי האנשים היא כלפי בני משפחתו קודם כול, מה שנקרא בשריעה "קיום קשר עם בני המשפחה וסיוע להם" (בערבית: "צלת א-רחם"). עניין הקשר בין בני המשפחה חוזר ונשנה פעמים רבות בקוראן ובסונה של הנביא - עליו התפילה והשלום. לכן, הטלת חרם על בני המשפחה וקטיעת היחסים איתם היא עברה חמורה וכבירה באסלאם. ואם פקדה צרה את העניים במשפחה - חובה על בעלי ההון ובעלי היכולת במשפחה להושיט להם יד.

4. האסלאם קבע גם את חוק הירושה. אדם שנפטר לא ראוי שירושתו תינתן במקום אחד אלא יש לחלקה בין אלה שיש להם חלק בירושה. הבן, הבת, האישה, הבעל, האב, האם, האח, האחות - אלה היורשים הכי קרובים. לכן חלקם הובהר בשריעה ראשית לכול, לפני

[19] [אסורות עליכם אימהותיכם ובנותיכם ואחיותיכם ודודותיכם מצד אביכם ודודותיכם מצד אמכם ובנות האח ובנות האחות ואימהותיכם אשר היניקוכם ואחיותיכם ליניקה ואימהות נשיכם ובנותיכם החורגות מנשיכם אשר מימשתם את נישׂואיכם עמן אם לא מימשתם, אין עוון עליכם ונשות בניכם יוצאי חלציכם, ולשׂאת שתי אחיות יחדיו - מלבד אשר כבר נעשׂה. אללה מוחל ורחום] (הנשים, 23). מתוך: **הקוראן** (לעיל הערה 11).

האחרים. ואם אינם בין החיים אז הקרובים שבאים אחריהם יירשו את חלקם. וכך ירושת המת מחולקת לבני משפחה רבים וכולם נהנים ממנה לאחר מותו. חוק זה אין דומה לו בחוקי העולם לא בעבר ולא בהווה, אם כי בימינו החלו כמה עמים לחקות את החוק האסלאמי. לצערנו, רבים מהמוסלמים מפרים בבורותם ובחוסר תבונתם את החוק הזה, ובמקומות אחדים אף שללו מן האישה את חלקה בירושה. דבר זה מתועב ובלתי ראוי והוא נגד חוקי הקוראן הברורים כשמש.

היחסים בין האנשים:
לאחר קשרי המשפחה מקיים האדם קשר עם חבריו, שכניו, תושבי שכונתו, תושבי כפרו או עירו. האסלאם הורה לקיים עמם קשרים הוגנים, ביושר ובהתנהגות טובה. אין לפגוע באחרים או להזיק להם. יש להימנע מדיבור בלתי ראוי ומניבולי פה, ויש לקיים עזרה ותמיכה הדדיות. בקרו את החולים ולכו אחר הלוויות, ואם אחד מכם נקלע לצרה עזרו לו ככל יכולתכם. סייעו לעניים ולמסכנים ולזקנים, בסתר ובגלוי, בכל עת שצריך. רחמו על היתומים והעניקו מזון לרעבים ומלבוש לחסרי כול, ותמכו במובטל עד שימצא פרנסה.

אם אללה בירך את פרנסתכם והרעיף עליכם טובה - אל תבזבזו אותה כאוות נפשכם. השריעה אסרה עליכם אכילה ושתייה מצלחות וכוסות של זהב וכסף, לבישת משי, פזרנות וחיי מותרות. הון שרבים יכולים ליהנות ממנו לא ראוי שייהנה ממנו רק היחיד כאוות נפשו. זהו עוול לבזבז ו"לשרוף" כסף כאשר מנגד ממתינים מסכנים חסרי כול.

אין זה אומר שהאסלאם מבקש לקחת מכם את כל כספכם ורכושכם, אלא שכוונתו להדריך אתכם לשימוש מידתי ומושכל בהונכם. לכם הזכות המלאה ליהנות מכסף אשר ירשתם או הרווחתם וחובה עליכם לדאוג לצרכיכם ולצורכי משפחתכם, ולכם הזכות להראות את כל הטוב שאללה הרעיף עליכם. אלא שעקרונות האסלאם מטרתם שתחיו חיים טובים ומכובדים בלי להרבות בדברי המותרות והיוקרה שהם מעבר לדרוש, ושתקיימו בכבוד את חובותיכם כלפי קרוביכם, חבריכם, שכניכם, בני אומתכם ובני האדם בכלל.

היחסים עם העולם המוסלמי:
כעת צאו מן המעגל הצר שהייתם בו עד כה וראו את המעגל הרחב המקיף את כל המוסלמים בעולם. גם כלפיהם הניח האסלאם חוקים, אשר בקיומם כלל המוסלמים מלוכדים ותומכים איש ברעהו בשיתוף פעולה ובכבוד. ולא יורשה לדברים מגונים ואסורים להרים את הראש מעל האדמה. נזכיר להלן כמה כללים:
1. כדי לשמור על מוסריות עולמית ומידות טובות הורה האסלאם לגברים ולנשים שלא להתערבב בחופשיות במצבים אסורים. לנשים הסביבה שלהן, ולגברים הסביבה שלהם.

על הנשים לדאוג לענייני המשפחה, ואם יתבקשו לצאת לא יצאו כשהן מגונדרות, מקושטות בהפרזה, לבושות בלבוש בלתי צנוע. עליהן לצאת בבגדים פשוטים המכסים את גופן כפי שמקובל בשריעה האסלאמית. מנגד, האסלאם הורה לגברים להשפיל את מבטם מול נשים שאינן נשותיהם, ואם הביטו בטעות באישה אז עליהם להסיר ממנה את מבטם, ולא להמשיך להסתכל בה, שאם לא כן יפחית הדבר מכבודם וממידותיהם. ואם ינסו להתערבב בין נשים אז חטאם גדול יותר. על הנשים והגברים לשמור על צניעות ונימוסים ומידות טובות, שלא יצייתו לתאוותיהם ותשוקותיהם כדי שלא להסתכן ביציאה ממעגל הנישואים.

2. כדי שיישמרו המוסר והצניעות, אסר האסלאם על הגבר לחשוף מגופו בין הטבור לברכיים, ועל האישה אסר לחשוף את כל גופה מלבד הפנים וכפות הידיים. על כל גבר ואישה מוסלמים להקפיד על כיסוי הגוף, כדי למנוע מעשי תועבה ופריצות שבסופו של דבר יביאו לידי התפרקות מוסרית.

3. מוזיקה, שעשוע ומנגינה המקלקלים את מידות האדם אינם חביבים על האסלאם, וכמוהם כל דבר המסיח את דעתו של המאמין ממילוי חובתו. אין האסלאם סובל מעשים המעודדים בזבוז זמן, סיפוק תאוות והשחתת הבריאות. אמנם האדם בלי ספק צריך שעשוע ובילוי זמן איכות לחידוש אנרגיות וכוחות, אך השעשוע והבילוי צריך שיועילו לרוח החיה שבאדם כדי שיהיו לו מרץ וכוחות לעבודת אלוהים, ולא שיעכירו את רוחו. ואילו המוזיקה הנחותה שאלפים נוהרים אחריה, אשר מספקת מראות שמחה ואושר, מלאכותיים למעשה, מוזיקה זו פוגעת בתכונות הטובות של האלפים ומשחיתה את מידותיהם הטובות, גם אם הדבר נראה לנו יפה ומשמח את האנשים.

4. כדי לשמור על אחדות הורה האסלאם למוסלמים להתרחק מוויכוחים וממחלוקות העלולים לפלג אותם למפלגות ולמחנות. ואם תיפול ביניהם מחלוקת על דבר כלשהו, הורה האסלאם לחזור[20] לקוראן ולסונה של הנביא כדי להכריע. על המוסלמים לשמור על האחדות ולפעול לשיתוף פעולה בכל התחומים, וכן נדרש מהם להישמע לבעלי הסמכויות, שהם המלומדים המבינים את הקוראן והסונה של הנביא ומכירים את חוקי האסלאם. על המוסלמים להתרחק מהאנשים הרעים הפועלים כדי לזרוע מחלוקות ולהקים מהומות פנימיות ומלחמת אחים בקרב המוסלמים.

5. מותר למוסלמים ללמוד ידע מועיל ושיטות טובות ממי שהם אינם מוסלמים. אך נאסר עליהם להידמות להם או לחקות אותם בחייהם ובמנהגיהם ובדתם. מוסלמי שנכנע והולך אחר מי שאינם מוסלמים, ומחקה אותם במעשיהם, הוא מוסלמי שלוקה בניוון מוסרי. לשם כך אסר הנביא מוחמד - עליו התפילה והשלום - להידמות למי שאינם מוסלמים ולאמץ את תרבותם. מותר לשאול מהם את האמצעים והשיטות להתקדמות ולהתפתחות, אך לא את התכונות המחוללות שפל וביזוי.

[20] הפסוק מהקוראן: [הוי המאמינים, שִׁמעו בקול אללה ושִׁמעו בקול השליח ובקול בעלי הסמכות אשר בכם, ואם תיפול ביניכם מחלוקת על דבר כלשהו, הָביאוהו בפני אללה ובפני השליח, אם מאמינים אתם באללה וביום האחרון. כך טוב ונאה יותר לַיישב כל דָבר] (הנשים, 59). מתוך: הקוראן (לעיל הערה 11).

נאסר על המוסלמים לנהוג קנאות שבטית וצרות עין במי שאינם מוסלמים, וכן נאסר עליהם לקלל את אליליהם ולהכפיש את אדוניהם ומנהיגיהם, ולבזות את דתם. ונאסר עליהם לגרום לריב ולסכסוך. כל עוד הלא מוסלמים מעוניינים בשלום ובפיוס וכל עוד אינם בוגדים - על המוסלמים לנהוג כלפיהם גם בפיוס ובצדק. המוסלמים מתייחדים ביחסם ההוגן והאנושי ובחמלתם כלפי האחרים ובזכות נכונותם לסייע לאחרים. ואילו קנאות, גרימת עוול וצרות עין כלפי האחר המעוניין בפיוס - אינם לרוח האסלאם.

זכויות שאר היצורים

אללה העדיף את האדם על פני היצורים הרבים שברא, והרשה לאדם להשתמש ביצורים האלה - בעיקר בחיות - לצרכיו. וזה חלק מזכויותיו של האדם מתוקף היותו היצור המובחר של אללה. מנגד, אללה קבע לאדם חובות כלפי היצורים: לא להזניח אותם, לא להזיק להם ולא לפגוע בהם, ורק במקרה הצורך יבחר לעצמו את הדרך הטובה וההוגנת ביותר להשתמש בהם.

השריעה האסלמית התירה לאדם להרוג את החיה למזונו או להגנתו מפני פגיעתה, ואסרה את הריגתה לשם שעשוע או לבילוי פנאי. האסלאם הניח אישור לאכול בשר זבח[21], וזו שיטת השחיטה הטובה ביותר לשמירה על איכות הבשר. כל שיטה אחרת, גם אם היא שיטה "פחות כואבת" לזביחת החיה - גורמת לאיבוד איכות הבשר; ואם יש שיטה טובה יותר לשמירה על איכות הבשר - היא גורמת לחיה יותר סבל, והאסלאם נמנע משני ההיבטים הללו ואסר להרוג את החיה באכזריות.

האסלאם לא התיר להרוג חיות טרף ובעלי חיים ארסיים אלא בגלל העובדה שנפש האדם יקרה יותר מחיי החיות. עם זאת, אין להרוג אותם בעינויים ובאכזריות. כמו כן אסר האסלאם להרעיב את החיות המשמשות אותנו לנשיאת משאות על גבן או לרכיבה, ואסר העמסת יתר שמעבר ליכולת החיה.

האסלאם אסר עלינו לכלוא עופות שלא לצורך. עוד ציווה עלינו האסלאם שלא לפגוע בעצים ולא לגרום להם נזק. יש לנו הזכות ליהנות מפירות העצים, אך אל לנו לכרות אותם שלא לצורך. יתרה מזו, האסלאם לא אישר לנו לבזבז דבר-מה שאין בו נפש חיה, למשל נאסר עלינו לשפוך מים ולבזבזם בלי שום סיבה.

[21] את הזבח שוחטים בלי שייגרם סבל לחיה, באבחת סכין בגרונה, עם הזכרת שמו של אללה לפני הזבח. האסלאם אסר על אכילת נבלות, כלומר בעלי חיים שלא התקיימה בהם כל שחיטה.

השריעה העולמית הנצחית

הצגנו עד כה סיכום מתומצת של חוקי השריעה הלבנה והטהורה שנשלחה לכלל העולמים באמצעות נביאנו מוחמד - עליו התפילה והשלום - שתישאר לעולם ועד. שריעה זו אינה מבדילה בין אדם לאדם. שאר הדתות והחוקים שהבדילו בין אדם לאדם לפי גזע, שבט או צבע אינם יכולים להיות דתות עולמיות. שהרי אי אפשר שכל האנשים יהיו דומים לאנשי הדת המסוימת, ובלתי אפשרי שגזע אחד ישתווה לגזע אחר ולא שצבע עור אחד ייהפך לצבע עור אחר - דת כזו יכולה להיות דת מקומית בלבד, בשבט או באזור מסוים. ובא האסלאם, ועל פיו כל אחד שמאמין באמת ומאמץ את המושג "אין אלוה מבלעדי אללה ומוחמד הוא שליח אללה" - מצטרף לאומה האסלאמית! הוא ייהנה מכל דבר שנהנים ממנו שאר המוסלמים. בשריעה האסלאמית אין משמעות לגזע, לשפה, לארץ הלידה ולצבע העור.

שריעה זו היא תמידית ונצחית! חוקיה אינם מבוססים על מנהגים של אומה מסוימת או על הרגלים בני הזמן, אלא הם בנויים על האמונה הדתית הטבעית שעמה נולד האדם. והיות שתכונה טבעית זו קיימת בכל זמן ומצב - מן הראוי שגם החוקים שנבנו על תכונה זו יהיו שרירים וקיימים בכל זמן ומצב.

ואחרית קריאתנו - התהילה לאללה ריבון העולמים.

ספר "עקרונות האסלאם", מאת אבּו אל-אַעְלָא אל-מַוְדוּדי.
תרגום מערבית וסיכום: הארון פייסל תחאוכו.
מרצה מפקח: ד"ר מוסא איסמעיל אל-בסיט. עבודה זו נעשתה למען אללה הגדול הכול יכול.
אין אדם הנקי מטעויות, נשמח להערות ולתיקונים: tkhawkho@gmail.com
סיום תרגום: יום שישי 15 לחודש שוואל 1439 /29.6.2018